

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM BÖLÜMÜ ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE
DÖNEMİ KONUSUNA İLİŞKİN PEDAGOJİK ALAN
BİLGİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE NUR KILINÇ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yılmaz SAĞLAM
İkinci Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. MEHMET SUAT BAL

GAZIANTEP
MAYIS 2012

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ
KONUSUNA İLİŞKİN PEDAGOJİK ALAN BİLGİLERİ**

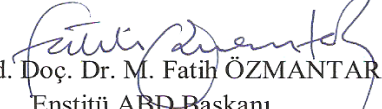
AYŞE NUR KILINÇ

Tez Savunma Tarihi: 25.05.2012

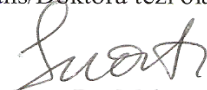
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AGIR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. M. Fatih ÖZMANTAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat BAL
Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yılmaz SAĞLAM
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Yılmaz SAĞLAM

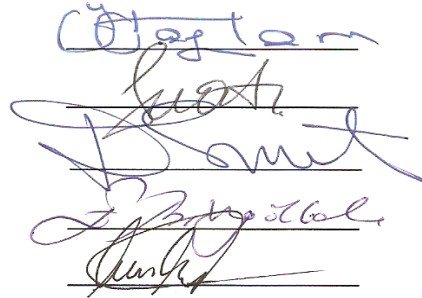
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat BAL

Yrd. Doç. Dr. Servet DEMİR

Yrd. Doç. Dr. Erhan BİNGÖLBALİ

Yrd. Doç. Dr. Ömer Faruk VURAL

İmzası

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ KONUSUNA İLİŞKİN PEDAGOJİK ALAN BİLGİLERİ

Kılınç, Ayşe Nur

Yüksek lisans, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

1. Tez danışmanı: Doç. Dr. Yılmaz Sağlam

2. Tez Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat Bal

Mayıs, 2012. 104 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersindeki ‘Milli Mücadele Dönemi’ konusuna ilişkin Pedagojik Alan Bilgilerini incelemektir. Araştırma, nitel araştırma metodolojisi desenlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu görev süresi 2 ile 3 yıl arasında değişen 4 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için öğretmenlerin dersleri gözlenmiş ve öğretmenlerle bireysel görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin konu alan bilgilerinin ve pedagojik alan bilgisinin alt boyutlarını oluşturan müfredat bilgisi, öğretim bilgisi, öğrenciyi anlama bilgisi, ölçme ve değerlendirme bilgisinde eksiklikleri olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin pedagojik alan bilgilerini ilgili bilgilerini de sınıf içi uygulamalarda yeterince kullanamadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik Alan Bilgisi, Konu Alan Bilgisi, Sınıf Öğretmeni, Milli Mücadele Dönemi.

ABSTRACT**PRIMARY SCHOOL TEACHERS' PEDAGOGICAL CONTENT
KNOWLEDGE WITH REGARD TO TURKISH NATIONAL WAR OF
INDEPENDENCE**

Kılınç, Ayşe Nur Kölemen

M.E. Thesis, Department of Primary School Education

Supervisors: Assoc.Prof. Yılmaz Sağlam

Asst.Prof. Mehmet Suat Bal

May, 2012. 104 pages

The purpose of this research is to find out primary school teachers' pedagogical content knowledge about Turkish National War of Independence, which is included in primary school social studies. This research is a qualitative sort of case study. The sample involved four primary school teachers who have worked for 2 or 3 years in public schools. The data involved classroom observations and individual interviews. The results indicated that teachers had inadequate pedagogical and content knowledge. Also, such components of pedagogical content knowledge as the knowledge of curriculum, teaching strategy, students' way of learning, assesment and evaluation were insufficient. Furthermore, the teachers were seen as not being able to apply their pedagogical content knowledge to their classroom practice.

Key Words: Pedagogical content knowledge, Content knowledge, Primary school teachers, Turkish National War of Independence.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde çok emek harcayan, enerjisi ve pozitifliğiyle tezimi yazmama büyük katkı sağlayan, her aşamada yol gösteren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Suat BAL'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca danışmanlığın yanı sıra olaylara farklı bakış açısıyla bakmamı sağlayan, tez sürecinde yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Yılmaz SAĞLAM'a teşekkür ederim.

Yüksek lisansa başlamam için beni yüreklendiren, bu süreçte bana yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Süleyman ÜNÜVAR'a ve yardımlarından dolayı Doç. Dr. Bayram ÇETİN'e teşekkür ederim.

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan, verileri toplamam için bana zaman ayıran sınıf öğretmenlerimize ve bana çalışmada yardımcı olan bütün öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca hayatım boyunca yanımda olan, beni bugünlere getiren canım annem ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN SORUSU	2
1.2.1. Araştırmanın Alt Soruları.....	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	3
1.6. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	3
1.7. TANIMLAR	3
2. ÇALIŞMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	4
2.1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ	4
2.2. SHULMAN'A GÖRE ÖĞRETMENİN SAHİP OLMASI GEREKEN NİTELİKLER.....	5
2.3. PEDAGOJİK ALAN BİLGİSİ	7
2.3.1. Pedagojik Alan Bilgisinin Bileşenleri	8

2.3.2. Müfredat Bilgisi.....	10
2.3.3. Öğretim Yöntem Teknik ve Strateji Bilgisi.....	11
2.3.4. Öğrencilerin Zorlandıkları ya da Yanlış Anladıkları Kavramları Anlama Bilgisi	11
2.3.5. Pedagojik Alan Bilgisinin Değerlendirme Bilgisi Kategorisi.....	11
2.4. KONU ALAN BİLGİSİ	11
2.5.PAB ÇERÇEVESİNDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	12
2.6.PAB ÇERÇEVESİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	14
3. YÖNTEM.....	16
3.1. DURUM ÇALIŞMASI (ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ)	16
3.1.2.Durum Çalışmasının Aşamaları	17
3.2. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİĞİ.....	20
3.2.1. Yapı Geçerliliği	21
3.2.2. İç Geçerlilik.....	21
3.2.3. Dış Geçerlilik	21
3.2.4. Güvenirlilik	22
3.3.ÖRNEKLEM SEÇİMİ.....	22
3.3.1. Çalışma Grubu	22
3.3.2. Öğretmenlerin Özellikleri	23
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	23
3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	24
3.5.1. Alan Bilgisi Sınavının Hazırlanması.....	24
3.5.2. Gözlem.....	25
3.5.3. Görüşme.....	25
3.6. VERİLERİN ANALİZİ.....	26
3.6.1. Konu Alan Bilgisi Sınavının Analizi.....	26
3.5.2. Gözlem ve Görüşmelerin Analizi.....	27

4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	30
4.1. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE KONUSUNA İLİŞKİN ALAN BİLGİLERİ	30
4.1.1. Ayşe Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular	31
4.1.2. Eda Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular	37
4.1.3. Oya Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular	42
4.1.4. Banu Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular	47
4.1.5. Öğretmenlerin Konu Alan Bilgilerinin Genel Olarak Değerlendirilmesi..	51
4.1.6. Öğretmenlerin Konu Alan Bilgilerine İlişkin Öz Değerlendirmeleri.....	52
4.2. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ KONULARINA ÖZGÜ PEDAGOJİK BİLGİLERİ.....	54
4.2.1. Ayşe'nin Milli Mücadele Dönemi Konularına Özgü Pedagojik Bilgisi...54	
4.2.2. Eda'nın Pedagojik Bilgisine İlişkin Bulgular	57
4.2.3. Oya'nın Pedagojik Bilgisine İlişkin Bulgular	59
4.2.4. Banu'nun Pedagojik Bilgisine İlişkin Bulgular	61
4.3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ KONUSUNDAKİ ÖĞRENCİ ZORLUKLARI VE KAVRAM YANILGILARI HAKKINDA BİLGİLERİ.....	63
4.3.1. Ayşe'nin Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları ve Kavram Yanılgıları Hakkında Bilgisi	63
4.3.2. Eda'nın Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları ve Kavram Yanılgıları Hakkında Bilgisi	66
4.3.3. Oya'nın Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları ve Kavram Yanılgıları Hakkında Bilgisi	68
4.3.4. Banu'nun Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları ve Kavram Yanılgıları Hakkında Bilgisi	70
4.4. ÖĞRETMENLERİN KONUYA İLİŞKİN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME BİLGİSİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	73
4.4.1. Ayşe'nin Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular	73
4.4.2. Eda'nın Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular	73
4.4.3. Oya'nın Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular	74
4.4.4. Banu'nun Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular	75

4.5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MÜFREDAT BİLGİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	75
4.5.1. Ayşe'nin Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular	77
4.5.2. Eda'nın Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular	79
4.5.3. Oya'nın Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular	81
4.5.4. Banu'nun Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular	83
4.6. TARTIŞMA	85
4.6.1. Sınıf Öğretmenlerinin Milli Mücadele Konularındaki Alan Bilgileri.....	85
4.6.2. Sınıf Öğretmenlerinin Milli Mücadele Dönemi Konularına Özgü Pedagojik Bilgileri.....	85
4.6.3. Öğretmenlerin Öğrenci Zorlukları ve Kavram Yanılgılarına İlişkin Bilgileri	86
4.6.4. Öğretmenlerin Ölçme Değerlendirme Bilgileri	87
4.6.5. Öğretmenlerin Müfredat Bilgileri	87
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	88
5.1. SONUÇLAR	88
5.2. ÖNERİLER	89
KAYNAKLAR.....	90
EKLER.....	99
ÖZGEÇMİŞ	104

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1. : Sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri	13
Tablo 2.2. : Sosyal bilgiler dersinde kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemleri	14
Tablo 3.1. : Öğretmenlerin ders anlatım süreleri	24
Tablo 4.1. : Ayşe'nin verdiği cevapları değerlendirme tablosu	31
Tablo 4.2. : Eda'nın verdiği cevapları değerlendirme tablosu	37
Tablo 4.3. : Oya'nın verdiği cevapları değerlendirme tablosu	42
Tablo 4.4. : Banu'nun verdiği cevapları değerlendirme tablosu	47
Tablo 4.5. : Öğretmenlerin konu alan bilgilerinin toplu değerlendirilmesi	51
Tablo4.5.1. :Öğretmenlerin konu alan bilgisi testine verdikleri cevapların değerlendirilmesi.....	52
Tablo 4.5.2. : Öğretmenlerin konu alan bilgisi sınavından aldıkları puanlar	52
Tablo 4.6. : Müfredat Tanım Tablosu	76
Tablo 4.6.1. : Ayşe'nin ders içeriğinin değerlendirilmesi.....	78
Tablo 4.6.2. : Eda'nın ders içeriğinin değerlendirilmesi	80
Tablo 4.6.3. : Oya'nın ders içeriğinin değerlendirilmesi	82
Tablo 4.6.4. : Banu'nun ders içeriğinin değerlendirilmesi.....	84

EKLER LİSTESİ

EK 1. Konu Alan Bilgisi Sınav Soruları

EK 2. Mülakat Soruları

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: National Council for the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)
PAB	: Pedagojik Alan Bilgisi
Bkz.	: Bakınız
Akt.	: Aktaran
Ark.	: Arkadaşları
Diğ.	: Diğerleri
Vb.	: Ve benzeri
ç.s.	: Çoktan seçmeli
s.	: Sayfa
s.s.	: Sayfalar

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde tezle ilgili literatür özeti, araştırmanın problemi, amacı ve önemi, araştırmanın varsayımları ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1. GİRİŞ

Eğitim, kısaca insan yetiştirme sanatı olarak ifade edilebilir. Bu sanatı icra eden kişilerse öğretmenlerdir. Günümüzde artık öğretmenlik mesleği, eğitimle ilgili, sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlar ile alanında özel uzmanlık bilgi ve becerisine sahip olan ve mesleki yeterlilik gerektiren bir uğraşı alanıdır (Şişman, Acat; 2003). Öğrencilerde yaşantı çeşitlerini sağlama bakımından sınıftaki en önemli kişi öğretmendir. Bir sınıfta süregelen şeylerin çoğu doğrudan veya dolaylı olarak öğretmenle ilgilidir (Bela, 1969). Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini araştırmanın yollarından biri pedagojik alan bilgilerinin incelenmesidir.

Pedagojik alan bilgisi (PAB) kavramı ilk kez 1986 yılında Lee Shulman tarafından ortaya atılmıştır. Shulman (1986) PAB'ı '*Bir konunun en faydalı temsilleri, en güçlü benzetmeleri, resimlemeleri, örnekleri, açıklamaları yani konuyu başkalarının anlayabilmesi için temsil ve öğretim biçimleri hakkında sahip olunan bilgi*' şeklinde tanımlamıştır. PAB, öğretmenlerin kendi alan bilgileri ile pedagoji bilgilerini ilişkilendirme şekilleri yani öğrettikleri konu hakkında ne bildikleri ve bunu nasıl aktardıkları ile ilgilidir (Cochran, DeRuiter, King, 1993).

Bu çalışma ile sınıf öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi Milli Mücadele konularındaki pedagojik alan bilgileri incelenmeye çalışılmıştır. Milli Mücadele Dönemi 19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün Samsun'a ayak basmasıyla başlayan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadar geçen Türk Kurtuluş Savaşı Dönemi'dir.

Milli mücadele dönemi farklı kavram ve konuların ele alındığı, anlatılması ve öğrenci tarafından anlaşılması güç bir konudur. Ayrıca Milli Mücadele Dönemi

öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikleri kullanabileceği bir konudur. Milli Mücadele Dönemi öğrenciler tarafından zor öğrenilmesinin yanında kavram yanlışlarının fazla olduğu bir konudur. Sınıf öğretmenlerinin pedagojik alan bilgilerinin sosyal bilgiler dersinde incelenmesi için doğası itibari ile zor olan bu konu seçilmiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORUSU

Sınıf öğretmenlerinin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi ‘Milli Mücadele Dönemi’ konularıyla ilgili pedagojik alan bilgileri ne düzeydedir?

1.2.1. Araştırmanın Alt Soruları

1. Sınıf öğretmenlerinin ‘Milli Mücadele Dönemi’ konusunda alan bilgileri ne düzeydedir?
2. Sınıf öğretmenlerinin ‘Milli Mücadele Dönemi’ konusuna özgü pedagojik bilgileri ne düzeydedir?
3. Sınıf öğretmenlerinin ‘Milli Mücadele Dönemi’ konusunda müfredat bilgileri ne düzeydedir?
4. Sınıf öğretmenlerinin ‘Milli Mücadele Dönemi’ konusundaki öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları hakkında bilgileri ne düzeydedir?
5. Sınıf öğretmenlerinin ‘Milli Mücadele Dönemi’ konusundaki ölçme ve değerlendirme ile ilgili bilgileri ne düzeydedir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersindeki pedagojik alan bilgilerini değerlendirmektir. Sınıf öğretmenlerinin pedagojik alan bilgilerinin değerlendirilmesi ve bu alandaki eksikliklerin tespit edilmesi daha iyi bir öğrenme sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışma sosyal bilgiler alanında yapılan ilk PAB çalışmasıdır ve diğer PAB çalışmalarından farklı olarak öğretmenlerle yapılmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi Milli Mücadele konularındaki pedagojik alan bilgilerinin değerlendirilmesidir. Milli Mücadele konusu sosyal bilgiler dersinin temel konularından biridir ve her Türk

vatandaşının doğru öğrenmesi ve anlaması gerekir. Bunu sağlamak için de iyi yetişmiş öğretmenlere ihtiyaç vardır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

1. 4. sınıf öğrencilerini okutan 4 sınıf öğretmeniyle sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma süresi 2009-2010 öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırma sınıf öğretmenlerinin 'Milli Mücadele' konusundaki pedagojik alan bilgileri ile sınırlıdır.
4. Araştırmanın verileri sınıf öğretmenlerinin veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.6. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1. Sınıf öğretmenleri veri toplama araçlarını samimiyetle yanıtlamıştır.
2. Araştırma sırasında öğretmenler arasında herhangi bir etkileşim olmamıştır.
3. Veri toplama araçları öğretmenlerin pedagojik alan bilgisini ölçebilecek yeterliliktedir.

1.7. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: Vatandaşlık eğitimi amacıyla sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin kaynaştırılmasıdır(Barr, Barth, Shermis; 1978:18).

Sınıf Öğretmeni: İlköğretim okullarında 1-5. sınıflarda ders veren öğretmen.

Pedagojik Alan Bilgisi: Öğretmenlerin özel bir alan bilgisi ile ilgili olarak; değerlendirme, öğretim, müfredat ve öğrencilerin öğrenmesi ile ilgili bilgilerin bileşimi (Shulman,1986).

Milli Mücadele Dönemi: 19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün Samsun'a ayak basmasıyla başlayan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadar geçen Türk Kurtuluş Savaşı Dönemi.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde; sosyal bilgiler eğitimi ve öğretimi, sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikler, pedagojik alan bilgisi ve bu bilginin alt boyutlarıyla ilgili literatür ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

2.1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ

Sosyal bilgiler birçok farklı dersi içinde barındıran önemli bir derstir. Literatürde sosyal bilgilerle ilgili farklı tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlar aşağıdaki gibidir:

MEB (2005) sosyal bilgiler dersini;

“Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi”

olarak tanımlamıştır.

Sönmez (2001) ise sosyal bilgileri; toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler, olarak tanımlamaktadır. Doğanay (2005) sosyal bilgileri; sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden faydalanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerikli demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlamıştır.

ABD’de bu alanla uğraşan en etkili kurum olan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından, sosyal bilgilerin tanımını şu şekilde yapılmıştır:

Sosyal Bilgiler, öğrencilerin vatandaşlık yeterliklerini kazandırmak ve geliştirmek için sosyal ve beşeri bilimlerin bütünleştirilmesinden doğmuş disiplinler arası bir çalışma alanıdır.

Sosyal bilgiler öğretiminin temel amacı, birbirine bağımlı günümüz dünyasında kültürel çeşitliliği tanıyan ve benimseyen demokratik toplumun vatandaşları olarak genç kuşakların, yerel, bölgesel, ülke çapında ve küresel olarak karşılaşılan sorunlar hakkında toplumun yararı ve mutluluğu için bilgi temeline dayalı mantıklı karar verme yeteneklerini geliştirmektir (NCSS,1994: 3).

Ülkeler, kendi ideal vatandaşlarını yetiştirme işini eğitim sayesinde gerçekleştirirler. Eğitimde de bu işlev sosyal bilgiler dersi sayesinde gerçekleşir. Eğitim kurumları, yeni yetişen kuşakları iyi vatandaş olarak yetiştirme işlevini, bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, coğrafyasını ve kurumlarını tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Ülkemizde öğrencilere tüm bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılır (Memişoğlu, 2001: 3). Sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamla yakından ilgili olduğu için öğrencilerin toplumsallaşmasını sağlamada ve iyi vatandaş olarak yetişmelerinde büyük role sahiptir. Bu da sosyal bilgilerin ilköğretimde yer alan temel ve önemli bir ders olmasını sağlamaktadır.

Ülkemizde sosyal bilgiler dersinin planlamasını yapan ve uygulamasını düzenleyen Milli Eğitim Bakanlığı sosyal bilgiler programının vizyonunu; çağın gerektiği bilgi, beceri ve değerlerle donanmış, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, sosyal bilimlere ait kavram ve yöntemleri kullanan, etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen ve kullanan, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek, olarak tanımlamıştır (MEB,2005).

Sosyal bilgilerin en önemli amacının iyi bir vatandaş yetiştirmek olduğu literatürde genel olarak kabul görmektedir. Sözer (2004); dersin temel amacını öğrencilere önemli sosyal becerileri kazandırarak onların toplumsallaşmasını sağlamak ve onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirmek, olarak belirtmiştir.

2.2. SHULMAN'A GÖRE ÖĞRETMENİN SAHİP OLMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Shulman (1987), öğretmenin sahip olması gereken bilgi temelini üçü içerikle (alan bilgisi, PAB, müfredat bilgisi) ilgili ve diğer dördü ise genel pedagoji,

öğrenciler ve özellikleri, eğitimsel içerikler ve eğitimsel amaçlar olmak üzere yedi grup altında toplamıştır. Bu gruplar:

1. Alan bilgisi,
2. Sınıf yönetimi ve organizasyonu bilgilerini içine alan genel pedagoji bilgisi,
3. Materyal ve programları içine alan müfredat bilgisi,
4. Öğrencilerin ve onların özelliklerinin bilgisi,
5. Eğitim ortamı ve şartları bilgisi,
6. Eğitim ile ilgili amaçlar, hedefler ve değerler ve bunların felsefi ve tarihsel temelleri bilgisi,
7. Pedagojik alan bilgisidir.

1. Alan Bilgisi: Öğretmenin öğreteceği alanın (matematik, biyoloji, tarih v.b.) temel kavramlarıyla ve içeriğiyle ilgilidir. Alan bilgisi, bilginin öğretmenin zihninde düzenlenmesini içerir. Alan bilgisini düşünmek sadece alanla ilgili kavram bilgisini değil, alan bilgisinin yapısını anlamayı da kapsar.

2. Genel Pedagojik Bilgi: Öğretmenin nasıl öğreteceğiyle ilgilidir. Öğrenciyi tanıma, öğrenme kuramları, sınıf yönetiminde ilkeler ve stratejiler, materyal geliştirme ve kullanma, ölçme ve değerlendirme vb. bilgi ve beceriler bu kategoride yer alır.

3. Müfredat (Program) Bilgisi: Öğretmenin öğretim programlarının hedeflerini, içeriğini, öğrenme- öğretme süreçlerini ve değerlendirme boyutlarını kavramasıyla ilgilidir.

4. Öğrenen Kişilerin Bilgisi (Öğrenciler ve Onların Özellikleri Bilgisi): Öğrencilerin fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal, dilsel ve psikolojik gelişim dönemlerini, onların zihinsel ve sosyal yapılarının işleyişini, ilgi ve gereksinimlerini, nasıl daha iyi öğrendiklerini bilmeyi içerir.

5. Genel Öğretim İçerik Bilgisi (Eğitim Sistemi Bilgisi): Okulun yapısı, işleyişi, kültürü, sınıf, sınıfın yapısı, kültürü, araç ve gereçler, eğitim teknolojisi gibi konuları bilmeyi içerir.

6. Eğitim Hedefleri, Değerleri, Tarihi ve Felsefi Temelleri Bilgisi: Eğitimin genel amaçları, felsefi temelleri gibi bilgiyi içerir.

7. Pedagojik Alan Bilgisi: Çeşitli öğretim strateji, yöntem ve teknikleri kullanarak herhangi bir dersin ya da konunun nasıl öğretilbileceğini, öğrenciler için nasıl

anlaşılır hale getirilebileceğini, öğrenciler için dersin nasıl geliştirilebileceğini bilmeyi uygulamayı içerir. Öğretmenin herhangi bir konuyu anlatırken kullanması gereken öğretim yöntem, teknik ve stratejileri belirleyerek, konuya ait kavramları öğrencilere öğretmesini sağlayan bilgidir (Canbazoğlu,2008; 40).

2.3. PEDAGOJİK ALAN BİLGİSİ

Öğretmenin öğretim konusundaki durumunu belirleyen pedagojik alan bilgisi kavramı, ilk olarak 1985 yılında Amerikan Eğitim Araştırmaları Derneği'ne başkanlık ederken Lee Shulman tarafından ortaya konulmuştur. Shulman (1986) PAB'ı şöyle tarif eder:

PAB belli bir konuda bireyin en faydalı temsilleri, en güçlü benzetmeleri, resimlemeleri, örnekleri, açıklamaları ve gösterimleri bilmesi ve bunları öğrenme ortamında uygulama yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Ayrıca PAB öğrenci kavram yanılgıları ve program bilgisini de içermektedir.

Shulman (1986:9), PAB'ı kısaca; konu alanı bilgisinin ötesine hatta konu alanı bilgisinin öğretimi boyutlarına giden bir bilgi olarak tanımlamıştır. Shulman, öğretmenlere has olan pedagojik alan bilgisini, içerik ve pedagojinin özel yapılandırıcısı olarak tanımlar. Pedagojik alan bilgisi, alan uzmanının bilgisini pedagoji uzmanı bilgisinden ayırt eden kategoridir (Shulman, 1987:8; Uşak, 2005:21). Yani konuyu çok iyi bilmek ile onu öğretebilmek farklı şeylerdir. Öğretmenin konuyu çok iyi bilmesi o konuyu iyi öğretebileceği anlamına gelmez. Pedagojik alan bilgisi, bir konuyu başkalarına anlaşılır kılan gösterim ve formüle etme yollarını içerir. Daha detaylı olarak bu kategori altındaki maddeler şu şekilde sıralanabilir:

- Konu ve kavramların en işlevsel gösterimlerini bilme,
- Konuların öğrenilmesini nelerin kolaylaştırdığı ya da zorlaştırdığını bilme,
- Öğrencilerin kavram yanılgılarını bilme,
- Kavramların anlaşılması ve kavramsal yanılgıların giderilmesine yönelik analogiler, temsiller, örnekler, açıklamaları bilme,
- Farklı yastaki ve farklı seviyedeki öğrencilerin kavramlarla ilgili düşünce ve algılarını ve önbilgilerini bilme (Shulman, 1986:9; Dönmez, 2010:15).

PAB özel konularda farklı yaşlardaki öğrencilerin zorluklarını veya kolaylıklarını da anlamayı kapsar (Shulman, 1986:9). Bu doğrultuda öğretmen, öğrencilerin ön bilgileri ve kavram yanılgılarından kaynaklanan zorlukları hesaba katarak ders planları yapmalıdır (Shulman, 1986:9).

Bu konuda önemli araştırmalar yapan Gudmundsdottir (1990:45), pedagojik alan bilgisini, alan ve pedagojik bilginin özel bir amalgamı olarak ifade eder. Yine Gudmundsdottir, PAB'in öğretmenin bilgileri ve özellikleri çerçevesinde öğrenci, sınıf ve müfredat konularının birleşmesiyle olduğunu ifade eder (Gudmundsdottir, 1990:47). Her ne kadar konu uzmanları pedagojik alan bilgisini pedagojik bilgi ile alan bilgisinin karışımı şeklinde ifade etseler de, pedagojik bilgi ve konu bilgisi arasındaki ilişki dūřünülenin aksine oldukça karmaşıktır. Pedagojik alan bilgisinin amacı öğretmenin öğreteceği konuyu ne kadar bildiğini ve bu bildiklerini öğrenci seviyesine ve yeteneklerine ne kadar uygun olarak yansıttığı ile ilgilidir (Uřak, 2005:22). Pedagojik alan bilgisi, bilgiyi öğrenci zihnine yerleştirmek için sınıf içi uygulamalarda yeni kapılar aęar (Segall, 2004:482).

Bu tanımlardan yola çıkarak pedagojik alan bilgisini sınıf öğretmenleri için şu şekilde yorumlayabiliriz. Sınıf öğretmenleri müfredatın gerektirdiği konuları öğrencilerine anlatmakla yükümlüdür. Bunun için önce ders planını sınıf seviyesine göre yapar, bilgiyi pedagojik faktörleri göz önünde bulundurarak sunar, öğrencinin zorlandığı noktaları fark ederek tedbirler alır ve sınıf seviyesine uygun ölçme ve değerlendirme yapabilir. PAB'a sahip olan bir öğretmenin klasik öğretimin dışına çıkması yani; konuya özgü yöntemler kullanması, bu konu için farklı bir etkinlik tasarlaması; konuya özel bir materyal getirmesi, konuyla ilgili öğrencilerin kavram yanılgılarının farkında olması ve bu yanılgıları sınıfta tartışması, konuya özgü bir ölçme aracı hazırlayıp bunu değerlendirmesi beklenmektedir.

2.3.1. Pedagojik Alan Bilgisinin Bileşenleri

Shulman (1986) pedagojik alan bilgisi tanımında öğrenci zorlukları ile öğretim stratejileri ve temsilleri olmak üzere iki bileşeni ön plana çıkarmaktadır. Bu alanda çalışmalar yapan araştırmacılar söz konusu iki bileşenden başka ölçme değerlendirme bilgisi ve kavramların müfredatta ele alınış bilgisini de pedagojik alan bilgisi içinde değerlendirmektedirler (Yeşildere & Akkoç, 2010:127-128).

Uşak (2005:21) ise PAB'ı üç bileşenle açıklamıştır.

1. **Hazırlama:** Müfredatın ana amaçları ve alt amaçları doğrultusunda metinlerin eleştiriyle yorumu ve analizi aşamalarını kapsar.
2. **Gösterim/sunum:** Dersin anlaşılmasını için kullanılan analogiler, metaforlar, örnekler, gösteriler ve açıklama aşamalarını kapsar.

3. **Seçim:** Öğretimi organize etme, yönetme ve bu süreç içindeki farklı durumlar karşısında uygun seçimi yapma aşamalarını ifade eder. Seçim sırasında öğrencilerin ön bilgileri, konu ile ilgili görüşleri, kavram yanlışları ve zorlukları, dil kültür ve motivasyon farklılıkları, sosyal sınıf, cinsiyet, yaş, yetenek, beceri, ilgi ve dikkati değerlendirilir.

Shulman'ın pedagojik alan bilgisinin alt bileşenlerinden biri olan öğretim stratejileri; alana özel stratejiler ve konuya özel stratejiler olarak iki başlık halinde ele alınmaktadır. Öğrenci ön bilgisini dikkate alma ve bilişsel çatışma yaratma alana özel stratejiler olarak ele alınmaktadır. Konuya özel stratejiler ise konuya özel etkinlikler olarak ele alınmaktadır (Yeşildere & Akkoç, 2010:128).

Buradan hareketle PAB bileşenleri bahsedilen literatür ve çalışmalar ışığında şu şekilde belirlenmiştir:

- Öğrenci zorlukları hakkındaki bilgi
- Öğretim yöntem ve stratejileri hakkındaki bilgi
- Ölçme-değerlendirme bilgisi
- Müfredat bilgisi

Pedagojik alan bilgisi, eğitimin genel ilkelerinden çok, özel konu alanının hangi tekniklerle öğretilmesi gerektiğini incelemektedir. Alan bilgisi çerçevesinde, öğretmenin konuyu nasıl öğreteceği ve öğrencilerin konuyu nasıl öğrendiği bulunmaktadır. Öğrenmedeki özel güçlükler, kavramları öğrenmek için öğrencinin sahip olması gereken yeterlilikler ve yaygın kavram yanlışları, konu alanında düzenlenen müfredat materyalleri, hem konu alan bilgisi hem de eğitim bilgisinin etkisiyle, pedagojik alan bilgisi, öğretmenleri öğretim amaçlarını yeniden biçimlendirmesini ortaya koymaktır (Uşak, 2005:18).

PAB'ın şu yönleri olduğu da belirtilmiştir (Uşak,2005):

- (a) değişik beceriler ve metotlar kullanarak belirli öğrenci gruplarını eğitme;
- (b) işlenmesi gereken konu ve bu konuları birbiri ardına düşünebilme;
- (c) öğrencilerin belirli bir konu ile ilgili önceki görüşlerini, becerilerini, bilgilerini ve ilgilerini anlama;
- (d) belirli bir öğrenci grubuna alan bilgisini sunmak için uygun gösterim metotlarının kullanma.

Her ders için öğretmen kendine göre taktikler geliştirmek zorundadır. Mesela, tarih öğretmenleri, İngilizce öğretmenleri gibi anahtar kelimeler üzerinden

eğitim yapamaz, bu sebepten anlatacakları konular hakkında belki de tarih notları çıkarmaları gerekmektedir. Biraz daha ayrıntıya girilecek olursa örnek olarak Amerika Tarihi çok sayıda farklı konu içerir ve öğretmenler bu tarihsel dönemleri açıklayacak örnek olaylar seçmelidir. Bu olayları anlatacak canlandırmalar yapmalıdırlar (Gudmundsdottir,1990:48). Ayrıca tarih öğretmeni kitaplardaki ifadeleri öğrencinin anlayacağı şekilde açıklamalıdırlar (Gudmundsdottir, 1990:50). Tarih öğretmenlerinin bütün bu öğretim enstrümanlarını iyi seçmeleri PAB'ın gelişmesine bağlıdır.

PAB gelişimini inceleyen Veal, PAB'ın temellinde iyi bir alan bilgisinin var olduğunu vurgular (Veal, Tippins, Jefferson, 1999:31). Yani iyi bir alan bilgisine sahip olmayan öğretmenin PAB konusunda hiçbir zaman yeterli olmayacağı gayet açıktır. PAB gelişiminin kaynakları ise; öğretmen ve öğrenci olarak sınıf ortamı gözlemleri, farklı konu ve amaçlara uygun metodun seçilip uygulanmasını sağlayacak eğitim, öğretmen eğitimi ve öğretim deneyimi şeklinde sıralanabilir (Grossman 1990;Uşak, 2005:21).

Sonuç olarak; pedagojik alan bilgisinin bileşenlerinin şunlar olduğu söylenebilir:

- 1)Müfredat bilgisi,
- 2)Değerlendirme bilgisi,
- 3)Öğretim stratejileri ve teknikleri bilgisi,
- 4) Öğrenci zorlukları ya da kavram yanılgıları bilgisi.

2.3.2. Müfredat Bilgisi

PAB'ın bu bileşeni iki kategoriden oluşmaktadır:

Müfredatta belirlenmiş amaç ve hedefler bilgisi; müfredatın bu kategorisi, öğretmenlerin öğreteceği konularda öğrencilerin kazanması gereken hedef davranışları içerdiği gibi, dönem boyunca işlenecek konuları da ana başlıklar altında açıklamaktadır. Ayrıca bu kategori, öğretmenlerin konular hakkında öğrencilerin önceki yıllarda ne öğrendiğini ya da ileriki yıllarda ne öğreneceklerini göstererek öğretmene yol göstermektedir (Grossman, 1990).

Özel müfredat programı ve araçlar bilgisi; Öğretmenin belirli bir konunun diğer konular ya da disiplinler içerisindeki öğretimiyle ilgili müfredat ve materyal bilgisine sahip olmasını ifade etmektedir. Müfredat bilgisi, Shulman'ın bilgi temelli

öğretiminde ayrı bir bilgi alanı olarak yer almasına rağmen, Grossman (1990) ve Magnusson (1999), müfredat bilgisini PAB içerisine dâhil etmiştir. Çünkü müfredat bilgisi, pedagojik alan bilgisinin bir kategorisi olarak, konu alan bilgisi ve pedagojik bilginin birleşimini ifade etmektedir.

2.3.3. Öğretim Yöntem Teknik ve Strateji Bilgisi

PAB'in bu bileşeni; derslere ve konulara uygun öğretim yöntem, teknik ve strateji bilgisi olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerdeki stratejiler uygulama alanlarına göre değişir. Derslere uygun stratejiler uygulanabilirlik açısından geniştir, bu stratejiler derse özeldir. Konulara uygun stratejiler ise daha dardır ve konuya uygun yöntem, teknik ve strateji bilgisini içermektedir.

2.3.4. Öğrencilerin Zorlandıkları ya da Yanlış Anladıkları Kavramları Anlama Bilgisi

Bu bileşen, öğretmenlerin; öğrencilerin belirli bir konu da anlayışlarıyla ilgili sahip olduğu fikir ve görüşlerden oluştuğu gibi, öğrencilerin öğrenmeye yönelik farklılıklarını kavramasını kapsamaktadır. Pedagojik alan bilgisine sahip öğretmenler, öğrencilerin öğrenmekte zorluk çektikleri kavramlar ve bu kavramlarda zorluk çekme nedenleri hakkında bilgiye sahiptirler.

2.3.5. Ölçme Değerlendirme Bilgisi

Pedagojik alan bilgisinin bu bileşen ilk olarak Tamir (1988) tarafından önerilmiştir. Öğretmenin değerlendirme yöntemini belirleyen faktörün, sahip olduğu alan bilgisi mi yoksa yöntem bilgisi mi olduğu yapılan çalışmalarda tartışılmaktadır.

2.4. KONU ALAN BİLGİSİ

Konu alan bilgisi; öğretmenlerin, öğretecekleri konuya ilişkin kavramları, işlemleri, kanıt ve ispatları, problem çözme becerilerini kapsayan bilgi türüdür (Shulman, 1986).

Davis (2003), konu alan bilgisini herhangi bir konudaki başlıkları, tanımları, öğretim yöntemlerini, konuyu açıklayan örnekler hakkındaki bilgi olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerin derslerde anlatmaları gereken kavramlar hakkında konu alan

bilgisine sahip olmaları gerektiğini söyler. Ayrıca konu alan bilgisine yetersiz olan öğretmenlerin materyalleri rahat kullanamadıklarını veya araç gereç kullanırken yanlış bilgiler verebileceğini, öğrencilerin sorularını cevaplamada yetersiz kalabileceğini belirtmiştir.

Konu alan bilgisi tam olan öğretmenler derse kendilerine güvenerek girerler, öğrencinin konuya yönelik sordukları soruları anında cevaplar ve öğrencilerin öğrenmekten zevk almasını sağlarlar (Küçükkahmet, 2008).

Konu alan bilgisine yüzeysel sahip olan öğretmenler, pedagojik bilgilerini tamamen kullanamazlar. Buna karşılık alan bilgisi çok iyi olan, kavramlar arasında bağlantılar kurabilen öğretmenler konuyu anlatırken değişik stratejiler ve aktiviteler geliştirmeye ihtiyaç duyar (Cohen ve diğ., 1993; Akt: Canbazoğlu, 2008).

2.5. PAB ÇERÇEVESİNDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLER

Öğretim stratejileri, öğretmenin öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere izlediği genel yollar anlamına gelmektedir. Öğretim stratejileri genelde, öğretmen merkezli öğretim stratejileri ve öğrenci merkezli öğretim stratejileri olmak üzere iki grupta sınıflandırılmaktadır. Öğretmen merkezli öğretim stratejisi sunuş yoluyla öğretim stratejisinden oluşur. Öğrenci merkezli öğretim stratejileri ise buluş yoluyla öğretim stratejisi ve araştırma inceleme yoluyla öğretim stratejisini içerir (Yaşar ve Gültekin, 2006).

Yöntem, bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen yoldur (Oğuzkan, 1993: 122). Teknik ise, bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi, ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünü olarak tanımlanabilir (Demirel, 2007: 153).

Yöntem rastgele değil, belirli ölçütlere göre seçilir. Bunlar (Nas, 2003, 146):

- Yöntem kazanıma göre seçilir. Eğitim programının birincil ögesi kazanımlardır. Diğer öğeler (içerik, eğitim ve sınav durumları) kazanıma göre düzenlenir. Zaten yöntem, kazanıma ulaştıran doğru ve güvenilir yoldur.
- Yöntem öğrenciye göre seçilir. Yöntem öğrenciye, onun gelişmişlik düzeyine göre seçilir. Somut işlemler dönemindeki çocuk için, onun somut ve zengin

yaşantılar geçirmesini sağlayan yöntemler uygundur, sözel etkileşim ağırlıklı olanlar uygun değildir.

Sosyal bilgiler dersi, sözel içeriğe sahip olması nedeniyle öğrencilere sıkıcı gelebilir, öğrencilerde ilgi uyandırmayabilir. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretilirken öğrencinin aktif olduğu yöntem ve teknikler seçilmelidir. İlköğretimde öğrenim gören öğrenciler, Sosyal Bilgiler derslerinde belirlenen davranışsal amaçları kazanmalarını sağlayacak içeriği, bir ders ya da konu alanı için belirlenen davranışsal amaçların her bir öğrenciye nasıl ve ne yolla kazandırılacağına belirlenmesi anlamına gelen öğrenme-öğretme sürecine, etkin bir biçimde katılarak öğrenmelidir(Güven, 2003: 4). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan yöntemler ve teknikler aşağıdaki gibidir (Bilen, 1999;Küçükahmet, 1995;MEB, 2005; Nas, 2000; Saban, 2000;Safran, 2008; Sönmez, 2007; Tok, 2006;Yaşar ve Gültekin, 2006; Yıldırım,2009).

Tablo 2.1.: Sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri

Anlatım yöntemi	Gösterim	Kubaşık öğrenme
Soru cevap yöntemi	Problem çözme	Sessiz okuma
Tartışma yöntemi	Örnek olay yöntemi	Model inşa etme
Gözlem gezisi	Eğitsel oyunlar	Müzikten yararlanma
Beyin fırtınası tekniği	Kaynak kişilerden yararlanma	Drama
Drama tekniği	Kavram haritası	Yazma
Sözlü tarih	Yerel tarih	Soru cevap
Röportaj	Panel,konferans seminer vb	Eşleştirme
Rol oynama	Anlatma	Deney
Görsel okuma	Yönergeleri uygulama	Gösteri
Resim yapma, boyama	Sesli teknolojik sunum	Gezi
Kroki, grafik vb. çizme	Görsel karşılaştırma	Pantomim
Dikkat odaklayıcılar	Beden dilini kullanma	Seslendirme
Görüşme	Altı şapkalı düşünme	Oyun
Sergi	Beyin fırtınası	Grup çalışması
Forum, anket doldurma	Karalama, eskiz yapma	Taklit
Gözlem	Balık kılıcı	Boşluk doldurma
Renkli kalem kullanma	Görsel teknolojik sunum	Dinleme

2.6. PAB ÇERÇEVESİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Sosyal bilgiler programı ölçme ve değerlendirmede, klasik ölçme-değerlendirme yöntemlerini içermesinin yanı sıra, ağırlıklı olarak “süreç” değerlendirme anlayışı ile oluşturulmuştur. 2004 sosyal bilgiler programı, değerlendirme ile sadece öğrenme ürünlerini değil öğrencilerin öğrenme süreçlerinin de izlenmesini ve gerektiğinde kullanılan ölçme etkinliklerinin değiştirilmesini öngörmektedir. Bu programda değerlendirme, öğrencilerin neyi bilmediklerinden çok, neyi bildikleri ile ilgilenen bir süreçtir. Bunun için değerlendirme süreci, öğrencilerin kazandığı bilgi, beceri ve tutumların sergilenebilmesi için çoklu bir şekilde düzenlenmelidir. Yani hem klasik hem de alternatif ölçme değerlendirme teknikleri bir arada kullanılmalıdır. Bundaki amaç, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre tüm yeteneklerinin değerlendirilmesini sağlamaktır (MEB,2005).

Sosyal bilgiler programı, ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirilmesini sağlamalıdır. Bu sebeplerden dolayı MEB sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme için öğretmenlere değişik alternatifler sunmuştur. Bunlar şu şekildedir (MEB,2005; Safran,2004):

Tablo2.2.: Sosyal bilgiler dersinde kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemleri

Kısa cevaplı maddeler	Grup ve akran değerlendirme
Çoktan seçmeli maddeler	Kontrol listeleri
Eşleştirmeli maddeler	Performans değerlendirme
Uzun cevaplı yazılı yoklamalar	Tutumların ölçülmesi
Sözlü sunum	Yapılandırılmış grid
Görüşme (mülakat)	Tanılayıcı dallanmış ağaç
Gözlemler	Kelime ilişkilendirme
Kavram haritaları	Drama
Yazılı rapor	Anekdöt
Gösteri	Araştırma kağıtları
Poster	Öğrenci ürün dosyaları
Proje	Araştırma kağıtları
Öz değerlendirme	Öğrenci ürün dosyası

Literatürde Milli Mücadele Dönemi konularında kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemlerini PAB çerçevesinde inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır.

Bu bölümde Pedagojik alan bilgisi ele alınmış ve Sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın veri toplama araçları ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. DURUM ÇALIŞMASI (ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ)

Bu araştırma nitel araştırma metodolojisi kapsamında durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışması nitel araştırma yaklaşımlarından biridir. Durum çalışması;

- (1) Güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan,
- (2) Olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların keskin hatlarıyla belirgin olmadığı ve
- (3) Birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:277).

Durum çalışması yöntemi, ilgilenilen araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi elde etmeyi ve olayı her yönüyle anlamayı amaçlayan bir araştırma dizaynidir (Merriam, 1998:7).

Durum çalışmaları, farklı sosyal olguları betimlemek, açıklamak ve değerlendirmek amacıyla yapılır. Betimleme amaçlı durum çalışmasının esas amacı, güncel bir olgunun açık olarak kavramsallaştırılması ve betimlenmesidir. Bu şekilde okuyucuya betimlenen olgunun gerçek ortamı hakkında bir görüş oluşturma imkânı verilir. Açıklama amaçlı durum çalışmalarında esas amaç, özel bir durumu açıklamaktır. Araştırmacı durum ya da durumlarda yer alan olgular arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalışır. Değerlendirme amaçlı durum çalışmasında esas amaç olguya kara verme ve kesinleştirme kapsamında değerlendirme yapmaktır. (Gall, Gall ve Borg,1999; s.289). Bu çalışmayla 4. Sınıf öğretmenlerinin pedagojik alan bilgisi betimlenmeye çalışılmıştır.

Literatür incelendiğinde bu çalışmaya benzer çalışmalarında (Uşak, 2005; Canbazoğlu, 2008; Işıksal, 2006; Dönmez, 2009) durum çalışması kullanıldığı görülmüştür.

3.1.2. Durum Çalışmasının Aşamaları

Durum çalışması yaparken, izlenebilecek belli başlı aşamalar sekiz başlık altında sıralanabilir (Şimşek ve Yıldırım; 2008,s.281).

1. Araştırma sorularının geliştirilmesi,
2. Araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesi,
3. Analiz biriminin saptanması,
4. Çalışılacak durumun belirlenmesi,
5. Araştırmaya katılacak bireylerin seçimi,
6. Verinin toplanması ve toplanan verinin önermelerle veya alt problemlerle ilişkilendirilmesi,
7. Verinin analiz edilmesi ve yorumlanması,
8. Durum çalışmasının raporlaştırılması,

Araştırma sorularının geliştirilmesi: Pek çok nitel ve nicel araştırma için şu beş soru önemlidir: Kim, ne, nerede, nasıl, niçin (veya neden). Bunlar arasında durum çalışması için en uygun olanları nasıl ve neden sorularıdır (Yin,1984, Akt: Yıldırım ve Şimşek; 2008:281). Bu sorulara ek olarak ‘ne’ sorusu da durum çalışmaları için gereklidir.

Bu araştırmanın problem cümlesi “Sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf sosyal bilgiler dersi ‘Milli Mücadele Dönemi’ konularıyla ilgili pedagojik alan bilgilerinin durumu ne düzeydedir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesi: Bir araştırmanın problem cümlesi genel bir alana işaret eder. Bazı araştırma problemleri açısından bu genel alan alt alanlara bölünmedikçe araştırma problemine ilişkin ayrıntılı yanıtlar bulmak mümkün olmayabilir. Bu nedenle araştırma problemlerinin yapıtaşları olabilecek alt

boyutları ve alanları ortaya koymak gerekir. Her alt problem araştırmacının ilgisini odaklaştıracağı bir alana işaret eder.

Analiz biriminin saptanması: Bu aşama pek çok araştırmacı için sorun kaynağı olan “durum”un ne olduğunu tanımlamaya ilişkin bir boyuttur. Durum çalışmalarında “durum” bir hasta bir öğrenci veya tek bir lider olabilir. Bu araştırmada analiz birimi olarak, görev başında olan, 4 tane dördüncü sınıf öğretmeni seçilmiştir.

Çalışılacak durumun belirlenmesi: Araştırma problemini, bu probleme ilişkin olarak varsa alt problemlerini ve analiz birimini belirleyen araştırmacı araştırma problemini en iyi çalışabileceğini düşündüğü durumu veya durumları saptar (Yıldırım ve Şimşek, 2008; s. 284)

Bu araştırmada çalışılacak durum, sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersindeki pedagojik alan bilgileridir.

Araştırmaya katılacak bireylerin seçimi: Bu aşamada araştırmacı seçtiği durum veya durumlardan hangi bireylerin araştırmaya dâhil edileceğini de saptamalıdır. Bu nokta “örneklem” konusuyla yakından ilgilidir. Pek çok nitel araştırma yönteminde olduğu gibi durum çalışmasında da katılımcı sayısı veya örneklem büyüklüğü görel olarak küçük olacaktır. Bu ilke, durum çalışmalarının ayrıntılı ve derinlemesine bir araştırma yöntemi olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmaya katılacak bireyler ve seçimleri ile ilgili detaylı bilgi “örneklem” başlığında açıklanmıştır.

Verinin toplanması ve toplanan verinin önermelerle veya alt problemlerle ilişkilendirilmesi: Veri toplama yöntemi ve yöntemleri araştırmanın başında oluşturulmuş olan alt problemler dikkate alınarak belirlenir. Veri toplamada dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Durum çalışmasını yapan araştırmacı verisini toplarken mümkün olduğu ölçüde birden fazla veri kaynağını ya da türünü kullanmalıdır (Yin,1984; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008:285). Veri toplama yöntemi olarak katılımcı gözlem, katılımcı olmayan gözlem, görüşme, doküman incelemesi ve arşiv kayıtları gibi bir dizi nitel veri toplama yöntemi; problemin doğasına ve araştırmacının beklentilerine göre tek başlarına veya birlikte kullanılabilirler. Durum çalışmalarında birden fazla veri toplama yöntemini kullanmak önerilen bir durumdur.

Böylece araştırmanın veri tabanı zenginleşmiş olacak, araştırmanın sonunda ulaşılabilecek sonuçların daha geniş bir bakış açısıyla yapılması veya alternatif yorumlara ulaşılması mümkün olacaktır. Sonuç olarak araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği önemli ölçüde artacaktır (Yıldırım ve Şimşek,2008; s.285).

Araştırma verilerinin hangi yöntemlerle toplandığı “verilerin toplanması” bölümünde detaylı olarak anlatılmıştır.

Verinin analiz edilmesi ve yorumlanması: Alt problemler veri analizinde de önemli bir işleve sahiptir. Veriler, araştırmanın başında oluşturulmuş olan alt problemler temel alınarak düzenlenip, yorumlanabilir. Araştırma sürecinde bir şekilde toplanmış, fakat herhangi bir alt problemle ilişkisi olmayan gereksiz veriler, verilerin analizi ve yorumlanması aşamasında böylece dışarıda bırakılmış olur. Bunun yanı sıra, verinin analiz edilmesi ve yorumlanmasında, araştırmacının çalıştığı problemle ilgili literatürü etkili bir şekilde kullanması beklenir. İlgili literatürden alıntılar yapmak, yorumların başka araştırma sonuçlarıyla ne derece uyduğu veya çeliştiği konusunda tartışmalar açmak, veri analizini ve yorumlamayı zenginleştirecektir. Durum çalışmalarında toplanan veriler, yukarıda da açıklandığı gibi betimsel ya da içerik analizi yoluyla analiz edilebilir. Doküman, gözlem, görüşme ya da bunların ikisinin veya üçünün birlikte kullanılması yoluyla toplanmış olan verilerin hangi yaklaşımla analiz edileceği, araştırmacının amacına ve toplanan verilerin derinliğine bağlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.286).

Araştırmada verilerin analiz edilmesi ve yorumlanmasıyla ilgili bilgiler verilerin analizi ve yorumlanması başlığında verilmiştir.

Durum çalışmasının raporlaştırılması: Durum çalışması diğer araştırma yöntemleri gibi şişkin ve kabarık bir veri setiyle sonuçlanır. Bu tür bir veri setinden genellikle uzun ve zor bir süreçten sonra anlamlı bütünler veya sonuçlar çıkaran araştırmacıyı bekleyen diğer bir sorun çalışmasını nasıl raporlaştıracağıdır. Araştırma yönteminin doğasından kaynaklanan gerekçelerle durum çalışması raporları genellikle geniş açıklama ve betimlemelerle doludur. Araştırmacı raporunda araştırmanın başlangıcında oluşturulmuş olan problem ve alt problemlere doyurucu yanıtlar verirken gereksiz bilgi ve betimlemelerden kaçınılmalıdır. Üretilen raporlar

başkalarının yararlanabileceği ölçüde öz ve aynı zamanda da içerikten ödün vermeyecek biçimde betimsel olmalıdır (Yıldırım ve Şimşek,2008; s. 287).

3.2. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİĞİ

Nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Kirik ve Miller, 1986; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008: 255).

Durum çalışmalarında sık sık eleştiri konusu olan, geçerlik ve güvenilirlik konularında alınabilecek bazı önlemler vardır. Bunlar:

İlk olarak, araştırmacının çalıştığı “durum”da kalma süresini uzatmasıdır. Bu yolla araştırmacı gözlemlerini genişletebilir, görüştüğü birey sayısını arttırabilir. Topladığı veriye ilişkin olarak doyum noktasını bulmaya çalışabilir.

İkinci olarak, araştırmacı verisini toplarken çeşitli “veri çeşitlemesi” yöntemlerini kullanabilir. “Veri çeşitlemesi” araştırma verilerinin toplanmasında birden fazla veri toplama yönteminin kullanılması ve toplanan verilerin birbirlerini destekleyici ve teyit edici biçimde sunulması olarak tanımlanabilir. Örneğin, görüşme yöntemini temel veri toplama aracı olarak kullanan bir araştırmacı, çalıştığı problemle ilgili dokümanları da veri kaynağı olarak kullanabilir.

Üçüncü olarak, vardığı temel sonuçları araştırmasına katılan bireylerle paylaşarak onların görüşlerini alabilir. Burada asıl amaç, bir duruma ilişkin belirli bir perspektif geliştirmek veya o durumu derinlemesine irdelemek ise, durumda rol oynayan ve araştırmaya dâhil edilen bireylerin görüşlerine başvurmanın herhangi bir sakıncası yoktur. Yani amaç, durumu olabildiğince doğru ve yansız betimleme olmalıdır.

Son olarak, araştırmacı ulaştığı sonuçların ne kadar isabetli olduğu konusunda, aynı alanda çalışan diğer araştırmacıların görüşlerine başvurabilir. Bu durum, hem bulunan sonuçların desteklenmesi, hem de varılan sonuçlara ilişkin varsa alternatif açıklamaların getirilmesini sağlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.288).

Bir araştırma deseninin niteliğini arttırabilmesi için, şu dört özelliğe dikkat edilmesi gerekir (Yin, 1984; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005:255).

I. Yapı geçerliği

II. İç geçerlik

III. Dış geçerlik

IV. Güvenirlik

3.2.1. Yapı Geçerliliği: Durum çalışmalarına yöneltilen en önemli eleştiri alanlarından biridir. Çoğu kişi, durum çalışmasında işe vuruk (operational) ölçütlerin olmadığına ve veri toplama sırasında araştırmacının öznel yargılarının işe karıştığına inanır. Bu yaklaşım, iyi desenlenmiş bir durum çalışması için haksız bir eleştiridir. Durum çalışmalarında yapı geçerliliğini arttırmanın yolları da vardır. Bunlar, yukarıda sözü edilen birden fazla veri türünün veri toplama sürecinde kullanılması, toplanan verilere ilişkin bir kanıt zincirinin oluşturulması ve son olarak da hazırlanan durum çalışma raporunun veri toplama sürecinde rol almış deneklerden birine okutulması ve görüşünün alınmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Bu araştırmanın yapı geçerliliği gözlem, görüşme gibi birden fazla veri toplama yöntemi kullanılmasıyla ve araştırma raporunun çalışma grubundan bir öğretmene okutulmasıyla sağlanmıştır.

3.2.2. İç Geçerlilik: Bir çalışmada araştırılan değişkenler arasında bulunan ilişkinin gerçekte öyle olup olmadığı ile ilgilidir. Yani, X ve Y arasındaki ilişkiyi araştıran ve X'in Y'ye neden olduğunu bulan bir araştırmacının bulgusu ne derece geçerlidir? Arada Z gibi bir değişken Y'ye neden olmuş olabilir mi? Bu durum, bir araştırmada yapılan çıkarımlar ve bu çıkarımların neden olduğu ile ilgilidir. Durum çalışmaları, nadiren bu derece sınırlı sayıdaki değişkenler arası ilişkiye bakar. Durum çalışması yapan bir araştırmacının iç geçerliği arttırabilmesi için, yukarıda da sözü edildiği gibi, bulduğu sonuçlara nasıl vardığını açık seçik ortaya koyması ve çıkarımları ile ilgili kanıtları diğer kişilerin ulaşabileceği tarzda sunması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:289). Bu çalışmada, ulaşılan sonuçlar video verileri ve öğretmen ifadeleri ile desteklenerek iç geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

3.2.3. Dış Geçerlilik: Daha çok bir araştırmanın sonuçlarının genellenmesi ile ilgilidir. Pek çok kişi, durum çalışma sonuçlarının genellenemeyeceğini iddia eder. Ancak, bu kişilerin çıkış noktası daha çok, istatistik çerçevesinde düzenlenmiş anket çalışmalarında söz konusu olan bir olguyu, durum çalışmalarına yansıtma şeklindedir. Anket çalışmalarında, örneklem sonuçları örneklemin seçildiği

evrene genellenebilir, yani burada “istatistiksel genelleme” söz konusudur. Oysa durum çalışmalarında doğal olarak istatistiksel bir genelleme söz konusu değildir, ancak “analitik genelleme” yapılabilir. Analitik genellemede araştırmacı, nüfusla ilgili bir evrene değil, bir kurama genelleme yapmaktadır. Belirli bir durumun çalışılması sonucunda elde edilen sonuçlar, belli bir kavramsal modelin önerilmesine olanak verir. Bu kavramsal modelin kuram olabilmesi için birkaç durumda daha sınanması gereklidir. Bu mantık, deneysel çalışmalar için de aynı şekilde işlemektedir (Yıldırım, Şimşek; 2008:289). Bu çalışma spesifik bir grup üzerinde yapılması nedeniyle, elde edilen bulgular tüm gruplara genellenemez.

3.2.4. Güvenirlilik: Yapılmış olan bir çalışmanın başka bir araştırmacı tarafından aynı biçimde tekrar edildiğinde, aynı veya benzer sonuçları vermesi ile ilgilidir. Bu anlamda güvenirlilik bir araştırmada, araştırmacıya bağlı hata veya yanlışlık payının azaltılmasıdır. Durum çalışmalarında güvenirliliği arttırmak için, araştırmacı takip ettiği süreçleri açık bir biçimde tanımlamalı ve ilgili dokümanlarla desteklemeli, araştırmasını belirli bir sistem içinde aşama aşama geliştirmeli ve bunu sunmalı, araştırmasına ilişkin gerektiğinde başka araştırmacıların da kullanabileceği bir veritabanı oluşturmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008:289). Bu çalışmada iki farklı araştırmacı tarafından veriler analiz edilmiştir ve kodlar karşılaştırılarak kod güvenirliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

3.3.ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Çalışmanın örneklem ve yöntemi, pedagojik alan bilgisi konusunda yapılan çalışmalardan faydalanılarak oluşturulmuştur (Uşak,2005; Canbazoğlu,2008; Dönmez, 2010). Pedagojik alan bilgisi araştırmaları genelde öğretmen adaylarıyla yapılmaktadır. Fakat bu araştırmada aday öğretmen yerine görev başında olan öğretmenler seçilmek istenmiştir. Bu öğretmenler; gönüllü öğretmenlerden seçilmiştir.

3.3.1. Çalışma Grubu: Araştırmanın çalışma grubu Gaziantep ilinde devlet okullarında görev yapan 4 sınıf öğretmenidir. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri 2-3 yıl ile sınırlıdır. Öğretmenler en az 2 yıl o sınıfta öğretmenlik yapmışlardır.

Çalışmanın etik olması açısından öğretmenlerin isimleri gizli tutulmuş ve öğretmenlere Ayşe, Eda, Oya, Banu şeklinde kod isimler verilmiştir.

3.3.2. Öğretmenlerin Özellikleri

Ayşe Öğretmen: 3 yıldır sınıf öğretmenliği yapmaktadır. 2007 yılında üniversiteden mezun olmuş ve aynı yıl göreve başlamıştır. 26 yaşında ve evlidir. Sınıf öğretmenliğini seçme nedeni sorulduğunda “ Ben seçmedim. Annem istedi sınıf öğretmeni olmamı.” demiştir. Mezun olduğu yıl Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Bölümüne yüksek lisans öğrencisi olarak kabul edilmiş fakat daha sonra ulaşım ve işi nedeniyle kayıt yaptırmamıştır.

Eda Öğretmen: 2 yıldır sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Anadolu lisesinden mezun olmuştur. 2008 yılında üniversiteden mezun olmuş ve aynı yıl göreve başlamıştır. Sınıf öğretmenliğini seçme nedeni sorulduğunda “ Ailesel nedenlerden dolayı.” demiştir. 26 yaşında ve bekârdır.

Oya Öğretmen: 2 yıldır sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Lise öğrenimine Anadolu öğretmen lisesinde başlamış daha sonra öğretmen olmak istemediği için düz liseye geçiş yapmıştır. 2008 yılında üniversiteden mezun olmuş ve aynı yıl göreve başlamıştır. Sınıf öğretmenliğini seçme nedeni sorulduğunda “ Puanım ona yetti.” demiştir. 25 yaşında ve bekârdır.

Banu Öğretmen: 2 yıldır sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Özel liseden mezun olmuştur. 2008 yılında üniversiteden mezun olmuş ve aynı yıl göreve başlamıştır. Sınıf öğretmenliğini seçme nedeni sorulduğunda “Puanım ona yetiyordu. Ailemde onu seçmemi istedi” demiştir. Gaziantep Üniversitesi’nde sınıf öğretmenliği alanında yüksek lisans yapmakta ve üniversitenin TÜBİTAK işbirliğiyle gerçekleştirdiği “Öğretmen Eğitimi” kursuna devam etmektedir. Öğretmen Eğitimi Kursu öğrenci zorlukları, öğrenci kavram yanılgıları, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme değerlendirme bilgisi gibi konuları içermektedir.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler 2009–2010 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Öğretmenlerin ders video kayıtları müfredata göre dersin anlatıldığı zaman kaydedilmiş farklı bir zamanda kayıt alınmamıştır. Böylece dersin doğal ortamında ve doğal akışı sırasında

kaydedilmesi amaçlanmıştır. Öğretmenlere ders anlatımı için belirli bir süre verilmemiş, öğretmen süreyi kendisi belirlemiştir. Öğretmenlerin video kayıt süreleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.1.: Öğretmenlerin ders anlatım süreleri

Öğretmen	Süre
Ayşe	33 dk
Eda	42 dk
Oya	47 dk
Banu	65 dk

Öğretmenlere, alan uzmanlarıyla birlikte hazırlanmış konu alan bilgisi sınavı uygulanmış ve yarı yapılandırılmış pedagojik alan bilgisi anketi hazırlanarak mülakat şeklinde uygulanmıştır. Mülakatlar öğretmenlerin uygun oldukları zamanda yapılmış ve kayıt altına alınmıştır.

Verilerin analizi sırasında ihtiyaç duyulduğunda kalıtımcılarla telefonla ya da yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Nitel araştırmalarda çoklu veri toplama araçları kullanılması gerekir. Veri çeşitlemesi (veri üçlemesi- data triangulation), çoklu veri toplamada ve analizde kullanılan, çalışmanın içsel geçerliğini güçlendiren bir yöntemdir (Merriam, 1998: 207). Çeşitleme; video kayıtları, mülakat kayıtları ve sınıf gözlem video kayıtları, içermektedir. Bu araştırma sürecinde de çoklu veri kaynakları (gözlem ve görüşme) kullanılmıştır.

3.5.1. Alan Bilgisi Sınavının Hazırlanması

Alan bilgisi sınavı ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımları dikkate alınarak, alan uzmanı bir öğretim görevlisi ile birlikte hazırlanmıştır. Alan bilgisi sınavı; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, eşleştirme soruları, kronolojik sıralama, boşluk doldurma gibi farklı soru tipleri bir arada kullanılarak hazırlanmıştır. Sınavda yer alan soruların büyük çoğunluğu ilköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler kitabı temel alınarak hazırlanmıştır. Daha sonra 4. sınıf müfredatında yer almayan ancak milli mücadeleyi anlatacak öğretmenin bilmesi gerektiği düşünülen

bazı tarih soruları sınava eklenmiştir. Hazırlanan sorular 2 öğretim görevlisi tarafından incelenmiştir. Ayrıca sınavda yer alan soruların anlaşılmasıyla ilgili bir sorun olup olmadığını kontrol etmek için, 3 sınıf öğretmenine inceletilmiş, gerekli görülen düzeltmeler yapılarak son şekli verilmiştir.

Alan bilgisi soruları sırasında öğretmenler yazılı olarak cevaplar vermişlerdir. Daha sonra anlaşılmayan kısımlarda öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

3.5.2. Gözlem

Gözlem; herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 169). Eğer bir araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamanla yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini kullanmalıdır (Bailey, 1982; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008: 169).

Gözlem, herhangi bir müdahalenin olup olmaması açısından da 2 gruba ayrılmaktadır. Gözlem; herhangi bir müdahale olmadan doğal ortamda, doğal bir şekilde oluşursa buna doğal yani yapılandırılmamış gözlem denir. Eğer gözlemlenen olay suni bir şekilde oluşturulmuş ise buna simülasyon yani yapılandırılmış gözlem denir (Al, 2007).

Bu araştırmada gözlem yöntemi, öğretmen adaylarının ders anlatımlarını değerlendirmek amacıyla, doğal ve yapılandırılmamış bir biçimde kullanılmıştır.

Gözlem yapmak için önce gerekli izinler alınmıştır. Ders çekimlerinin konunun anlatılması gereken gün yani müfredattaki anlatım zamanına göre yapılmak istendiği için öğretmenle haberleşilmiş, önce 1 ders saati öğretmenin ve öğrencilerin heyecanlarını ve sıkılganlıklarını kaldırmak için farklı derslerin çekimleri yapılmıştır. Çekimler en arka sıradan ve sabit bir noktadan yapılmıştır. Daha sonra Milli Mücadele Dönemi'nin anlatıldığı derslerin çekimleri yapılmıştır.

3.5.3. Görüşme

Nitel araştırmalarda en sık kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme, insanların gözlemleyemediğimiz davranışlarının (duygu, tutum, his vb.) neler olduğunu ortaya çıkarmayı sağlayan veri toplama aracıdır (Merriam, 1998).

Görüşme soruları önceden sistematik bir şekilde hazırlanmalıdır. Öğrenilmek istenen konuların bir listesi yapılır. Soruların şekli, sırası ve üslubu belirlenir. Araştırmacı yetersiz olduğu alanlarda ilgili uzmanlardan yardım almalıdır. Uygulama sırasında ortaya çıkabilecek problemleri tespit etmek için pilot uygulama yapılmalıdır (Al, 2007).

Bu araştırma da, “yarı yapılandırılmış görüşme metodu” kullanılmıştır. Bu metotta, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar; ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşmeyi yapan kişi hem konuya ilişkin doyurucu bilgi edinme, hem de görüşmeyi belli bir düzende götürme şansına sahip olur. Ayrıca cevaplayana da kendisince önemli olan hususları vurgulama imkânı sağlar (Altunışık ve diğ. 2002).

Görüşmeler öğretmenlerin uygun oldukları tarihlerde yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. 3 öğretmenin görüşmesi 2 farklı güne yayılarak yapılmıştır. Bir öğretmen ise zaman sıkıntısı olduğunu söyleyerek görüşmenin aynı gün bitirilmesini istemiştir. Görüşme verilerinin kaydedilmesinde, ses kayıt ve not alma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Ses kayıtları daha sonra yazıya aktarılmıştır.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi ve yorumlanmasında araştırılan konuyu açıklayıcı verilerin yüksek bir seviyede yorumlanmasını sağlayan “Sürekli Karşılaştırmalı Metot” benimsenmiştir. Genel bir anlatımla sürekli karşılaştırmalı veri analizi, incelenen verilerin, tümevarım kategori şeklinde kodlanması ve aynı zamanda incelenmekte olan verilerle sürekli olarak karşılaştırılması işlemini kapsamaktadır. Bu karşılaştırma işleminde benzerlikler gösteren ya da benzer anlamları kapsayan veriler kalmadığında, yeni bir kategori oluşturulur. Böyle durumlarda oluşturulan bazı kategoriler verileri tam olarak yansıtmadığı gerekçesi ile çıkarılır (Uşak, 2005).

3.6.1. Konu Alan Bilgisi Sınavının Analizi

Alan bilgisi sınavı değerlendirilirken alan uzmanıyla birlikte cevap anahtarı hazırlanmış ve bu cevap anahtarına göre değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme yapılırken Uşak (2005)’in araştırmasındaki cevapları değerlendirirken kullandığı

Marek (1986) tarafından geliştirilen açık uçlu sorular için analiz yöntemi kullanılmıştır.

Analiz yönteminde öğretmen adayları soruların amaçlarını uygun olarak cevaplar dört kategoride toplanmıştır. Bu gruplar, araştırmacı tarafından Tamamı Doğru, Kısmen Doğru, Konuya Özel Kavram Yanılgısı, Yanlış Cevap ve Cevap Yok/Yetersiz olarak adlandırılmıştır. Eğer öğretmenin cevabı sorunun net cevabıysa tam doğru, eğer cevapta bilgi eksikliği varsa kısmen doğru, bütün olarak değerlendirildiğinde kavram yanılgısı görülüyorsa kavram yanılgısı, verdiği cevap yanlışsa yanlış cevap, cevap vermediyse veya yetersiz cevap verdiyse cevap yok/yetersiz kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin cevapları analiz edildikten sonra sayısal bir değere ulaşmak için tam doğru sorulara 2 puan, kısmen doğru sorulara 1 puan verilerek elde edilen puan yüzölçümüne çevrilmiş ve öğretmenlerin konu alan bilgisi sınav puanı çıkarılmıştır.

3.6.2. Gözlem ve Görüşmelerin Analizi

Gözlem ve görüşmelerin analizinde betimsel ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Betimsel analize göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Doğrudan alıntılarla görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerine yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış olarak sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Betimsel analiz 4 aşamadan oluşur:

- 1.Aşama: Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma
- 2.Aşama: Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi
3. Aşama: Bulguların Tanımlanması
4. Aşama: Bulguların Yorumlanması

İçerik analizinde ise temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde derinlemesine incelenerek betimsel analizde fark edilmeyen kavram ve temalar ortaya çıkarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu nedenle, içerik analizi, araştırmacıyı toplanan verilere aşina etmekte ve ayrıca verilerin daha ileri analizler için kullanılmasını kolaylaştırmaktadır.

İçerik analizinde veriler 4 aşamada analiz edilir:

1. Verilerin kodlanması
2. Temaların bulunması
3. Kodların ve temaların düzenlenmesi
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Bu çalışmada, betimsel analiz, içerik analizi ve sürekli karşılaştırma teknikleri birlikte kullanılmıştır.

Gözlem ve görüşmeler analiz edilirken önce yazıya dökülmüştür. Daha sonra araştırma sorularıyla ilgili kategoriler belirlenip (müfredat, ölçme değerlendirme, öğretim süreci, öğrenci anlayışı, konu alan bilgisi, pedagojik bilgi) sorular ve cevapları bu kodlara göre değerlendirilmiştir. Analizler yapılırken öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrudan verilmiş ve yorumlanmıştır. Öğretmenlerin video kayıtlarıyla görüşmelerde verdikleri cevaplar karşılaştırılmış ve buna göre öğretmenlerin pedagojik alan bilgisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

PAB'a sahip olan bir öğretmenin klasik öğretimin dışına çıkması yani; konuya özgü yöntemler kullanması, bu konu için farklı bir etkinlik tasarlaması; konuya özel bir materyal getirmesi, konuyla ilgili öğrencilerin kavram yanılgılarının farkında olması ve bu yanılgıları sınıfta tartışması, konuya özgü bir ölçme aracı hazırlayıp bunu değerlendirmesi beklenmektedir. Bir başka ifade ile milli mücadele konusuna özel olarak; dersinde görsel materyal kullanan, çeşitli videolardan yararlanan, drama kullanan, öğrencilerin kavram yanılgılarını fark edip bunları gidermeye çalışan ya da kavram yanılgılarına yönelik ders planlayan, dersinin sonunda hazırladığı ölçme aracını uygulayıp değerlendiren bir öğretmenin pedagojik alan bilgisine sahip olduğu bu çalışmada varsayılmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin müfredat bilgilerine ilişkin bulguları değerlendirmek amacıyla öğretmenlere mülakatlar yapılmış ve öğretmenlerin ders anlatım videoları değerlendirilmiştir. Kitaptaki konuyla ilgili bilgilere içerik analizi yapılmış ve öğretmenlerin ders anlatımlarıyla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yaparken araştırmacı tarafından geliştirilen müfredat kontrol ölçeği kullanılmıştır.

Öğretmenlerin konuya özgü pedagojik bilgilerini değerlendirmek için mülakatlardan ve video kayıtlarından yararlanılmıştır. Öğretmenlerin mülakatlarda verdiği cevaplar ile ders kayıtları karşılaştırılmıştır. Öğretim sürecini daha anlaşılır

değerlendirebilmek ders planlanması/ders hazırlığı, yöntem teknik bilgisi, materyal kullanımı ve dersin işlenişi şeklinde 4 kategoriye ayrılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma sorularına ait bulgulara yer verilmiştir. Bulgular beş ana başlık altında toplanarak yorumlanmıştır. İlk olarak, sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik bilgisi çerçevesini oluşturan konu alan bilgisiyle ilgili bulgular sunulmuştur. Daha sonra sırasıyla konuya özgü pedagoji bilgisi, öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları hakkında bilgisi, ölçme ve değerlendirme bilgisi, müfredat bilgisi incelenmiştir. Bulgulara ulaşmak için 4 sınıf öğretmenine konu alan bilgisi sınavı uygulanmış, ders anlatımları video kaydına alınarak gözlemlenmiş, yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen verilerin analizi sonucunda araştırmanın problem ve alt problemlerine göre elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar bu bölümde yer almaktadır. Bulgular, örnek olaylardan elde edilen verilerin kendi içlerinde ve birbirleriyle karşılıklı olarak değerlendirmesiyle elde edilmiştir. Araştırmanın etikliği açısından öğretmenlerin gerçek isimleri kullanılmayıp öğretmenlere Ayşe, Eda, Oya, Banu kod isimleri verilmiştir.

4.1. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE KONUSUNA İLİŞKİN ALAN BİLGİLERİ

Bu bölümde araştırmanın 1. alt sorusu olan ‘**Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi ‘Milli Mücadele Dönemi’ konularındaki alan bilgileri ne düzeydedir?’** sorusunun cevabı aranmıştır. Bulgulara ulaşmak için alan bilgisi anketi, mülakatlar ve öğretmenlerin ders kayıt videoları incelenmiştir. Alan bilgisi sınavı 20 sorudan oluşmaktadır. Alan bilgisi sınavı, Uşak (2005) tarafından geliştirilen ve bu araştırmaya uyarlanan “derecelendirme ölçeğine” göre değerlendirilmiştir. Öğretmenlere ait bulgular ayrı ayrı verilecektir.

4.1.1. Ayşe Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular

Ayşe'nin konu alan bilgisini değerlendirmek için önce konu alan bilgisi anketi, sonra video kayıtları ve son olarak da mülakatta sorulan kendi alan bilgisine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Ayşe'nin alan bilgisi sınavında verdiği yanıtlar tablo halinde gösterilmiş daha sonra cevapları ayrı ayrı yorumlanmıştır.

Ayşe'nin ankete verdiği cevaplar aşağıda tabloyla verilmiştir.

Tablo 4.1: Ayşe'nin verdiği cevapları değerlendirme tablosu

Sorular	Doğru	Kısmen doğru	Kavram yanlışlığı	Yanlış cevap	Cevap yok/ Yetersiz
1. Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.		X			
2. Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.			X		
3. I. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?		X			
4. Tekâlif-i milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?	X				
5. TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?		X			
6. Tarihleri kronolojik sıralayınız.	X				
7. Olayları tarihleriyle eşleştiriniz.	X				
8. Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?					X
9. Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?	X				
10. 'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.' Sözü ne zaman söylenmiştir? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?		X			
11. Amasya Genelgesinin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesinde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır." cümlesi neyi ifade etmektedir?	X				
12. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?			X		
13. Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?	X				
14. Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?					X
15. Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?			X		
16. Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?			X		
17. Kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?		X			
18. (ç.s) TBMM tarafından yapılan anlaşma hangisidir?			X		
19. (ç.s) Londra Konferansı hangi olayın sonunda toplanmıştır?				X	
20. (ç.s.) Türk Milli Mücadelesinin haklılığı ilk kez aşağıdakilerden hangisiyle duyurulmuştur?	X				

Konu alan bilgisini ölçmek için hazırlanan sınavda ilk olarak öğretmenlere 'Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile

ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.’ şeklinde sorulmuştur. Ayşe’nin cevabı şöyledir: ‘*Havza Genelgesi. Halkı bilinçlendirmek, Protesto hareketleri başlatmak.*’ Ayşe genelgeyi doğru bilmiş fakat 3 madde yerine 2 madde yazmıştır. Yazdığı maddelerden “protesto hareketleri başlatmak” Havza Genelgesi’nde yer alan önemli maddelerden biridir. Ama “halkı bilinçlendirmek” Havza Genelgesi’nde yer alan bir madde değil, Havza Genelgesi’yle ulaşılmak istenen amaçlardan biridir. Bu nedenle Ayşe’nin cevabı kısmen doğru sayılmıştır.

İkinci soruda ‘Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Aynı ayrı açıklayınız.’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe: ‘*Erzurum’da vatanın bütünlüğü ve bölünmezliği kararı alınmıştır. Sivas’ta ise Misak-ı Milli kararları kabul edildi.*’ şeklinde cevap vermiştir. Erzurum Kongresi’nde ‘Vatan bir bütündür, bölünemez.’, ‘Manda ve himaye kabul edilemez’ gibi birlik ve bütünlük kararları alınmıştır. Sivas Kongresi’nde ise Erzurum Kongresi’nde alınan birlik ve bütünlük kararları tüm yurda mal edilmiştir. Sivas Kongresi ulusal bir kongre niteliğindedir. Ayşe Erzurum Kongresi’nde alınan ‘Vatan bir bütündür, bölünemez.’ kararını cevabında vermiştir. Erzurum Kongresi için bu cevap doğrudur. Ama Sivas Kongresi için ‘Misak-ı Milli kararları alınmıştır.’ demiştir. Sivas Kongresi’nde Erzurum Kongresi’nde alınan kararlar tüm ulusa mal edilmiş ulusal birlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ayşe’nin on beşinci soruda da Misak-ı Milli’nin Sivas Kongresi’nde kabul ettiğini söylemesi bu kavram yanılığını güçlendirmektedir (bkz.15.soru). Misak-ı Milli Sivas ve Erzurum Kongresi’nde alınan kararlar doğrultusunda ülkenin sınırları belirtilerek 28 Ocak 1920’de Son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından kabul edilmiştir.

Üçüncü soruda ‘I. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?’ sorusu sorulmuştur. Ayşe’nin cevabı ‘*Ateşkes, Mondros; Barış, Sevr. Hatırlamıyorum.*’ şeklindedir. Ayşe antlaşmaların isimlerini doğru olarak bilmiştir. Fakat Sevr Anlaşması’nın gecikme nedenine ‘*hatırlamıyorum*’ şeklinde cevap vermiştir. Bu nedenle bu soru kısmen doğru kabul edilmiştir. Öğretmenin Sevr Anlaşması’nın gecikme nedenini bilmemesi Milli Mücadele Dönemi’ni anlatacak bir öğretmen için eksiklik olarak kabul edilebilir.

Dördüncü soruda ‘Tekâlif-i Milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?’ sorusu sorulmuştur. Ayşe: ‘*Milli emirler demek. Düzenli ordu için her*

evden bir çift çorap, çarık ve bir kat elbise verilecek. Esnafın ve halkın buğday gibi malzemelerin %40'na el konulacak. Hayvanları ordu araç gereçlerini taşımak için kullanılacak ve bunların hepsi geri ödenmek şartı ile alınmıştır. Elleriindeki savaş araç gereçlerini orduya vermek.' demiştir. Bu cevap doğrudur.

Beşinci soru 'TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?' şeklindedir. Ayşe: *'Düzenli ordu olamadan başarıya ulaşamayacağı görüldü.'* cevabını vermiştir. Düzenli ordu kurulmadan önce savaşlar Kuvay-ı Milliye birlikleriyle yapılıyordu. Fakat yeterince başarılı olunamıyordu. Kuvay-ı Milliye birliklerinin yetersiz olmasından dolayı düzenli orduya geçilmiştir. Ayşe'nin cevabı doğrudur.

Altıncı soruda 'Sakarya Savaşı, 2. İnönü Savaşı, Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, Sivas Kongresi, Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nin kazanılması, Amasya Genelgesi, 1. İnönü Savaşı, Erzurum Kongresi, TBMM'nin açılışı' şeklinde olaylar verilmiş ve kronolojik sıraya dizmesi istenmiştir. Ayşe bu soruyu doğru olarak cevaplamıştır.

Yedinci soru tarih eşleştirme sorusudur. Soru 4. sınıf öğrenci çalışma kitabından alınmıştır. Ayşe tarihleri doğru olarak eşleştirmiştir.

Sekizinci soru 'Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti-Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?' şeklindedir. Ayşe bu soruya *'Bilmiyorum.'* demiş cevap vermemiştir.

Dokuzuncu soruda "Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?" sorusu sorulmuştur. Ayşe: *'Başkumandanlık Meydan Savaşı'nda. O zaman Ege Denizi'ne de Akdeniz deniyor. Yunanlıları tamamen yurttan atmak için. İzmir'i kastetmiştir.'* diyerek doğru cevap vermiştir.

Onuncu soru 'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez' sözü ne zaman söylendi? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?' şeklindedir. Ayşe *'Sakarya Savaşı'nda söylendi. Üniversitede öğrenmişim ama unuttum.'* diyerek hangi savaş sırasında söylendiğini belirtmiş ama bu sözle anlatılmak isteneni belirtmemiştir. Bu nedenle bu soru kısmen doğru kabul edilmiştir.

On birinci soruda 'Amasya Genelgesi'nin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesi'nde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve

kararlılığı kurtaracaktır.” cümlesi neyi ifade etmektedir?’ sorusu sorulmuştur. Ayşe ‘*Bu genelgede Kurtuluş Savaşı’nın gerekçesi, yöntemi ve amacı belirlenmiştir. Bu sözde Kurtuluş Savaşı’nın yöntemini belirtmektedir. Bağımsızlığın milletçe kazanılacağı belirtiliyor.*’ demiştir. Amasya Genelgesi’nin amacı İtilaf Devletleri’nin işgalleri karşısında Anadolu’da başlayan Müdafaa-i Hukuk hareketini tek çatı altında birleştirmek ve bunun sağlanması için ulusal bir kongrenin Sivas’ta toplanmasını hızlandırmaktır. ‘Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.’ cümlesiyle Kurtuluş Savaşı’nın yöntemi belirtilmektedir. Sözle anlatılmak istenenin savaşın yöntemi olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle soru doğru sayılmıştır.

On ikinci soru ‘TBMM Hükümeti’nin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?’ şeklindedir. Ayşe: “*Mudanya Ateşkes veya Lozan bunlar mı bilmiyorum. İlk çekilen topraklardan Fransa idi. Fransa ile yaptı ama hangi anlaşma olduğunu hatırlamıyorum.*” demiştir. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma Ermenilerle imzaladığı Gümrü Antlaşması’dır. Ayşe bu soruya yanlış cevap vermiştir. Ayrıca ‘İlk çekilenler Fransızlardı. Fransa ile yaptı’ demesi ve on sekizinci soruda sorulan hangi antlaşmayı TBMM Hükümeti yapmıştır sorusuna da “Paris Antlaşması” demesi öğretilmekte ülkeyi ilk terk eden düşman devletinin Fransa olduğu şeklinde bir kavram yanılgısı olduğunu gösterir. Gümrü Anlaşması 3 Aralık 1920 de imzalanmıştır. Ancak Güney Cephesi’nde savaştığımız Fransızlarla 20 Ekim 1921’de imzalanan Ankara Antlaşması’yla savaş sonlandırılmıştır (bkz. 18. Soru).

On üçüncü soruda ‘Güney Cephesi’ni diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?’ sorusu sorulmuştur. Ayşe: ‘*Halkın kendi bölgesini kendi imkânlarıyla savunması. Halk direnişinin hakim olması.*’ demiştir. Bu cevap doğrudur. Güney Cephesinde yer alan Gaziantep, Kahramanmaraş, Şanlıurfa illerinde düzenli ordu yerine halk savaşmış ve halk kendi imkânlarıyla bu şehirleri kurtarmıştır.

On dördüncü soru ‘Londra Konferansı’nın amacı ve önemi nedir?’ şeklindedir. Ayşe ‘*Hatırlamıyorum.*’ diyerek bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

On beşinci soru ‘Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?’ şeklindedir. Ayşe “*Milli sınırlar demek. Sivas Kongresi’ndeydi.*” demiştir. Erzurum ve Sivas Kongreleri’nin kararlarına dayanan ve Müdafaa-i Hukuk grubu tarafından hazırlanan Misak-ı Milli hedeflenen sınırların çizildiği bir metindir. Misak-ı Milli

Son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Ayşe ‘*milli sınırlar*’ diyerek kavramın ne ile ilgili olduğunu bildiği söylenebilir. Ama ‘Sivas Kongresi’ndeymi’ demesi öğretmende bir kavram yanlıgısı olduğunu düşünebiliriz. Ayrıca öğretmen 2. Soruda Sivas Kongresi için “Misak-ı Milli kararları kabul edildi.” demesi kavram yanlıgısını güçlendirmektedir. Sivas Kongresi’nde ülkenin sınırlarının ne olacağı belirlenmiş ve bu kararlar Son Osmanlı Mebusan Meclisinde kabul edilen Misak-ı Milli kararlarının temelini oluşturmuştur. Ayşe ise Misak-ı Milli kararlarının Sivas Kongresi’nde kabul edildiğini düşünmektedir.

On altıncı soru “Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?” şeklindedir. Ayşe: ‘*1.ve 2. İnönü’yü İsmet Bey yönetti. Sakarya Savaşı’nu kendi yönetti. Başkumandanlık Meydan Savaşı’nda başkumandanlık yaptı.*’ demiştir. Mustafa Kemal Atatürk Eskişehir-Kütahya Savaşı’ndan alınan yenilgi sonucunda başkomutanlığa getirilmiştir. Eskişehir-Kütahya Savaşından sonra başkomutanlığa getirilmiş Sakarya Savaşı’nu başkumandan olarak yönetmiş, Sakarya Savaşı’ndan sonra ise kendisine ‘mareşallik’ ve ‘gazilik’ unvanı verilmiştir. Bu soruya Oya ve Banu ‘Başkumandanlık Meydan Savaşı’ Eda ise ‘Sakarya Savaşı’ şeklinde cevap vermiştir yani 4 öğretmende yanlış cevap vermiştir. Burada öğretmenlerin Başkumandanlık Meydan Muharebesi’nin isminden dolayı bir kavram yanlıgısına düştükleri söylenebilir.

On yedinci soruda ‘Alaşehir Kongresi, Sivas Kongresi, Afyon Kongresi, Erzurum Kongresi verilmiş; kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?’ diye sorulmuştur. Ayşe bu kongrelerden sadece ‘*Erzurum Kongresi*’ cevabını vermiştir. ‘Manda ve himaye kabul edilemez.’ kararı hem Erzurum hem Sivas Kongresi’nde alınan kararlardandır. Bu nedenle bu soru kısmen doğru kabul edilmiştir.

On sekizinci soru çoktan seçmeli bir sorudur. Soru şu şekildedir.

Aşağıdaki antlaşmaların hangisi TBMM Hükümeti tarafından yapılmıştır?

- A) Berlin Antlaşması
- B) Bükreş Antlaşması
- C) Kars Antlaşması
- D) Atina Antlaşması
- E) Paris Antlaşması

Ayşe bu soruda E şikkını işaretleyerek *Paris Antlaşması* demiştir. Sorunun doğru cevabı 13 Ekim 1921 tarihinde Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'la yapılan Kars Antlaşması'dır. Öğretmenin işaretlediği Paris Antlaşması 1856 yılında Osmanlı, Rusya Fransa Avusturya'nın aralarında imzaladığı bir antlaşmadır. Bu soruya verdiği cevap öğretmenin TBMM'nin imzaladığı ilk anlaşmayı Fransa ile imzaladığı şeklindeki kavram yanlışlığını da güçlendirmektedir. Öğretmene neden Paris Antlaşması'nı işaretlediği sorulduğunda "*İlk Fransızlar çekildi diye biliyorum. Paris'te Fransa'da. Bende ondan Paris Antlaşması'dır diye düşündüm*" şeklinde cevap vermiştir.

On dokuzuncu soruda Londra Konferansı'nın toplanmasına sebep olan savaş sorulmuştur. 1. İnönü Savaşı'nı Türklerin kazanması sonucu İtilaf Devletleri, Londra Konferansı'nı düzenlemişlerdir. Ayşe '*Sakarya Savaşı*' diyerek soruyu yanlış cevaplamıştır.

Son soruda Türk Milli Mücadelesi'nin haklılığını dünyaya ilk kez duyura belge sorulmuştur. Ayşe bu sorunun doğru cevabı olan Amiral Bristol raporunu işaretlemiştir.

4.1.2. Eda Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular

Eda'nın verdiği cevaplar aşağıda değerlendirilmiştir.

Tablo 4.2.: Eda'nın verdiği cevapları değerlendirme tablosu

Sorular	Doğru	Kısmen doğru	Kavram yanlışlığı	Yanlış cevap	Cevap yok
1. Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.	X				
2. Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.		X			
3. 1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?			X		
4. Tekâlif-i milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?	X				
5. TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?		X			
6. Tarihleri kronolojik sıralayınız.	X				
7. Olayları tarihleriyle eşleştiriniz.	X				
8. Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?			X		
9. Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?				X	
10. 'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sathı bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.' Sözü ne zaman söylenmiştir? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?			X		
11. Amasya Genelgesinin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesinde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır." cümlesi neyi ifade etmektedir?			X		
12. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?			X		
13. Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?					X
14. Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?			X		
15. Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?					X
16. Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?				X	
17. Kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?	X				
18. (ç.s) TBMM tarafından yapılan anlaşma hangisidir?	X				
19. (ç.s) Londra Konferansı hangi olayın sonunda toplanmıştır?				X	
20. (ç.s.) Türk Milli Mücadelesinin haklılığı ilk kez aşağıdakilerden hangisiyle duyurulmuştur?				X	

Birinci soru 'Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.' şeklinde sorulmuştur. Eda: '*Havza Genelgesi ile ilk defa duyurmuştur. Yurt işgal altındadır. Kimse bulunduğu yeri terk etmeyecek. Kimse elindeki silahları yabancılara veremeyecek.*' diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

İkinci soru 'Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşı'nda birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.' şeklindedir. Eda '*Erzurum kongresinde yurdun bütünlüğünü ilgilendiren kararlar alınmıştır. Sivas*

Kongresi 'nde yine yurdun bütününi ilgilendiren kararlar alınmıştır.' şeklinde cevap vermiştir. Eda soruya açık bir cevap vermeyerek 'Yurdun birliğini ve bütünlüğünü ilgilendiren kararlar alınmıştır.' demiştir. Bu nedenle bu soru kısmen doğru sayılmıştır.

Üçüncü soruda '1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?' sorusu sorulmuştur. Eda: *'Mondros anlaşmasıdır. Barış anlaşması imzalanmadan önce düşman devletler yurdumuzu paylaşmakta fikir arılıkları yaşadılar. Kendi aralarında anlaşmaları uzun sürdüğü için barış anlaşmasının imzalanması gecikmiştir.'* cevabını vermiştir. Öğretmenden soruyu tekrar kontrol etmesi istenmiş Eda ise *'Evet Mondros. Paylaşmadıkları için geç kaldı'* şeklinde cevap vermiştir. 1. Dünya savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes anlaşması Mondros Antlaşmasıdır. Ama barış antlaşması Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan 2 yıl sonra imzalanan Sevr Antlaşması'dır. Antlaşmanın 2 yıl sonra imzalanmasının nedeni Eda'nın belirttiği gibi İtilaf Devletleri'nin Osmanlı'yı aralarında paylaşamamalarıdır. Öğretmen geç imzalanmasının nedenini doğru olarak belirtmiş ancak Sevr Antlaşması'yla Mondros Antlaşması'nı karıştırmıştır. Bu nedenle bu soruda kavram yanlışlığından söz edilebilir.

Dördüncü soruda 'Tekâlif-i Milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?' sorusu sorulmuştur. Eda *'Tekâlif-i milliye emirleri Türk halkının milli mücadeleye topyekûn destek vermesi gerektiğini istenmesidir. Her evden çorap çamaşır vs. toplanacak. Halkın elinde olan ulaşım araçları ordu için kullanılacak. Kimse evinin terketmeyecek.'* diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

Beşinci soru 'TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?' şeklindedir. Eda: *'Düşman kuvvetlerine karşı yurdun işgallerine karşı düzenli orduyla mücadele ederek daha etkili savunma yapmak.'* diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

Altıncı soruda 'Sakarya Savaşı, 2. İnönü Savaşı, Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, Sivas Kongresi, Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanılması, Amasya Genelgesi, 1. İnönü Savaşı, Erzurum Kongresi, TBMM'nin açılışı' şeklinde olaylar verilmiş ve kronolojik sıraya dizmesi istenmiştir. Eda bu soruyu doğru olarak cevaplamıştır. Eda yedinci soruda yer alan tarih eşleştirme sorusunu da doğru şekilde cevaplamıştır.

Sekizinci soru ‘Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti-Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?’ şeklindedir. Eda ‘*Amasya Görüşmeleri Mustafa Kemal ile İstanbul Hükümeti’nin arasını açmıştır. Mustafa Kemal’i görevden aldılar.*’ cevabını vermiştir. Amasya Görüşmeleri sonucunda Mustafa Kemal’le Osmanlı Hükümeti ilk kez birlikte hareket etmiştir ve Amasya Görüşmeleri’nde Mustafa Kemal’le Osmanlı Hükümeti ilk kez aynı masaya oturmuştur. Böylece İstanbul Hükümeti Milli Mücadele’de Mustafa Kemal’i hukuken tanımıştır. Yani Amasya Görüşmeleri İstanbul Hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisini olumlu yönde etkilemiştir. Eda’nın bahsettiği Osmanlı hükümeti ile Mustafa Kemal’in arasını açıp Mustafa Kemal’in görevden alınmasına neden olan olay Amasya Görüşmeleri değil Amasya Genelgesi’dir. Buradan Eda’nın Amasya Görüşmeleri-Amasya Genelgesi konusunda kavram yanlışlığına sahip olduğu söylenebilir.

Dokuzuncu soruda “Mustafa Kemal ‘Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!’ emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?” sorusu sorulmuştur. Eda ‘*Sakarya Meydan Muharebesi.*’ diyerek yanlış cevap vermiştir. Sorunun cevabı onuncu soru ile birlikte değerlendirildiğinde ise öğretmende kavram yanlışlığı olduğu düşünülebilir.

Onuncu soru “‘Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.’ Sözü ne zaman söylendi? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?” şeklindedir. Eda: ‘*Başkomutanlık. Vatan bir bütündür parça parça değildir. Savunulacaksa vatanın bütünü savunulacaktır.*’ şeklinde cevap vermiştir. Eda Sakarya Savaşı ile Başkomutanlık Meydan Muharebesi’ni kısmen birbirine karıştırmaktadır. Öğretmenin bu konuda kavram yanlışlığı olduğundan söz edilebilir.

On birinci soruda ‘Amasya Genelgesi’nin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesi’nde yer alan “Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.” cümlesi neyi ifade etmektedir?’ sorusu sorulmuştur. Eda; ‘*Amasya Genelgesi’nin yayınlanmasının amacı halkın milli bilincini uyandırmaktır. Bu sözle de milletin vatani için birlik ve beraberlik içinde olması azimli ve kararlı olması gerektiği vurgulanmaktadır.*’ cevabını vermiştir. Amasya Genelgesi’nin amacı İtilaf Devletleri’nin işgalleri karşısında Anadolu’da başlayan Müdafaa-i Hukuk hareketini tek çatı altında birleştirmek ve bunun sağlanması için ulusal bir kongrenin Sivas’ta toplanmasını hızlandırmaktır. ‘Milletin bağımsızlığını yine

milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.’ maddesi Kurtuluş Savaşı’nın yöntemi belirtilmektedir. Eda Amasya Genelgesinin amacını ve bu maddeyle anlatılmak isteneni yeterince net anlatamamıştır. Bu nedenle soru kısmen doğru sayılmıştır.

On ikinci soru ‘TBMM Hükümeti’nin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?’ şeklindedir. Eda’nın cevabı ‘*Gümrü Anlaşması, Gürcistan ile imzalanmıştır.*’ şeklindedir. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma Ermenistan’la imzalanan Gümrü Antlaşmasıdır. Eda antlaşmayı doğru bilmiş fakat Gümrü–Gürcistan çağrışımından dolayı kavram yanılığına düşmüş ve Ermenistan yerine Gürcistan demiştir. Bu nedenle bu soru kavram yanılığı olarak sayılmıştır.

On üçüncü soruda ‘Güney Cephesi’ni diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?’ sorusu sorulmuştur. Eda bu soruya cevap vermemiştir.

On dördüncü soru ‘Londra Konferansı’nın amacı ve önemi nedir?’ şeklindedir. Eda: ‘*Londra Konferansı’nın amacı yeni bir Türk Devleti kurulduğunu tüm dünyaya bildirmektir.*’ şeklinde cevap vermiştir. Londra Konferansı 21 Şubat- 12 Mart 1921 tarihleri arasında toplanmıştır. Yeni Türk Devleti’nin kurulma tarihi ise 29 Ekim 1923’tür. Londra Konferansı’nın yapılış amacı Sevr benzeri bir anlaşmayı Türklere kabul ettirmektir. İtilaf Devletleri Londra Konferansı’na hem İstanbul Hükümetini hem de TBMM’yi çağırarak iki hükümet arasındaki anlaşmazlıktan yararlanmak istemiştir. Londra Konferansı’nın sonucunda da İtilaf Devletleri TBMM’yi hukuken tanımışlardır. Eda ise konferansın amacının yeni bir Türk devleti kurulduğunu tüm dünyaya duyurmak şeklinde belirtmiştir. Bu bir kavram yanılığıdır.

On beşinci soru ‘Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?’ şeklindedir. Eda bu soruya cevap vermemiştir.

On altıncı soru ‘Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?’ şeklindedir. Eda’nın cevabı ise; ‘*Sakarya Savaşı’ndan sonra.*’ şeklindedir. Eda da diğer 3 öğretmen gibi kavram yanılığına düşmüş ve Atatürk’ün, isminin çağrışımından dolayı Başkomutanlık Meydan Muharebesi’nde başkomutan olduğunu düşünmüştür. Mustafa Kemal Atatürk, Eskişehir–Kütahya Savaşı’ndan sonra başkomutanlığa getirilmiş, Sakarya Savaşını başkumandan olarak yönetmiş, Sakarya Savaşı’ndan sonra ise kendisine “mareşallik” ve “gazilik” unvanı verilmiştir. Dolayısıyla burada kavram yanılığı mevcuttur.

On yedinci soruda manda ve himayenin ret edildiği kongreler sorulmuştur. Eda Sivas ve Erzurum Kongresi diyerek bu soruyu tam doğru cevaplamıştır.

On sekizinci soruda TBMM Hükümeti'nin imzaladığı anlaşma sorulmuş ve Eda '*Kars Antlaşması*' diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

On dokuzuncu soruda Londra Konferansı'nın toplanmasına neden olan savaş sorulmuştur. 1. İnönü Savaşı'nı Türklerin kazanması sonucu İtilaf Devletleri Londra Konferansı'nı düzenlemişlerdir. Eda da Ayşe gibi "*Sakarya Savaşı*" diyerek soruyu yanlış cevaplamıştır.

Son soruda Türk Milli Mücadelesi'nin haklılığını dünyaya ilk kez duyuran belge sorulmuştur. Eda Harbord Raporu'nu işaretlemiştir. Türk haklılığını dünyaya ilk kez duyuran belge 11 Ekim 1919'da Amerikalı Amiral Bristol başkanlığında hazırlanan Amiral Bristol Raporu'dur. Eda bu soruya yanlış cevap vermiştir

4.1.3. Oya Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular

Oya'nın konu alan bilgisi sınavına verdiği cevaplar aşağıda değerlendirilmiştir.

Tablo 4.3.: Oya'nın verdiği cevapları değerlendirme tablosu

Sorular	Doğru	Kısmen doğru	Kavram yanılgısı	Yanlış cevap	Cevap yok/yetersiz
1. Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.			X		
2. Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.					X
3. 1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?			X		
4. Tekâlif-i milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?	X				
5. TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?					X
6. Tarihleri kronolojik sıralayınız.			X		
7. Olayları tarihleriyle eşleştiriniz.	X				
8. Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?		X			
9. Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?				X	
10. 'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.' Sözü ne zaman söylenmiştir? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?					X
11. Amasya Genelgesinin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesinde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır." cümlesi neyi ifade etmektedir?		X			
12. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslararası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?					X
13. Güney Cephesini diğer cepheleden ayıran en önemli özelliği nedir?					X
14. Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?			X		
15. Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?					X
16. Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?			X		
17. Kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?		X			
18. (ç.s) TBMM tarafından yapılan anlaşma hangisidir?	X				
19. (ç.s) Londra Konferansı hangi olayın sonunda toplanmıştır?	X				
20. (ç.s.) Türk Milli Mücadelesinin haklılığı ilk kez aşağıdakilerden hangisiyle duyurulmuştur?	X				

Birinci soru ‘Mustafa Kemal Samsun’a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.’ şeklinde sorulmuştur. Oya: ‘*Amasya Genelgesi. 1)Vatanın bütünlüğü tehlikededir. 2)Sivas’ta kongre toplanacaktır. 3)Baştakiler sorumluluklarını yerine getiremiyorlar.*’ cevabını vermiştir. Mustafa Kemal’in görüş ve düşüncelerini duyurduğu ilk genelge Havza Genelgesi’dir. Oya Havza Genelgesi’ni atlayarak Amasya Genelgesi’nin ilk olarak yapıldığını düşünmektedir. Bu nedenle burada kavram yanılgısı söz konusudur.

İkinci soruda öğretmenlere ‘Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşı’nda birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.’ sorusu yöneltilmiştir. Oya: ‘*Milli Mücadele için önemli kararlar alındı.*’ şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenin verdiği cevap yorum yapabilmek için yetersizdir. Bu nedenle bu soru yetersiz olarak kabul edilmiştir.

Üçüncü soruda ‘1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?’ sorusu sorulmuştur. Oya: ‘*Mudanya Ateşkes Antlaşması, Lozan Barış antlaşması. Yabancı devletlerin istekleri kabul edilmediği için gecikmiştir.*’ demiştir. Oya burada 1. Dünya Savaşı’nı bitiren anlaşmaları değil de Kurtuluş Savaşı’nı bitiren anlaşmaları yazmıştır. Lozan Barış antlaşmasının imzalanmasında uzun süreli bir gecikme olmadığı için burada kavram yanılgısından söz edebiliriz.

Dördüncü soruda ‘Tekâlif-i Milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?’ sorusu sorulmuştur. Oya: ‘*Halktan orduya yapılacak olan zorunlu yardım. Halk elindeki kıyafet, yiyecek, silahları orduya verecek.*’ diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

Beşinci soru ‘TBMM’nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?’ şeklindedir. Oya ‘*Saldırıları durdurmak.*’ demiştir. Kurtuluş Savaşı’nda düzenli ordu kurulmadan önce savaşlar Kuvay-ı Milliye birlikleriyle yapılıyordu. Fakat yeterince başarılı olunamıyordu. Kuvay-ı Milliye birliklerinin yetersiz olmasından dolayı düzenli orduya geçilmiştir. Kurtuluş Savaşı’nda Kuvay-ı Milliye saldırıları durduruyordu. Fakat batı cephesinde Yunanlılara karşı etkili savunma yapabilmek için Kuvay-ı Milliye yetersizdi. Burada öğretmenin saldırıları durdurmak cevabı yorum yapmak için yetersiz bulunmuştur.

Altıncı soruda ‘Sakarya Savaşı, 2. İnönü Savaşı, Atatürk’ün Samsun’a çıkışı, Sivas Kongresi, Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanılması, Amasya Genelgesi, 1. İnönü Savaşı, Erzurum Kongresi, TBMM’nin açılışı’ şeklinde olaylar verilmiş ve kronolojik sıraya dizmesi istenmiştir. Oya bu sıralamayı şu şekilde yapmıştır. ‘*Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi, 1. İnönü Savaşı, 2. İnönü Savaşı, Sakarya Savaşı, Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanılması, TBMM’nin açılışı.*’ Oya genelge kongre ve savaşların sırasını doğru bir şekilde belirtmiş fakat TBMM’nin kuruluşunu en sona bırakmıştır. Oya TBMM’nin kuruluşunu bütün savaşlar bittikten sonra olduğunu düşünmektedir. Buradan öğretmenin Cumhuriyet’in kuruluşu ile meclisin kuruluşunun aynı şey olduğunu düşünmesi gibi bir kavram yanılgısından söz edebiliriz.

Oya yedinci soruda yer alan tarih eşleştirme sorusunu doğru şekilde cevaplamıştır.

Sekizinci soru ‘Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti-Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?’ şeklindedir. Oya: ‘*Mustafa Kemal’i ciddiye almaya başlamışlardır.*’ cevabını vermiştir. Amasya Görüşmelerinde Mustafa Kemal’le Osmanlı Hükümeti ilk kez aynı masaya oturmuştur. Böylece İstanbul Hükümeti, Mustafa Kemal’i hukuken tanımıştır. Yani Amasya Görüşmeleri İstanbul Hükümeti-Mustafa Kemal ilişkisini olumlu yönde etkilemiştir. Öğretmenin cevabı kısmen doğrudur.

Dokuzuncu soruda “Mustafa Kemal ‘Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!’ emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?” sorusu sorulmuştur. Oya ‘*Sakarya*’ cevabını vermiştir. Atatürk Yunanlıları tamamen yurttan çıkartmak için Başkumandanlık Meydan Savaşı sırasında ‘Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!’ diyerek İzmir’i göstermiş ve Yunanlılar İzmir’de denize dökülmüştür. Oya’nın cevabı yanlıştır.

Onuncu soru “‘Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.’ sözü ne zaman söylendi? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?” şeklindedir. Oya ‘*Mücadele etmek, geri çekilmemek*’ şeklinde cevap vermiştir. Oya bu soruda bu sözün ne zaman söylendiğini belirtmemiştir. Sakarya Savaşı’nda söylenen bu sözle Atatürk dünya tarihinde ilk kez topyekûn savaş kavramını kastetmiştir. Oya’nın cevabı yetersizdir.

On birinci soruda ‘Amasya Genelgesi’nin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesi’nde yer alan “Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.” Cümlesi neyi ifade etmektedir?’ sorusu sorulmuştur. Oya ‘*Milli Mücadelenin gerekçesini belirlemek. Halkın desteği olmadan bu mücadele kazanılamaz.*’ cevabını vermiştir. Amasya Genelgesinin amacı İtilaf Devletleri’nin işgalleri karşısında Anadolu’da başlayan Müdafaa-i Hukuk hareketini tek çatı altında birleştirmek ve bunun sağlanması için ulusal bir kongrenin Sivas’ta toplanmasını hızlandırmaktır. ‘Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.’ cümlesiyle Kurtuluş Savaşı’nın yöntemi belirtilmektedir. Oya Amasya Genelgesi’nin amacını yeterince anlatmamıştır. Ama sözle anlatılmak istenenin savaşın yöntemi olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle soru kısmen doğru sayılmıştır.

On ikinci soru ‘TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?’ şeklindedir. Oya’nın cevabı “*Lozan. Hangi devletle bilmiyorum.*” şeklindedir. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma Ermenistan’la imzalanan Gümrü Antlaşması’dır. Oya bu soruya yanlış cevap vermiştir.

On üçüncü soruda ‘Güney Cephesi’ni diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?’ sorusu sorulmuştur. Oya bu soruya cevap vermemiştir.

On dördüncü soru ‘Londra Konferansı’nın amacı ve önemi nedir?’ şeklindedir. Oya ‘*Sadece Osmanlı Devleti davet edilmiştir. Mustafa Kemal bir tehlike olarak görülüyordu.*’ şeklinde cevap vermiştir. Londra Konferansı’nın yapılaş amacı Sevr benzeri bir anlaşmayı Türklere kabul ettirmektir. İtilaf Devletleri Londra Konferansı’na hem İstanbul Hükümeti’ni hem de TBMM’yi çağırarak iki hükümet arasındaki anlaşmazlıktan yararlanmak istemiştir. Londra Konferansı’nın sonucunda da İtilaf Devletleri TBMM’yi hukuken tanımışlardır. Burada Oya’nın bu konuda kavram yanlışlığı olduğu sonucu ortaya çıkarılabilir.

On beşinci soru ‘Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?’ şeklindedir. Oya “*Ulusal anlaşma. 1920*” cevabını vermiştir. Oya cevabında Misak-ı Milli ile ilgili yeterli bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca Misak-ı Milli için ulusal anlaşma demiştir. Bu nedenle cevap yanlıştır.

On altıncı soru ‘Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?’ şeklindedir. Oya “*Başkomutanlık Meydan Muharebesi*” cevabını vermiştir. Oya da diğer 3 öğretmen gibi kavram yanlışlığına düşmüştür.

On yedinci soruda manda ve himayenin reddedildiği kongreler sorulmuştur. Oya '*Erzurum Kongresi*' diyerek bu soruyu kısmen doğru cevaplamıştır.

On sekizinci soruda TBMM Hükümetinin imzaladığı anlaşma sorulmuş ve Oya Kars Antlaşması diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

On dokuzuncu soruda Londra Konferansının toplanmasına sebep olan savaş sorulmuştur. Oya bu soruyu da doğru cevaplamıştır.

Son soruda Türk Milli Mücadelesinin haklılığını dünyaya ilk kez duyura belge sorulmuştur. Oya Amiral Bristol Raporu şikkını işaretleyerek bu soruyu doğru cevaplamıştır.

4.1.4. Banu Öğretmen'in Konu Alan Bilgisine İlişkin Bulgular

Banu'nun konu alan bilgisi sınavına verdiği cevaplar aşağıda değerlendirilmiştir.

Tablo 4.4.: Banu'nun verdiği cevapları değerlendirme tablosu

Sorular	Doğru	Kısmen doğru	Kavram yanlışlığı	Yanlış cevap	Cevap yok/yetersiz
1. Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.		X			
2. Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.		X			
3. 1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?			X		
4. Tekâlif-i milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?	X				
5. TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?	X				
6. Tarihleri kronolojik sıralayınız.			X		
7. Olayları tarihleriyle eşleştiriniz.	X				
8. Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?	X				
9. Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?		X			
10. 'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.' Sözü ne zaman söylenmiştir? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?		X			
11. Amasya Genelgesinin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesinde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır." cümlesi neyi ifade etmektedir?		X			
12. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?					X
13. Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?	X				
14. Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?			X		
15. Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?			X		
16. Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?			X		
17. Kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?	X				
18. (ç.s) TBMM tarafından yapılan anlaşma hangisidir?					X
19. (ç.s) Londra Konferansı hangi olayın sonunda toplanmıştır?	X				
20. (ç.s.) Türk Milli Mücadelesinin haklılığı ilk kez aşağıdakilerden hangisiyle duyurulmuştur?	X				

Birinci soru 'Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3

maddesini yazınız.’ şeklinde sorulmuştur. Banu ‘*Havza Genelgesi’yle duyurmuştur. İşgallere karşı protestolar devam etmelidir.*’ diyerek genelgenin ismini doğru bilmiş ama sadece bir madde söylemiştir. Bu nedenle bu soru kısmen doğru sayılmıştır.

İkinci soruda öğretmenlere ‘Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşı’nda birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.’ sorusu yöneltilmiştir. Banu ‘*Erzurum Mitingi sayesinde halk yavaş yavaş işgallere karşı bilinçlenmeye başladı. Manda ve himayenin kabul edilemez olduğu kesin olarak kabul edildi. Sivas Kongresi’nde ise kesin olarak tavır ortaya kondu.*’ demiştir. Banu’nun Erzurum ve Sivas Kongresi için söyledikleri doğrudur. Ancak birlik ve bütünlük için ne ifade ettiğini tam olarak açıklayamamıştır. Bu nedenle soru kısmen doğru sayılmıştır.

Üçüncü soruda ‘1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?’ sorusu sorulmuştur. Banu ‘*Mondros Ateşkes Anlaşması’dır. Bu anlaşmadaki bazı maddeleri kabul etmediğimiz için düzenlenmesi zaman almıştır.*’ cevabını vermiştir. Banu da Eda gibi savaş ve barış antlaşması olarak Mondros’u düşünmektedir. Düzenlenmesi zaman alan barış antlaşması Sevr Antlaşması’dır. Öğretmen Mondros’la Sevr Antlaşması’nı birbirine karıştırmaktadır. Dolayısıyla burada kavram yanlışlığından söz edebiliriz.

Dördüncü soruda ‘Tekâlif-i Milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?’ sorusu sorulmuştur. Banu ‘*Halkın savaşa başlamadan önce her şeyini orduyla paylaşmasıdır. Evindeki yiyeceğinin, arabasının, atının, kıyafetinin, silahının, mermisinin belli bir kısmını orduya teslim etmesi gerekmektedir. Bunlar savaştan sonra geri iade edilecektir.*’ diyerek soruyu doğru cevaplamıştır. 4 öğretmen de bu soruyu doğru olarak cevaplamışlardır.

Beşinci soru ‘TBMM’nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?’ şeklindedir. Banu ‘*Ordu da dirlik, düzen ve disiplini sağlayarak başarıyı arttırmak*’ diyerek doğru cevap vermiştir.

Altıncı soruda ‘Sakarya Savaşı, 2. İnönü Savaşı, Atatürk’ün Samsun’a çıkışı, Sivas Kongresi, Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanılması, Amasya Genelgesi, 1. İnönü Savaşı, Erzurum Kongresi, TBMM’nin açılışı’ şeklinde olaylar verilmiş ve kronolojik sıraya dizmesi istenmiştir. Banu bu sıralamayı ‘*Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi, 1. İnönü Savaşı, 2. İnönü*

Savaşı, Sakarya Savaşı, Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanılması, TBMM'nin açılışı şeklinde sıralamıştır. Banu genelge kongre ve savaşların sırasını doğru bir şekilde belirtmiş fakat Oya gibi TBMM'nin kuruluşunu en sona bırakmıştır. Öğretmen TBMM'nin kuruluşunu bütün savaşlar bittikten sonra olduğunu düşünmektedir. Buradan öğretmenin Cumhuriyet'in kuruluşu ile meclisin kuruluşunun aynı şey olduğunu düşünmesi gibi bir kavram yanılgısından söz edilebilir. Banu yedinci soruda yer alan tarih eşleştirme sorusunu doğru şekilde cevaplamıştır.

Sekizinci soru 'Amasya Görüşmeleri; İstanbul hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?' şeklindedir. Banu *'Milli Mücadele İstanbul Hükümeti tarafından hukukende tanındı.'* diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

Dokuzuncu soruda 'Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?' sorusu sorulmuştur. Banu *'Başkomutanlık Meydan Muharebesi'* diyerek hangi savaş sırasında söylendiğini doğru bilmiş ancak bu sözle anlatılmak istenen düşüncüyü anlatmamıştır. Bu nedenle bu soru kısmen doğru sayılmıştır.

Onuncu soru "Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez." Sözü ne zaman söylendi? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?" şeklindedir. Banu *'Sakarya Savaşı'* demiştir. 9. soruda olduğu gibi ne zaman söylendiğini doğru bilmiş ancak ne demek istediğini açıklamamıştır. Bu nedenle kısmen doğru sayılmıştır.

On birinci soruda 'Amasya Genelgesi'nin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesi'nde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır." cümlesi neyi ifade etmektedir?' sorusu sorulmuştur. Banu *'İşgallere karşı tepki amaçlıdır. Bu işgallere karşı bağımsızlığımızı ancak yine kendimizin kazanacağını, milletçe mücadele vermemiz gerektiğini ifade etmiştir.'* cevabını vermiştir. Amasya Genelgesi'nin amacı İtilaf Devletleri'nin işgalleri karşısında Anadolu'da başlayan Müdafaa-i Hukuk hareketini tek çatı altında birleştirmek ve bunun sağlanması için ulusal bir kongrenin Sivas'ta toplanmasını hızlandırmaktır. 'Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.' cümlesiyle Kurtuluş Savaşı'nın yöntemi belirtilmektedir. Banu Amasya Genelgesi'nin amacını ve bu maddeyle anlatılmak isteneni yeterince net anlatamamıştır. Bu nedenle soru kısmen doğru sayılmıştır.

On ikinci soru ‘TBMM Hükümeti’nin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?’ şeklindedir. Banu bu soruya cevap vermemiştir.

On üçüncü soruda “Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?” sorusu sorulmuştur. Banu ‘*Bu cephede her şehir kendisini kurtarmak için çatışmıştır. Yardım beklemeden savaşıp bağımsızlığını kazanmıştır.*’ diyerek soruyu doğru cevaplamıştır.

On dördüncü soru ‘Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?’ şeklindedir. Banu ‘*Sevr’i kabul ettirmektir, yabancı devletler tarafından TBMM resmen tanındı.*’ şeklinde cevap vermiştir. Sevr Antlaşması 10 Ağustos 1920 tarihinde Osmanlı Heyeti tarafından imzalanmıştır. Londra Konferansı’nın yapılış tarihi ise 23 Şubat 1921’dir. Yani Sevr Anlaşması Londra Konferansı’ndan önce imzalanmıştır. Londra Konferansı’nın amacı Yunanlıların cephede yapamadığını masa başında yapmaktır. Burada öğretmende bir kavram yanlışlığı olduğundan söz edebiliriz.

On beşinci soru ‘Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?’ şeklindedir. Banu ‘*Milli ant anlamına gelir. TBMM’de kabul edilmiştir.*’ cevabını vermiştir. Banu Misak-ı Milli’nin ne olduğunu net bir şekilde açıklamamıştır. Ayrıca Misak-ı Milli TBMM de kabul edildi demıştır. Misak-ı Milli 28 Ocak 1920 tarihinde Son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Banu’nun burada meclislerle ilgili kavram yanlışlığına düştüğü söylenebilir.

On altıncı soru ‘Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?’ şeklindedir. Banu ‘*Başkomutanlık Meydan Savaşı’ndan sonra*’ demıştır. Banu da diğer 3 öğretmen gibi kavram yanlışlığına düşmüş ve Atatürk’ün, isminin çağrışımından dolayı Başkomutanlık Meydan Muharebesi’nde başkomutan olduğunu düşünmüştür. Mustafa Kemal Atatürk, Eskişehir –Kütahya Savaşı’ndan sonra başkomutanlığa getirilmiş Sakarya Savaşını başkumandan olarak yönetmiş Sakarya Savaşı’ndan sonra ise kendisine “mareşallik” ve “gazilik” unvanı verilmiştir. Dolayısıyla burada kavram yanlışlığı mevcuttur.

On yedinci soruda manda ve himayenin reddedildiği kongreler sorulmuştur. Banu ‘*Sivas ve Erzurum Kongresi*’ diyerek bu soruyu tam doğru cevaplamıştır.

On sekizinci soruda TBMM Hükümeti’nin imzaladığı antlaşma sorulmuş ve Banu bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

19. soruda Londra Konferansı'nın toplanmasına sebep olan savaş sorulmuştur. Banu bu soruyu doğru cevaplamıştır.

Son soruda Türk Milli Mücadelesi'nin haklılığını dünyaya ilk kez duyuran belge sorulmuştur. Banu Amiral Bristol Raporu şikkını işaretleyerek bu soruya doğru cevap vermiştir.

4.1.5. Öğretmenlerin Konu Alan Bilgilerinin Genel Olarak Değerlendirilmesi

Burada öğretmenlerin cevapları bütüncül olarak değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda Ayşe A1 ile, Eda A2 ile, Oya A3 ile, Banu ise A4 ile gösterilmiştir.

Tablo 4.5.: Öğretmenlerin konu alan bilgilerinin toplu değerlendirilmesi

Sorular	Doğru	Kısmen doğru	Kavram yanlıgısı	Yanlış cevap	Cevap yok
1. Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.	A2	A1,A4	A3		
2. Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.		A2,A4	A1		A3
3. 1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?		A1	A2,A3,A4		
4. Tekâlif-i milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?	A1,A2,A3,A4				
5. TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?	A1,A2,A4				A3
6. Tarihleri kronolojik sıralayınız.	A1,A2		A3,A4		
7. Olayları tarihleriyle eşleştiriniz.	A1,A2,A3,A4				
8. Amasya Görüşmeleri; İstanbul Hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?	A4	A3	A2		A1
9. Mustafa Kemal 'Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!' emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?	A1	A4	A2	A3	
10. 'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.' Sözü ne zaman söylenmiştir? Bu söz ile Atatürk ne demek istemiştir?		A1,A4	A2		A3
11. Amasya Genelgesinin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesinde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır." cümlesi neyi ifade etmektedir?	A1	A2,A3,A4			
12. TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?			A1,A2		A3,A4
13. Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli özelliğı nedir?	A1,A4				A2,A3
14. Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?			A2,A3,A4		A1
15. Misak-ı Milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?			A1,A4		A2,A3
16. Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?			A1,A2,A3,A4		
17. Kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?	A2,A4	A1,A3			
18. (ç.s) TBMM tarafından yapılan antlaşma hangisidir?	A2,A3		A1		A4
19. (ç.s) Londra Konferansı hangi olayın sonunda toplanmıştır?	A3,A4			A1,A2	
20. (ç.s.) Türk Milli Mücadelesinin haklılığı ilk kez aşağıdakilerden hangisiyle duyurulmuştur?	A1,A3,A4			A2	

Bu tablonun daha iyi anlaşılması için aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır.

Tablo 4.5.1.: Öğretmenlerin konu alan bilgisi testine verdikleri cevapların değerlendirilmesi

Öğretmenler	Doğru	Kısmen doğru	Kavram yanlışlığı	Yanlış	Cevap yok/yetersiz
Ayşe	8	4	5	1	2
Eda	7	2	7	2	2
Oya	5	3	5	1	6
Banu	8	5	5	0	2

Bu tabloda yer alan her doğru cevap için 2, kısmen doğru cevaplar için 1 puan verilerek öğretmenlerin konu alan bilgisi nicelleştirilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin puan durumu aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.5.2.: Öğretmenlerin konu alan bilgisi sınavından aldıkları puanlar

Öğretmenler	Toplam (40)	Toplam (100)
Ayşe	20	50
Eda	16	40
Oya	13	32.5
Banu	21	52.5

Bu tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin alan bilgisi % 32- %55 arasındadır. Bu durumda öğretmenlerin konu alan bilgisinde eksikliklerin var olduğu ve öğretmenlerin konu alan bilgilerinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

4.1.6 Öğretmenlerin Konu Alan Bilgilerine İlişkin Öz Değerlendirmeleri

Öğretmenlerle yapılan mülakatlarda da konu alan bilgisi hakkında bazı sorular sorulmuştur. Bu sorular ve yanıtları aşağıda analiz edilmiştir. Öğretmenlere “Kendinizi Milli Mücadele Dönemi konularında yeterli buluyor musunuz?” diye sorulmuştur. Öğretmenlerin cevapları aşağıdaki gibidir:

Ayşe: Çokta yeterli bulmuyorum. Ben de tekrar etmediğim sürece unutuyorum bu konuları. Üniversitede sosyal bilgiler derslerinin yetersiz yol gösterici olmadığını düşünüyorum. Sosyal bilgiler öğretmeninden destek alınabilir.

Eda: Buluyorum. Kitaplardan da kendimi güncelliyorum.

Oya: Yeterli bulmuyorum.

Banu: İlkokul seviyesinde yeterli buluyorum. Ama tarihi ne kadar ayrıntılarıyla bilirsek o kadar konular arasındaki ilişkileri de kurabiliriz.

Ayşe ve Oya konu alan bilgilerini yeterli bulmazken Banu ilkokul seviyesinde yeterli buluyorum, Eda ise yeterli buluyorum demiştir. Eda kendisini yeterli bulmasına rağmen yukarıda görüldüğü üzere konu alan bilgisi sınavının sonucuna göre eksikliklerinin olduğu belirlenmiştir. Buradan öğretmenlerin konu alan bilgilerinin yetersiz olduğunun farkında oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin “Konu alan bilgisinin sosyal bilgiler öğretimindeki rolü hakkında neler düşünüyorsun?” sorusuna verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir.

Ayşe: Bilmediğin, hakim olmadığın bir konuyu öğrencilerine ne kadar verebilirsin ki. Bence çok önemli.

Eda: Konu ağırlıklı bir ders. Konuları bilmezsen olmaz.

Oya: Gerekli tarih konuları için konu alan bilgin iyi olmalı.

Banu: Konuyla ilgili yeterli bilgisi olmayan bir öğretmen sadece ezbere bilgi verir. Öğrencinin olaylar arasında ilişki kurabilmesini sağlayacak olan da öğretmendir.

Ayşe konu bilgisinin çok önemli olduğunu öğretmenin hakim olmadığı konuda öğrenciye bir şey veremeyeceğini düşünmektedir. Eda sosyal bilgileri konu ağırlıklı bir ders olarak görmekte ve konular bilinmezse sosyal bilgiler öğretiminin gerçekleşmeyeceğini düşünmektedir. Oya gerekli tarih konuları için konu alan bilgisinin iyi olması gerektiğini düşünmektedir. Banu konu bilgisi iyi olmayan öğretmenin ezbere bilgi vereceğini ve öğrencilerin olaylar arasındaki ilişkiyi kurabilecek bir öğretim yapamayacağını düşünmektedir. Yani 4 öğretmen de konu alan bilgisinin öğretim için önemli olduğunu ve konu bilgisi yeterli olmayan öğretmenin etkili öğretim yapamayacağını düşünmektedir.

4.2. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ KONULARINA ÖZGÜ PEDAGOJİK BİLGİSİ

Bu bölümde “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi ‘Milli Mücadele Dönemi’ konularına özgü pedagojik bilgisi ne düzeydedir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Konuya özel pedagojik bilgiye sahip olan bir öğretmenin klasik öğretimin dışına çıkması yani; konuya özgü yöntemler kullanması, bu konu için farklı bir etkinlik tasarlaması; konuya özel bir materyal getirmesi, konuyla ilgili öğrencilerin kavram yanlışlarının farkında olması ve bu yanlışları sınıfta tartışması, konuya özgü bir ölçme aracı hazırlayıp bunu değerlendirmesi beklenmektedir. Bir başka ifade ile Milli Mücadele konusuna özel olarak; dersinde görsel materyal kullanan, çeşitli videolardan yararlanan, drama kullanan, öğrencilerin kavram yanlışlarını fark edip bunları gidermeye çalışan ya da kavram yanlışlarına yönelik ders planlayan, dersinin sonunda hazırladığı ölçme aracını uygulayıp değerlendiren bir öğretmenin pedagojik alan bilgisine sahip olduğu bu araştırmada varsayılmaktadır.

Öğretmenlerin pedagojik bilgilerine ilişkin bilgileri değerlendirmek için mülakatlardan ve video kayıtlarından yararlanılmıştır. Öğretmenlerin mülakatlarda verdiği cevaplar ile ders kayıtları karşılaştırılmıştır. Öğretim sürecini daha anlaşılır değerlendirebilmek ders planlanması/ders hazırlığı, yöntem teknik bilgisi, materyal kullanımı ve dersin işlenişi şeklinde 4 kategoriye ayrılmıştır. Ölçme değerlendirme, müfredat, öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları ile ilgili veriler ayrı başlıkta değerlendirilecektir.

4.2.1. Ayşe'nin Milli Mücadele Dönemi Konusuna Özgü Pedagojik Bilgisi

Dersin planlanması/ ders hazırlığı

Öğretmene Milli Mücadele konusuyla ilgili ‘Bu konu için nasıl bir hazırlık yaparsınız?’ sorusu yöneltildiğinde Ayşe ‘Konuları hatırlamak için okurum. Önemli yerleri kısa kısa not alırım. Harita hazırlarım, temin ederim’ şeklinde cevap vermiştir. Ayşe dersine hazırlık olarak konuları çalışacağını, önemli yerleri not alacağını ve harita temin edeceğini söylemiştir. Ayşe dersi için yazılı bir plan hazırlamamıştır. Sadece Türkiye haritasını temin etmiştir.

Yöntem teknik

Öğretmene mülakatlarda ‘Bu ders için hangi yöntem ve teknikleri kullanırsınız?’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe bu soruya ‘*düz anlatım, soru cevap*’ şeklinde cevap vermiştir. Dersinde kullanacağı yöntem ve tekniği geleneksel yöntemlerden seçmiştir. Öğretmen ders anlatımı video kaydında da dersi düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmıştır.

Öğretmene yöntem teknik için hazırlanan ‘Her türlü teknolojinin ve imkânın olduğu bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?’ ve ‘Tersine hiçbir imkânınızın olmadığı ve oldukça kalabalık bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe’nin cevabı ‘*Tabii ki sunuyla. Hem görsel hem işitsel olur. Sınıf mevcudum az olsaydı gruba ayırır sınıfta bölüm bölüm konuların draması yapılabilirdi. İnternette bu konuyla ilgili materyaller gösterirdim. Savaş müzesine götürülebilir. İmkân yoksa soru-cevap, düz anlatım.*’ şeklindedir. Ayşe imkân dâhilinde öğrencinin aktif olacağı bilgisayar destekli eğitim, drama gezi gibi yöntemleri kullanabileceği belirtmiştir. İmkânların yeterli olmadığı sınıflarda ise düz anlatım ve soru cevap yönteminin dersi anlatmada izlenebilecek yol olduğunu düşünmektedir. Ayşe’nin sınıfında teknolojik imkânlar bulunmamaktadır ve sınıfı da kalabalıktır. Öğretmen bu nedenlerden dolayı düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmış olabilir ama imkân dâhilinde yapılabilecekleri bilmektedir.

Materyal kullanımı

Öğretmene materyal kullanımı ile ilgili ‘Bu konu için materyal kullanır mısınız? Hangi materyalleri tercih edersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe’nin cevabı ‘*Harita kullanırım. Fotoğraflar. Onun dışında Milli Mücadele yıllarını anlatan bir sunum izlettirebilirim.*’ şeklindedir. Öğretmen dersinde harita, fotoğraf, sunum gibi materyaller kullanabileceğini belirtmiştir fakat ders anlatımı sırasında materyal olarak sadece harita kullanmıştır.

Dersin işlenişi

Öğretmenin dersin giriş etkinliklerinde neler yapacağı hakkında ‘Öğrencilerin dikkatini nasıl konuya çekersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe’nin öğretmenin cevabı ‘*Sorular sorarak. Heyecanlı ve etkili bir dille anlatarak Milli mücadele ile ilgili ilginç öyküleri anlatarak. Kendi yaşatlarındaki çocukların milli mücadele yıllarında nasıl ve neler yaptığını anlatarak. Bu konunun ne kazançları olacağını söyleyerek*’ şeklindedir. Öğretmen anlattığı derse şu şekilde giriş yapmıştır.

'Arkamıza yaslanıyoruz. Sayfa 46 47 hatta sayfa 50'yi açıyoruz. Arkamıza yaslanıyor başka bir şeyle uğraşmıyoruz. Evet, çocuklar Kurtuluş Savaşını, neler yapıldığını, hangi savaşlar yapıldığını işleyeceğiz. Eğer beni iyi dinlerseniz bu dersi iyi dinlerseniz son yazılınızdan daha yüksek notlar alabilirsiniz. Kurtuluş Savaşı ile ilgili soruları gayet güzel bir şekilde doğru bir şekilde yapabilirsiniz. Şimdi ne olmuştu en son 1. Dünya Savaşı olmuştu. Biz yenilmiştik. Sonrada ne anlaşması imzalanmıştı?' Öğretmen önce kitabın sayfasını söyleyerek öğrencilerin derse hazırlanmasını sağlamıştır. Daha sonra Kurtuluş Savaşı'nı, neler yapıldığını, hangi savaşlar yapıldığını işleyeceğini belirterek öğrencileri hedeften haberdar etmiştir. Öğrencileri yazılıdan yüksek not alacağı bu konuyla ilgili soruları doğru yapacağı şeklinde güdeleyerek öğrencilerin dikkatini derse çekmiştir. En son 1. Dünya savaşı olmuştu. Biz yenilmiştik sonra ne anlaşması imzalandı? diye sorarak da öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmiştir. Buradan Ayşe'nin dersine etkileyici bir giriş yaptığını söyleyebiliriz.

Öğretmene dersin geliştirme aşaması ile ilgili 'Bir öğretmen dersini anlatırken geliştirme aşamasında neler önem kazanır?' sorusu sorulmuştur. Ayşe'nin cevabı *'Anlatılan yere kadar konunun anlaşıldığından emin olması'* şeklindedir. Ayşe dersin geliştirme aşamasını konunun anlaşılması olarak görmektedir.

'Dersinizi günlük olaylarla ilişkilendirir misiniz? Bunu nasıl yaparsınız?' sorusuna Ayşe *'Evet. Günümüzde olan savaşlardan bahsederim. Hayatımıza etkisinden bahsederim. Şu anda rahat bir şekilde yaşamamızın bu savaşla mümkün olduğunu anlatırım.'* şeklinde cevap vermiştir. Ayşe günlük olaylarla ilişkilendirmeyi daha çok günümüze yansımaları şeklinde değerlendirmiş günlük olaylarla ilişkilendirme konusunda günümüzdeki savaşlardan bahsedeceğini belirtmiş ama dersinde böyle bir ilişkilendirme yapmamıştır.

Öğretmene pedagoji hakkında sorulan bir diğer soru da *'Size göre Milli Mücadele konusunu öğretmenin en iyi yolu nedir?'* şeklindedir. Ayşe *'İmkanın olacak kısa kısa Türkiye'de bu savaşın geçtiği yerlere gidip oradaki müze anıt, savaş yerlerini gezerek ders anlatmak. Tabii ki öğretmenin en iyi yolu somutlaştırmak, canlandırmak işe öğrenciyi de katmak, görsellerle desteklemek.'* şeklinde cevap vermiştir. Ayşe milli mücadeleyi anlatmanın en önemli yolunu olayları görselleştirerek, somutlaştırarak anlatmak olduğunu vurgulamıştır. Gezi- gözlem, canlandırma, görsel materyaller kullanma gibi öğrencilerin aktif olacağı yöntemlerle

milli mücadelenin en iyi öğrenilebileceğini belirtmiştir. Ama Ayşe dersinde düz anlatım ve soru cevap yöntemiyle konuyu öğrenciye aktarmak dışında herhangi bir şey yapmamıştır.

Bu öğretmenin işlediği ders pedagojik alan bilgisi açısından analiz edildiğinde öğretmen yetersiz görülmektedir. Çünkü öğretmen dersi için herhangi bir hazırlıkta bulunmamış, konuya özgü bir anlatım yöntemi geliştirmemiş, konu için harita dışında herhangi bir materyal kullanmamıştır.

4.2.2. Eda'nın Milli Mücadele Dönemi Konusuna Özgü Pedagojik Bilgisi

Dersin planlanması/ders hazırlığı

Öğretmene milli mücadele konusuyla ilgili 'Bu konu için nasıl bir hazırlık yaparsınız?' sorusu yöneltildiğinde Eda'nın cevabı '*Konu için önceden hazırladığım resimleri sınıfa getirip gösteririm. Çocukların ön bilgilerini harekete geçiririm. Elimde CD varsa Atatürk'ün hayatıyla ilgili izletirim çocuklara konuyla ilgili bazı sorular sorarak çocukların hazır bulunuşluk seviyelerini tespit ederim.*' olmuştur. Öğretmen derse hazırlık olarak ders öncesi hazırlık değil de dersin anlatımına hazırlık aşamasını anlatmıştır. Öğretmen derse konuyla ilgili resim hazırlayacağını, Atatürk'le ilgili CD izleteceğini ve çocukların hazır bulunuşluk seviyesini tespit edeceğini belirtmiştir. Eda dersini anlatmadan önce dediği gibi bir hazırlık yapmamış ama kılavuz kitabın kenarına konu başlıklarını not düşmüştür.

Yöntem teknik

Öğretmene mülakatlarda 'Bu ders için hangi yöntem ve teknikleri kullanırsınız?' sorusu yöneltmiştir. Eda bu soruya '*Bu ders için drama yöntemini soru cevap yöntemini düz anlatım yöntemini kullanırım.*' şeklinde cevap vermiştir. Eda dersinde düz anlatım soru cevap gibi geleneksel yöntemlerle birlikte drama gibi öğrencinin de aktif olacağı yaklaşımları bir arada kullanacağını belirtmiştir. Ama öğretmen ders anlatımı sırasında düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmış dramaya yer vermemiştir.

Eda 'Her türlü teknolojinin ve imkânın olduğu bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?' ve 'Tersine hiçbir imkânınızın olmadığı ve oldukça kalabalık bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?' soruları yöneltmiştir. Eda '*Çizgi film seyrettiririm, kalabalık olursa düz anlatım yoluna başvururum.*' şeklinde cevap vermiştir. Eda her

türlü imkânın olduğu sınıfta yapabileceği birçok etkinlik varken sadece çizgi film izleteceğini belirtmiştir. Kalabalık sınıflarda da Ayşe gibi düz anlatım yöntemini seçeceğini belirtmiştir. Eda'nın sınıfında teknolojik materyal bulunmamaktadır ve sınıfı kalabalıktır.

Materyal kullanımı

Öğretmene materyal kullanımı ile ilgili 'Bu konu için materyal kullanır mısınız? Hangi materyalleri tercih edersiniz?' sorusu yöneltilmiştir. Eda'nın cevabı '*CD, fotoğraf ve ulaşabilirsem geçmişle ilgili belgeler kullanabilirim. Tabi en önemli materyal ders kitabı.*' şeklindedir. Eda CD, fotoğraf gibi görsel materyalleri ve ders kitabını kullanabileceğini bilmektedir fakat dersinde ders kitabı haricinde bir materyal kullanmamıştır.

Dersin işlenişi

Öğretmenin dersin giriş etkinliklerinde neler yapacağı hakkında 'Öğrencilerin dikkatini nasıl konuya çekersiniz?' sorusu yöneltilmiştir. Eda'nın cevabı '*Milli mücadele yıllarında çekilmiş fotoğrafları çocuklara göstererek dikkat çekebilirim. Çanakkale Türküsü'nü dinleterek çocukların duygularını harekete geçiririm.*' şeklindedir. Eda dersine '*Şimdi oturun ders anlatacağım. Açıyoruz sosyal bilgiler kitaplarımızı. Kurtuluş Savaşı konusunu işleyeceğiz. Kitapları aç sayfa 50. "İşgaller başlıyor." Bakın sessiz olun yaslan arkana hadi bakalım derse konsantre ol. Evet, çocuklar ne yapmıştık en başında konumuzun? Atatürk'ün ilk askeri başarısı neydi?*' şeklinde giriş yapmıştır.

Eda derse dikkat çekmek için milli mücadele yıllarında çekilen fotoğrafları gösterebileceğini ve Çanakkale türküsünü söyleteceğini gibi giriş etkinlikleri kullanabileceğini belirtmiştir. Ama derse girdiğinde kitabın sayfasını ve konunun adını söyleyerek hedeften haberdar etmiştir. Daha sonra ise Atatürk'ün ilk askeri başarısını sorarak öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmeye çalışmıştır.

Öğretmene dersin geliştirme aşaması ile ilgili 'Bir öğretmen dersini anlatırken geliştirme aşamasında neler önem kazanır?' sorusu sorulmuştur. Eda'nın cevabı, '*Konunun anlatılması, işlenmesi.*' şeklindedir. Eda dersin geliştirme aşamasını konunun anlatılması olarak görmektedir. 'Dersinizi günlük olaylarla ilişkilendirir misiniz? Bunu nasıl yaparsınız?' sorusuna Eda: '*Dersi günlük olaylarla ilişkilendiririm. O yıllarda yapılan savaşlarla günümüzde yapılan savaşların aynı olmadığını anlatırım teknik yönden ve zaman yönünden farklı olduğunu geçmişe ve*

bugüne ait fotoğraflarla ispat ederek gösteririm.’ şeklinde cevap vermiştir. Öğretmen dersini günlük olaylarla eski yeni karşılaştırması yaparak ilişkilendireceğini belirtmiş ama ders kayıtlarında böyle bir ilişkilendirmeye rastlanmamıştır. Öğretmene öğretim hakkında sorulan bir diğer soru da ‘Size göre Milli Mücadele konusunu öğretmenin en iyi yolu nedir?’ şeklindedir. Eda *‘Konu somutlaştırılmalı. Görsel olmalı’* şeklinde cevap vermiştir. Eda milli mücadele konusunu öğretmenin en iyi yolu olarak konuların somutlaştırılmasını ve görselleştirilmesini görmektedir. Ama dersini anlatırken dersini görselleştirme ve somutlaştırma yapmamış düz anlatım ve soru cevap yöntemiyle konunun içeriğini doğrudan öğrencilere anlatmıştır.

Bu öğretmenin işlediği ders pedagojik alan bilgisi açısından analiz edildiğinde öğretmen yetersiz görülmektedir. Çünkü öğretmen derisi için herhangi bir hazırlıkta bulunmamış, konuya özgü bir anlatım yöntemi geliştirmemiş, konu için herhangi bir materyal kullanmamıştır.

4.2.3. Oya’nın Milli Mücadele Dönemi Konusuna Özgü Pedagojik Bilgisi

Dersin planlanması/ders hazırlığı

‘Bu konu için nasıl bir hazırlık yaparsınız?’ sorusu yöneltildiğinde Oya *‘Önceden konuyu okurum. Öğrencilerin hangi özellikleri bileceğine bakarım. Sonra öğrenciler bu konuda neler biliyor onlara bakarım sonra tek tek okuturum.’* cevabını vermiştir. Öğretmen derse hazırlıklı gelmenin önemini belirtmiş, bu derse hazırlık olarak konu çalışacağını, öğrencilerin ön bilgilerine bakacağını ve öğrencilere konuyu okutacağını söylemiştir. Oya da diğer öğretmenler gibi dersine plan yapmadan girmiştir.

Yöntem teknik

Öğretmene mülakatlarda ‘Bu ders için hangi yöntem ve teknikleri kullanırsınız?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya bu soruya *‘Soru cevap, anlatılması gereken bir konu düz anlatım kullanırım. Sürem kısıtlı olduğu için.’* şeklinde cevap vermiştir. Oya da diğer öğretmenler gibi geleneksel yöntemleri seçmiş, soru cevap ve düz anlatım yöntemini kullanacağını belirtmiştir. Bu yöntemleri kullanma sebebi olarak sürenin kısıtlı olmasını göstermiştir. Öğretmen dersinde de, mülakatlarda belirttiği gibi düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmıştır.

Öğretmene yöntem teknik için hazırlana ‘Her türlü teknolojinin ve imkânın olduğu bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?’ ve ‘Tersine hiçbir imkânınızın olmadığı ve oldukça kalabalık bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı *‘İmkân varsa bilgisayardan videolar, resimler, slâytlar. Kalabalık olduğu için drama, düz anlatım.’* şeklindedir. Oya da imkân dâhilinde dersini bilgisayardan video resim slâytlarla işleyeceğini belirtmiş kalabalık sınıflarda ise drama ve düz anlatım yöntemlerini kullanarak dersini işleyeceğini belirtmiştir. Oya’nın sınıfında teknolojik imkânlar bulunmamaktadır ve sınıfı da kalabalıktır. Öğretmen bu nedenlerden dolayı düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmış olabilir ama imkân dâhilinde yapılabilecekleri bilmektedir.

Materyal kullanımı:

Öğretmene materyal kullanımı ile ilgili ‘Bu konu için materyal kullanır mısınız? Hangi materyalleri tercih edersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı *‘Atatürk’ün sesinden olan gerçek siyah beyaz videolar o dönemin gerçek olduğunu gösterir. Haritalar, resimler.’* şeklindedir. Öğretmen Atatürk’ün gerçek sesinden olan videoları, haritalar ve resimleri kullanabileceğini belirtmiş fakat dersinde herhangi bir materyal kullanmamıştır.

Dersin işlenişi

Öğretmenin dersin giriş etkinliklerinde neler yapacağı hakkında ‘Öğrencilerin dikkatini nasıl konuya çekersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı *‘Güzel gerçek yaşanmış bir olay anlatabilirim. Gerçekten onları etkileyebilecek bugünlere böyle geldik şu anda rahat rahat yaşamalarının neye borçlu olduğunu anlatacak bir hikâye olabilir. Resimler olabilir. Milli mücadeleyi anlatacak gerçek resimler.’* şeklindedir. Oya’nın dersine girdiğinde *‘Evet, sayfa 70. İçinden sessizce bir kere oku.’* diyerek sessiz okuma yaptırmış daha sonra iki öğrenciye sesli olarak konuyu okutmuştur. Öğrenciler konuyu okuduktan sonra *‘Tamam, yeter bu kadar. Çocuklar Mustafa Kemal Samsun’a ne zaman çıkmıştı?’* diye sorarak öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmeye çalışmıştır. Oya yapılan mülakatta öğrencilerin dikkatini çekecek etkinliklerle derse giriş yapacağını söylemiş fakat derse konuyu okutarak giriş yapmıştır. Oya derse dikkat çekici bir giriş yapmamıştır. Öğretmene dersin geliştirme aşaması ile ilgili ‘Bir öğretmen dersini anlatırken geliştirme aşamasında neler önem kazanır?’ sorusu sorulmuştur. Oya’nın cevabı, *‘Girişte dikkat çekersin. Geliştirirken direk konuyu veririm.’* şeklindedir. Oya

dersin geliştirme aşamasında direk konuyu anlatacağını belirtmiştir. Dersinin geliştirme aşamasında konuyu soru cevap ve düz anlatım yöntemiyle anlatmıştır.

‘Dersinizi günlük olaylarla ilişkilendirir misiniz? Bunu nasıl yaparsınız?’ sorusuna Oya’nın cevabı *‘İlişkilendiririm. Ailesinden kendi yaşadığı olaylardan sınıf içindeki ortamdan örnekler veririm.’* şeklindedir. Oya günlük olaylarla ilişkilendirme hakkında konuyu günlük olaylarla ailesinden ve yaşadığı ortamlarla ilişkilendirebileceğini söylemiş fakat net bir açıklamam yapmamıştır. Dersinde de herhangi bir ilişkilendirme yapmamıştır.

Öğretmene öğretim hakkında sorulan bir diğer soru da ‘Size göre Milli Mücadele konusunu öğretmenin en iyi yolu nedir?’ şeklindedir. Oya’nın cevabı *‘Somutlaştırma, canlandırma.’* şeklindedir. Oya milli mücadeleyi öğretmenin en iyi yolunun somutlaştırma olduğunu belirtmiş fakat dersinde böyle bir etkinlikte bulunmamıştır.

Bu öğretmenin işlediği ders pedagojik alan bilgisi açısından analiz edildiğinde öğretmen yetersiz görülmektedir. Çünkü öğretmen dersi için herhangi bir hazırlıkta bulunmamış, konuya özgü bir anlatım yöntemi geliştirmemiş, konu için herhangi bir materyal kullanmamıştır.

4.2.4. Banu’nun Milli Mücadele Dönemi Konusuna Özgü Pedagojik Bilgisi

Dersin planlanması/ders hazırlığı

‘Bu konu için nasıl bir hazırlık yaparsınız?’ sorusu yöneltildiğinde Banu *‘Derse girmeden önce konuya bir göz atarım ve nasıl anlatacağımı kronolojik sıraya dikkat ederek, neden sonuç ilişkisi kurarak gözümde canlandırırım.’* şeklinde cevap vermiştir. Öğretmen anlatacağı derse hazırlık olarak konuya göz atacağını, kronolojik sıraya ve neden sonuç ilişkilerine dikkat ederek dersi nasıl anlatacağını gözünde canlandıracağını belirtmiştir. Banu dersi öncesinde herhangi bir hazırlık yapmamış sadece derse başlamadan önce kısa süre konuya göz atmıştır.

Yöntem teknik

Öğretmene mülakatlarda ‘Bu ders için hangi yöntem ve teknikleri kullanırsınız?’ sorusu yöneltmiştir. Banu bu soruya, *‘Tartışma, anlatma, soru cevap’* şeklinde cevap vermiştir. Öğretmen dersini anlatırken tartışma, düz anlatım ve soru cevap gibi öğretim tekniklerini kullanacağını belirtmiştir. Banu dersini

anlatırken de mülakatta söylediği gibi düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmıştır. Öğretmene yöntem teknik için hazırlana ‘Her türlü teknolojinin ve imkânın olduğu bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?’ ve ‘Tersine hiçbir imkânınızın olmadığı ve oldukça kalabalık bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?’ sorusuna verdiği cevap ise *‘İmkân varsa görselleştirerek o güne ait fotoğrafları, müzelerdeki görüntüleri göstererek. Savaşa ait videoları izlettirerek. İmkânım yoksa öğrencileri mümkün olduğunca derse katarak sanki o anı şimdi yaşıyormuşcasına anlatarak.’* şeklindedir. Banu imkânı olursa dersini görselleştirerek anlatacağını, o döneme ait fotoğraflar, müze görüntüleri gibi görseller ve savaşa ilgili videoları kullanarak dersini işleyeceğini belirtmiştir. İmkân olmadığında ise öğrenciyi de işin içine katıp, heyecanlı bir şekilde dersini anlatacağını belirtmiştir. Banu’nun sınıfı da diğer 3 öğretmenin sınıfı gibi kalabalık ve teknolojik imkânlardan yoksundur. Banu bu nedenle dersini düz anlatım ve soru cevap yöntemiyle işlemiş olabilir.

Materyal kullanımı:

Öğretmene materyal kullanımı ile ilgili ‘Bu konu için materyal kullanır mısınız? Hangi materyalleri tercih edersiniz?’ sorusu yöneltmiştir. Banu’nun cevabı *‘Materyal kullanmam. Ancak imkân dâhilinde bu konuyla ilgili slâyt, video ve haritaları tercih edebilirim.’* şeklindedir. Öğretmen bu ders için materyal kullanmayacağını belirtmiş, fakat imkân dâhilinde slâyt, video, harita kullanabileceğini söylemiştir. Banu dersini anlatırken herhangi bir materyal kullanmamıştır.

Dersin işlenişi

Öğretmenin dersin giriş etkinliklerinde neler yapacağı hakkında ‘Öğrencilerin dikkatini nasıl konuya çekersiniz?’ sorusu yöneltmiştir. Banu’nun cevabı: *‘Tarihimizi öğrenmenin öneminden ve bugünlere kolay gelinmediğinden konuyu açarak.’* şeklindedir. Öğretmen anlattığı derse ise *‘Aç kitapları sayfa 50. Evet Yusuf haydi başla oku.’* şeklinde giriş yapmıştır. Öğretmen mülakatta verdiği cevapta dersin ve konunun öneminden bahsederek giriş yapacağını belirtmiş fakat derse girdiğinde öğrencinin dikkatini konuya çekecek bir etkinlikte bulunmamıştır. Derse girince konunun kitaptaki sayfasını söylemiş ve öğrenciden konuyu okumasını istemiştir. Öğretmene dersin geliştirme aşaması ile ilgili ‘Bir öğretmen dersini anlatırken geliştirme aşamasında neler önem kazanır?’ sorusu sorulmuştur. Banu’nun cevabı *‘Önceki bilgileri tam olarak vermesi, neden ve sonuç ilişkileri*

kurdururum.’ şeklindedir. Banu dersin geliştirme aşamasında önceki bilgileri tam olarak vermek ve neden sonuç ilişkileri kurmanın önem kazanacağını belirtmiş dersinde ise düz anlatım yoluyla konuyu anlatmıştır.

‘Dersinizi günlük olaylarla ilişkilendirir misiniz? Bunu nasıl yaparsınız?’ sorusuna Banu *‘İlişkilendiririm. Somut örnekler vermeye çalışarak, şu anda da böyle bir olayla karşılaşınca neler yapabileceğimizi konuşarak.’* şeklinde cevap vermiştir. Banu dediği gibi dersinde benzetmeler kullanarak günlük hayatla ilişkilendirmeler yapmıştır.

Öğretmene öğretim hakkında sorulan bir diğer soru da ‘Size göre Milli Mücadele konusunu öğretmenin en iyi yolu nedir?’ şeklindedir. Banu’nun cevabı *‘Örnekler verme, görselleştirme, dramatize etme’* şeklindedir. Banu milli mücadele dönemi konularını anlatmanın en iyi yolu olarak örnekler verme, görselleştirme, dramatize etmeyi görmektedir. Banu’nun belirttiği bu yollar milli mücadele dönemini öğretmek için etkili yöntemlerdir ancak Banu dersinde bu tür etkinliklerde bulunmamıştır.

Bu öğretmenin işlediği ders pedagojik alan bilgisi açısından analiz edildiğinde öğretmen yetersiz görülmektedir. Çünkü öğretmen dersi için herhangi bir hazırlıkta bulunmamış, konuya özgü bir anlatım yöntemi geliştirmemiş, konu için herhangi bir materyal kullanmamıştır.

4.3. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ KONUSUNDAKİ ÖĞRENCİ ZORLUKLARI VE KAVRAM YANILGILARI HAKKINDA BİLGİLERİ

Bu bölümde **‘Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi ‘Milli Mücadele Dönemi’ konularındaki öğrenci zorlukları ve kavram yanılgıları hakkında bilgileri nasıldır?’** sorusuna cevap aranmıştır. Öğretmenlerin öğrenci anlayışlarına ilişkin bilgileri değerlendirmek için mülakatlardan ve video kayıtlarından yararlanılmıştır. Öğretmenlerin mülakatlarda verdiği cevaplar ile ders kayıtları karşılaştırılmıştır.

4.3.1. Ayşe’nin Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları Ve Kavram Yanılgıları Hakkında Bilgisi

Öğrenci anlayışlarıyla ilgili öğretmene yöneltilen ilk soru ‘Sizce çocuklar tarih konularına ilgi duyuyorlar mı?’ sorusudur. Ayşe’nin cevabı *‘Evet. Sürekli soru*

sormak istiyorlar. Ama zaman kısıtlı olduğu için hızlı bir şekilde anlatmak zorunda kalıyoruz.' şeklindedir. Ayşe çocukların tarih konularına ilgi duyduğunu belirtmiş bunu öğrencilerin sürekli soru sormak istemelerine bağlamıştır.

Öğretmen yöneltile diğer soru 'Sizce çocuklar tarih konularının öğrenirken zorluk çekiyor mu? Evetse A) Kronoloji B)Olaylar C)Kavramlar D) İlişkiler E) Günümüze yansması' şeklindedir. Ayşe'nin cevabı: *'Kronoloji zor. Ben bile tarih sıraları hatırlamıyorum. Anlaşmaları karıştırıyorlar. Anlamakta güçlük çekiyorlar.'* şeklindedir. Ayşe öğrencilerin kronolojik sırayı öğrenirken zorlandıklarını ve anlaşmaları karıştırdıklarını belirtmiştir.

Öğretmene yöneltile diğer bir soru 'Sizce öğrenciler ders esnasında nerelerde zorlanır ya da yanlış anlayabilir? Bunu ortadan kaldırmak için neler yaparsınız?' şeklindedir. Ayşe'nin cevabı *'Tarihleri, olay sıralarını öğrenmekte zorlanıyorlar. Mondros-Mudanya her zaman karıştırıyorlar. Kodlama yapıyorum. Örneğin M. Kemal'in milli mücadelede sırayla gittiği şehirleri SAESA diye kodlamıştım. Geçen yıl yapmıştım. Unutmamışlar. Genelde diğer derslerde de kodlama yaparım. Çağrışım yapan soyut nesnelere ilişkilendirme yaparım. Cumhuriyetin kuruluşu ile TBMM'nin açılış tarihini de hep karıştırıyorlar.'* şeklindedir. Ayşe öğrencilerin tarihleri, olay sıralarını öğrenmekte zorlandığını, Mondros-Mudanya gibi anlaşmaları her zaman karıştırdıklarını, Cumhuriyet'in kuruluşu-TBMM'nin açılışı gibi tarihleri de hep karıştırdıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin Mondros-Mudanya, Cumhuriyet'in kuruluşu- TBMM'nin açılışı gibi tarihleri karıştırması öğrencilerin bu konularda kavram yanlışlarına düştüğünü göstermektedir. Ayşe bu zorluğu gidermek için kodlama yaptığını, çağrışım yapan somut nesnelere ilişkilendirme yaptığını belirtmiştir. Ayşe mülakatta verdiği örnek kodlamayı ders anlatımında da kullanmıştır. Bu kodlamayı şu şekilde yapmıştır:

Atatürk Milli Mücadeleyi hangi sırayla hangi illerde yapmıştı? Çalışmalarını hangi illerde yapmıştır? SAESA'da yapmıştır.

<i>S</i>	<i>A</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>A</i>
↓	↓	↓	↓	↓
<i>Samsun</i>	<i>-Amasya</i>	<i>-Erzurum-</i>	<i>Sivas-</i>	<i>Ankara</i>

Öğretmene öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler hakkında 'Öğrenme güçlüğü çeken / konuyu anlayamayan öğrenciler için nasıl bir yol izlersiniz?' sorusuna

Ayşe'nin cevabı *'Tekrar anlatırım. Drama yaptırırım. Öğrenciyi bizzat anlatıma katarım.'* şeklindedir. Öğretmen öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için konuyu tekrar anlatacağını, drama yaptıracağını, öğrenciyi bizzat anlatıma katacağını söylemiştir. Fakat öğretmen ders anlatımında öğrenme güçlüğü çeken veya konuyu anlamayan öğrenciler için herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

Öğretmene konunun hatırdaki kalma süresi için *'Bir öğretmen dersinde konunun öğrencinin hatırında kalma süresini uzatmak için neler yapabilir?'* sorusu yöneltilmiştir. Ayşe'nin cevabı *'Oyunlaştırabilir. Kısa kodlamalar yapabilir. Drama hazırlayabilir. Öyküleştirebilir.'* şeklindedir. Ayşe dersin öğrenci hatırında kalma süresini uzatmak için konunun; oyunlaştırabileceğini, kısa kodlamalar yapılabileceğini, drama hazırlanabileceğini, öyküleştirebileceğini belirtmiştir. Ayşe'nin bahsettikleri yapılandırmacı yaklaşımın gerektirdiği aktif öğrenme yöntemleridir. Ayşe konunun hatırdaki kalma süresini uzatmak için yapılabilecekleri bilmektedir ama ders anlatımında kodlama dışında herhangi bir etkinlikte bulunmamıştır.

Öğrenci katılımıyla ilgili *'Öğrenci katılımını nasıl sağlarsınız?'* sorusuna Ayşe *'Soru sorarak'* şeklinde cevap vermiştir. Ayşe öğrencilerin derse katılımını sağlamak için soru soracağını belirtmiş; anlattığı derste öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Ancak bu soruları cevaplaması için gönüllü öğrencilere söz hakkı vermiştir. Bu etkinliğe katılan öğrenci sayısı ise sınırlıdır. Öğretmen bütün sınıfın derse katılımını sağlayamamıştır.

Aynı soru ilgi alanı farklı öğrenciler için *'İlgi alanı farklı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için neler yapabilir?'* şeklinde sorulmuştur. Ayşe'nin cevabı *'Herkesin öğrenme alanına hitap edecek biçimde anlatırsa olabilir. Yani işitsel görsel vb.'* şeklindedir. Ayşe ilgi alanı farklı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için bütün öğrencilerin öğrenme alanlarına hitap edecek şekilde yani görsel, işitsel, kinestetik öğrenen öğrencilere hitap edecek şekilde anlatabileceğini belirtmiştir. Fakat dersinde genelde düz anlatım yöntemini seçmiş, ilgi alanı farklı öğrenciler için herhangi bir etkinlikte bulunmamıştır.

Öğrenci anlayışıyla ilgili son olarak *'Konuyu nasıl anlamlı hale getirirsiniz? Nasıl somutlaştırabilir ve öğrenci düzeyine indirgeyebilirsiniz?'* sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. Ayşe'nin cevabı *'Daha basit cümleler kurarım. Sınıfı bir Türkiye haritası yapıp öğrencileri de düşman, ordu, gibi gruplara bölüp canlandırarak*

öğrenci seviyesine indirgeyebiliriz.’ şeklindedir. Öğretmen öğrenci seviyesine inmek için daha basit cümleler kuracağını, sınıfı Türkiye yerine koyup öğrencileri de düşman, ordu gibi gruplara bölüp canlandırarak öğrenci seviyesine indirgeyebileceğini belirtmiştir. Öğretmen dersinde ise böyle bir uygulamada bulunmamıştır.

Buradaki verilerden yola çıkarak öğretmenin öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları hakkında bilgi sahibi olduğu ancak uygulamada yeterli olmadığı söylenebilir.

4.3.2. Eda'nın Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları Ve Kavram Yanlışları Hakkında Bilgisi

Öğrenci anlayışlarıyla ilgili öğretmene yöneltilen ilk soru ‘Sizce çocuklar tarih konularına ilgi duyuyorlar mı?’ sorusudur. Eda *‘Evet, konular masallaştırılırsa ilgileri daha çok artıyor.’* şeklinde cevap vermiştir. Eda öğretmeni tarih konuların masallaştırıldığında çocukların ilgilerini daha çok çektiğini belirtmiştir. 4. Sınıf öğrencileri yaşları itibariyle kahramanlık hikâyelerinden hoşlanmaktadır.

Öğretmen yöneltilen diğer soru ‘Sizce çocuklar tarih konularının öğrenirken zorluk çekiyor mu? Evetse A) Kronoloji B)Olaylar C)Kavramlar D) İlişkiler E) Günümüze yansması’ şeklindedir. Eda *‘Kronoloji, ilişkiler ve günümüze yansması’* şeklinde cevap vermiştir. Eda öğrencilerin tarihleri ilişkileri olayların günümüze yansmasını anlamakta güçlük çektiklerini belirtmiştir.

Öğretmene yöneltilen diğer bir soru ‘Sizce öğrenciler ders esnasında nerelerde zorlanır ya da yanlış anlayabilir? Bunu ortadan kaldırmak için neler yaparsınız?’ şeklindedir. Eda *‘Öğrenciler Milli Mücadele esnasında olan savaşların kronolojik sıralamasında hata yapabilir ve zorlanabilirler. Bunu ortadan kaldırmak için konuyu elimden geldiğince somutlaştırmaya çalışırım.’* şeklinde cevap vermiştir. Eda öğrencilerin kronolojik sıralamada zorlanacağını ve hata yapabileceğini bunu ortadan kaldırmak içinse konuyu somutlaştırmaya çalışacağını belirtmiştir. Eda ders anlatımında bu zorluğu ortadan kaldırmak için herhangi bir etkinlik yapmamıştır.

Öğretmene öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler hakkında ‘Öğrenme güçlüğü çeken / konuyu anlayamayan öğrenciler için nasıl bir yol izlersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Eda’nın cevabı *‘Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin seviyesine ve anlama şekillerine uygun olarak konuyu tekrar anlatırım.’* şeklindedir. Eda öğrenme

güçlüğü çeken öğrenciler için seviyesine ve anlama şekillerine uygun olarak konuyu tekrar anlatacağını belirtmiş fakat dersinde bu gibi öğrenciler için herhangi bir etkinlikte bulunmamıştır.

Öğretmene konunun hatırdaki kalma süresi için ‘Bir öğretmen dersinde konunun öğrencinin hatırında kalma süresini uzatmak için neler yapabilir?’ sorusu yöneltilmiştir. Eda’nın cevabı ‘*Tekrar eder. Somutlaştırır*’. şeklindedir. Eda dersin öğrencinin hatırdaki kalma süresini uzatmak için konuyu tekrar edeceğini ve somutlaştıracağını belirtmiştir. Eda dersinin sonunda konuyu soru cevap şeklinde kısaca tekrar etmiş fakat somutlaştırmak için herhangi bir şey yapmamıştır.

Öğrenci katılımıyla ilgili ‘Öğrenci katılımını nasıl sağlarsınız?’ sorusu sorulmuştur. Eda ‘*Soru cevap yöntemiyle*’ şeklinde cevap vermiştir. Eda öğrencilerin derse katılımını sağlamak için soru cevap yöntemini kullanacağını belirtmiştir. Eda da Ayşe gibi anlattığı derste öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Ancak bu soruları cevaplaması için gönüllü öğrencilere söz hakkı vermiştir. Bu etkinliğe katılan öğrenci sayısı ise sınırlıdır. Öğretmen bütün sınıfın derse katılımını sağlayamamıştır.

Aynı soru ilgi alanı farklı öğrenciler için ‘İlgi alanı farklı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için neler yapabilir?’ şeklinde sorulmuştur. Eda ‘*Soru sorarım. Konuyu ilgi alanına çekerim.*’ şeklinde cevap vermiştir. Eda ilgi alanı farklı öğrenciler için soru soracağını ve konuyu ilgi alanına çekeceğini belirtmiştir. İlgi alanı farklı öğrenciler için farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı, öğrencinin öğrenme stillerine göre konu anlatılmalıdır. Eda’nın belirttiği soru sormak o an için öğrencinin derse katılımını sağlayabilir ancak ilgi alanı farklı öğrenciler için etkili olduğu söylenemez. Eda konuyu ilgi alanına çekerim demiş fakat bunu nasıl yapacağını anlatmamıştır. Ders anlatımında da böyle bir uygulamada bulunmamıştır.

Öğrenci anlayışıyla ilgili son olarak ‘Konuyu nasıl anlamlı hale getirirsiniz? Nasıl somutlaştırabilir ve öğrenci düzeyine indirgeyebilirsiniz?’ sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. Eda’nın cevabı ‘*Konuyu bir masal gibi anlatarak öğrencilerin aklında daha iyi kalmasını sağlarım. Konuyla ilgili sınıfta drama yaptırırım. Öğrencilerin bu şekilde daha somut ve daha kalıcı anlamasını sağlarım.*’ şeklindedir. Eda konuyu masallaştırarak ve drama yaptırarak konuyu somutlaştırıp kalıcılığını artıracığını belirtmiştir. Drama yöntemi, konuyu somut ve kalıcı hale getirebilir. Masallaştırmak ise öğrencinin ilgisini çekecektir. Eda dersinde böyle bir uygulamada bulunmamıştır.

Buradaki verilerden yola çıkarak öğretmenin öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını ve dersinde öğrenci zorluklarını ve kavram yanlışlarını giderecek etkinliklerde bulunmadığı söylenebilir.

4.3.3. Oya'nın Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları Ve Kavram Yanlışları Hakkında Bilgisi

Öğrenci anlayışlarıyla ilgili öğretmene yöneltilen ilk soru 'Sizce çocuklar tarih konularına ilgi duyuyorlar mı?' sorusudur. Oya *'Duyanda var duymayanda var. Genelde duymuyorlar.'* şeklinde cevap vermiştir. Oya çocukların tarihe karşı ilgisi hakkında bazılarının ilgi duyduğunu, bazılarının ilgi duymadığını ama genelde ilgi duyulmadığını belirtmiştir.

Öğretmen yöneltilen diğer soru 'Sizce çocuklar tarih konularının öğrenirken zorluk çekiyor mu? Evetse A) Kronoloji B)Olaylar C)Kavramlar D) İlişkiler E) Günümüze yansıması' şeklindedir. Oya'nın cevabı *'Tarihleri anlamakta güçlük çekiyorlar. Ben bile çekiyorum. O kadar çok tarih var ki aynı yılın içinde bile o kadar çok olay var.'* şeklindedir. Oya öğrencilerin kronolojik sırayı anlamakta güçlük çektiklerini bunun nedeninde tarihlerin çok olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Öğretmene yöneltilen diğer bir soru 'Sizce öğrenciler ders esnasında nerelerde zorlanır ya da yanlış anlayabilir? Bunu ortadan kaldırmak için neler yaparsınız?' şeklindedir. Oya'nın cevabı *'Sirasını zor anlıyorlar. Amasya mı Erzurum mu Sivas mı hangisi önce hangisi sonra hangi kararlar alındı hep karıştırıyorlar. Çok karmaşık bir konu. Çocuklar için tarih zor. Bunu ortadan kaldırmak için diyagram oluşturulabilir. Şemalar yapılabilir. Daha iyi gözlerinde canlanır.'* şeklindedir. Öğretmen öğrencilerin olayların kronolojik sırasını ve olayları karıştırdıklarını belirtmiştir. Konunun karmaşık olduğunu ve tarih dersinin öğrenciler için zor olduğunu düşünmektedir. Oya bu karışıklığı ortadan kaldırmak için tarih diyagramları ve şemalar oluşturabileceğini belirtmiştir. Öğretmenin öğrenci zorlukları ve bu zorlukların çözümü hakkında fikri vardır. Fakat dersinde öğrenci zorluklarını giderecek bir etkinlikte bulunmamıştır.

Öğretmene öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler hakkında ‘Öğrenme güçlüğü çeken / konuyu anlayamayan öğrenciler için nasıl bir yol izlersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı ‘*Çok bir şey yapmam farklı örnekler veririm.*’ şeklindedir. Oya öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için çok bir şey yapmayacağını farklı örnekler verebileceğini söylemiş dersinde de öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için bir şey yapmamıştır.

Öğretmene konunun hatırdan kalma süresi için ‘Bir öğretmen dersinde konunun öğrencinin hatırdan kalma süresini uzatmak için neler yapabilir?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı ‘*Öğrenciler gördüğü şeyi daha iyi anlıyor. Bunu denedim. Öğrenciye geçen sene izlettiğim filmi bile şu anda hatırlıyorlar.*’ şeklindedir. Öğretmen konunun öğrencinin aklında kalma süresini uzatmak için görsellikten yararlanılabileceğini, öğrencinin gördüğü şeyi daha iyi hatırladığını belirtmiştir. Öğretmenin bahsettiği film izleme hem görsel hem işitsel olduğu için kalıcılığı yüksek bir tekniktir. Fakat Oya böyle bir etkinlikte bulunmamıştır.

Öğrenci katılımıyla ilgili ‘Öğrenci katılımını nasıl sağlarsınız?’ sorusu sorulmuştur. Oya ‘*İlgisini çekerek dikkat çekici şeylerle*’ cevabını vermiştir. Oya öğrenci katılımını öğrencinin dikkat çekici şeylerle ilgisini çekerek sağlayacağını belirtmiş öğrencinin ilgisini nasıl çekeceğini açıklamamıştır. Oya dersini düz anlatım yöntemiyle işlemiş öğrencinin ilgisini çekecek herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

Aynı soru ilgi alanı farklı öğrenciler için ‘İlgi alanı farklı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için neler yapabilir?’ şeklinde sorulmuştur. Oya’nın cevabı şu ‘*Araştırma ödevi veririm. Mutlaka grup yaparım. Dersi sevenle sevmeyeni yan yana oturturum. Bazısı okuyarak sevecektir. Bazısı dramayla sevecektir. Hatta resim bile yaptırabilirim.*’ şeklindedir. Oya ilgi alanı farklı öğrenciler için araştırma ödevi vereceğini, grup çalışması yaptıracağını, dersi seven öğrenciyle sevmeyen öğrenciyi yan yana oturabileceğini ve öğrencinin ilgi alanına göre okuma drama, resim yaptırma gibi etkinlikler yapabileceğini belirtmiştir. Oya ilgi alanı farklı öğrenciler için yapabilecekleri konusunda fikir sahibidir. Ama dersinde bu tür uygulamalarda bulunmamıştır.

Öğrenci anlayışıyla ilgili son olarak ‘Konuyu nasıl anlamlı hale getirirsiniz? Nasıl somutlaştırabilir ve öğrenci düzeyine indirgeyebilirsiniz?’ sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı ‘*Hikâyeyle olabilir. Hatta o günleri gören büyüklerini sınıfa getirebiliriz.*’ şeklindedir. Oya konuyu hikâyeyle öğrenci düzeyine

indirebileceğini söylemiştir. Konunun hikâyeleştirilmesi öğrencinin konuyu anlamasını kolaylaştırır. Fakat somutlaştırmak için uygun değildir. O günleri gören büyükleri sınıfa getirmek somutlaştırmak için güzel bir yöntemdir ama aradan çok uzun yıllar geçtiği için bu kişilere ulaşmak mümkün görünmemektedir. Oya dersinde bahsettiği bu uygulamaları da kullanmamıştır.

Buradaki verilerden yola çıkarak öğretmenin öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları hakkında bilgi sahibi olduğu ancak uygulamada yeterli olmadığı söylenebilir.

4.3.4. Banu'nun Milli Mücadele Dönemi Konusundaki Öğrenci Zorlukları Ve Kavram Yanlışları Hakkında Bilgisi

Öğrenci anlayışlarıyla ilgili öğretmene yöneltilen ilk soru 'Sizce çocuklar tarih konularına ilgi duyuyorlar mı?' sorusudur. Banu'nun cevabı '*Basit seviyede anlatıldığı zaman evet. Ancak diğer türlü anlayamadıkları için dikkatlerini çekmiyor.*' şeklindedir. Banu tarih konularının basit şekilde anlatıldığı takdirde çocukların ilgisini çektiğini ancak detaylı anlatıldığında anlayamadıkları için ilgilerini çekmediğini belirtmiştir.

Öğretmen yöneltilen diğer soru 'Sizce çocuklar tarih konularının öğrenirken zorluk çekiyor mu? Evetse A) Kronoloji B)Olaylar C)Kavramlar D) İlişkiler E) Günümüze yansıması' şeklindedir. Banu'nun cevabı '*Tarihleri ve kavramları anlamakta güçlük çekiyorlar.*' şeklindedir. Banu öğrencilerin kronolojik sırayı ve kavramları anlamakta zorlandığını düşünmektedir.

Öğretmene yöneltilen diğer bir soru 'Sizce öğrenciler ders esnasında nerelerde zorlanır ya da yanlış anlayabilir? Bunu ortadan kaldırmak için neler yaparsınız?' şeklindedir. Banu '*Soyut kavramların veya bilmediği kavramların olduğu yerlerde. Dikkatinin dağıldığı zamanlarda. Bunun için sorularla ve tekrarlarla öğrencinin dikkatini diri tutmaya çalışırım. Bilmediği kavramları tahmin etmeye çalışarak açıklarım.*' şeklinde cevap vermiştir. Banu öğrencilerin kavramlar konusunda ve dikkati dağınıkken zorlanabileceğini ve yanlış anlayabileceğini belirtmiştir. Bunu önlemek için soru ve tekrarlarla öğrencinin dikkatini diri tutmaya çalışacağını söylemiştir. Kavramlar hakkında ise bilmedikleri kavramları tahmin edip

açıklayacağını belirtmiştir. Öğretmen dersinde geçen kavramları tek tek açıklamaya çalışmıştır.

Öğretmene öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler hakkında ‘Öğrenme güçlüğü çeken / konuyu anlayamayan öğrenciler için nasıl bir yol izlersiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Banu’nun cevabı ‘*Öğrencinin anlamadığı yeri öğrenmek amaçlı ona sorular sorar ve bu yeri daha da basitleştirerek öğretmeye çalışırım. Kendisinin anlatmasını isterim.*’ şeklindedir. Banu öğrenme güçlüğü çeken, konuyu anlamayan öğrenciler için bu öğrencilere sorular sorup, anlayamadığı yerleri öğrenip konuyu basitleştirerek öğretmeye çalışacağını öğrenciden konuyu anlatmasını isteyeceğini belirtmiştir. Banu dersini anlatırken zaman zaman öğrencilere anlayamadıkları yer olup olmadığını sormuş öğrencilerin sorularına cevap vermiştir. Fakat öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için bir şey yapmamıştır.

Öğretmene konunun hatırdaki kalma süresi için ‘Bir öğretmen dersinde konunun öğrencinin hatırında kalma süresini uzatmak için neler yapabilir?’ sorusu yöneltilmiştir. Banu’nun cevabı ‘*Somutlaştırarak, örnekler hazırlayarak, tekrarlara yer vererek*’ şeklindedir. Banu dersin öğrenci hatırında kalma süresini uzatmak için konuyu somutlaştıracağını, örnekler hazırlayacağını ve tekrarlara yer vereceğini belirtmiştir. Banu dersini benzetmelerle örneklendirmiş dersinin sonunda ise konunun özetini çocuklara yazdırarak tekrar etmiştir.

Öğrenci katılımıyla ilgili ‘Öğrenci katılımını nasıl sağlarsınız?’ sorusu sorulmuştur. Banu ‘*Soru cevap metoduyla ve onların ilgisini konuya çekmeye çalışarak.*’ şeklinde cevap vermiştir. Banu öğrenci katılımını sağlamak için soru soracağını ve konuyu ilgi alanına çekeceğini belirtmiştir. Öğretmen anlattığı derste öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Ancak bu soruları cevaplaması için gönüllü öğrencilere söz hakkı vermiştir. Bu etkinliğe katılan öğrenci sayısı ise sınırlıdır. Öğretmen bütün sınıfın derse katılımını sağlayamamıştır.

Aynı soru ilgi alanı farklı öğrenciler için ‘İlgi alanı farklı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için neler yapabilir?’ şeklinde sorulmuştur. Banu’nun cevabı ‘*Öğrenci seviyesine iner, ona uygun sorular sorar, ödüllendirir.*’ şeklindedir. Öğretmen ilgi alanı farklı öğrenciler için, öğrencinin seviyesine ineceğini ona uygun sorular soracağını ve ödüllendireceğini belirtmiştir. Banu ilgi alanı farklı öğrenciyi öğrenme güçlüğü olan öğrenci olarak algılamaktadır. İlgi alanı farklı öğrenciler için

farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı, öğrencinin öğrenme stillerine göre konu anlatılmalıdır.

Öğrenci anlayışıyla ilgili son olarak “Konuyu nasıl anlamlı hale getirirsiniz? Nasıl somutlaştırabilir ve öğrenci düzeyine indirgeyebilirsiniz?” sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. Banu’nun cevabı ‘*Drama yöntemiyle, olayları kişileştirerek ve onların bildiği şeylerden konuya geçiş yaparak.*’ şeklindedir. Banu konuyu drama yöntemleriyle olayları kişileştirerek ve onların bildiği şeylerden konuya geçiş yaparak anlamlı, somut ve öğrenci düzeyine uygun hale getirebileceğini belirtmiştir. Dersinde drama yaptırmamış fakat öğrencilerden kendi sınıfını Türkiye gibi düşünmelerini diğer sınıfları da düşman devletlere benzetip, diğer sınıfların gelip kendi sınıfını işgal ettiğini bu durumda öğrencilerin neler yapacağını sormuştur. Örneğin:

‘Düşünsenize bu sınıf benim ya Burcu öğretmen geliyor diyor burası benim olsun diyor. Sonra Burçin öğretmen geliyor bu sıra benim olsun diyor. Mesut öğretmende geliyor bu sıra benim olsun diyor. Bende varım bana ne kaldı? Ben Osmanlıyım çocuklar bana bir şey bırakmadılar. Burada benim oldu. Ne kadar cık yer. Geldiler benim sınıfımı işgal edecekler. Düşünün ki Mesut Hoca İngiliz o İngiltere Devletinin olacak. Burçin Hoca Fransız Burcu Hocada Yunanlı. Geliyorlar diyorlar ki buralar bizim olacak. Ben bunu imzalar mıyım? Hadi gel bir anlaşma yapalım deseler imzalamam. Niçin imzalayacağım. Ee Osmanlıda bu antlaşmayı imzalamak istemiyor. Bu kez yapıyorlar Yunanlılar geliyor Osmanlı topraklarına asker çıkartıyor. Yani oraya asker gönderip bizim vatandaşlarımızı öldürmeye çalışıyorlar. Eziyet ediyorlar. İşkence ediyorlar. Yani ne gibi bu Mesut öğretmenin sınıfından öğrenciler geliyor sizi dövüyor. Bu sınıftan çıkın diyorlar. Eee napasınız. Biraz korkarsınız de mi? Acaba bu olsun mu? Türk Milleti korkuyor çocuklar çok eziyet ediyorlar. Ama yinede yılmıyoruz. Ne yapıyoruz? Biz hakkımızı arıyoruz burası bizim diyoruz. Sizde öyle yaparsınız değil mi?’ şeklinde bir anlatımla konuyu çocuklar açısından somutlaştırmaya çalışmıştır.

Bu verilerden yola çıkarak Banu’nun yeterli olmasa da öğrenci zorluklarını ve kavram yanlışlarını gidermeye yönelik etkinlikler yaptığı söylenebilir.

4.4. ÖĞRETMENLERİN KONUYA İLİŞKİN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME BİLGİSİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi ‘Milli Mücadele Dönemi’ konularındaki ölçme ve değerlendirme ile ilgili bilgileri nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin video kayıtlarından ve mülakatlarda verdikleri cevaplardan elde edilmiştir.

4.4.1. Ayşe'nin Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular

Öğretmene ‘Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve becerilere sahip olup olmadığından nasıl değerlendirirsiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe'nin cevabı ‘*Yazılı yoklama sınavıyla, Soru-cevap yöntemiyle, Derse ilgisinden, Çoktan seçmeli testlere verilen doğru yanıtlarından*’ şeklindedir. Ayşe öğrencileri yazılı yoklama sınavıyla, soru-cevap tekniğiyle, çoktan seçmeli test gibi geleneksel yöntemlerle ve derse ilgisiyle yani öğretim süreciyle değerlendireceğini belirtmiştir.

Öğretmen ‘Nasıl bir ölçme değerlendirme yöntemi izlersiniz?’ sorusuna da ‘*Her çeşit; Sınavlar yaparak, Testler yaparak, Soru cevap, Klasik soru, Çoktan seçmeli, Doğru yanlış, Boşluk doldurma*’ şeklinde cevap vermiştir. Ayşe öğrenciyi değerlendirirken sınavlar ve testler yapacağını belirtmiştir. Soru çeşidi olarak da; klasik soru diye belirttiği açık uçlu soruları, çoktan seçmeli soruları, doğru yanlış soruları ve boşluk doldurma gibi yine klasik değerlendirme yöntemlerini seçmiştir. Ayşe dersin sonunda değerlendirme yapmamıştır.

4.4.2. Eda'nın Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular

‘Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve becerilere sahip olup olmadığından nasıl değerlendirirsiniz?’ sorusuna Eda ‘*Sorduğum sorularla sınırım.*’ Şeklinde cevap vermiştir. Eda öğrencileri soru sorarak değerlendireceğini belirtmiş, soruların türü ve içeriği hakkında bilgi vermemiştir.

Öğretmen ‘Nasıl bir ölçme değerlendirme yöntemi izlersiniz?’ sorusunu da ‘*Soru cevap yaparım. Gözlerine bakarım. Konu arasında dağıtığım küçük çalışma kâğıtlarıyla öğrencilerin anlattığını ne kadar aldıklarını takip ederim. Anlaşılmayan yer üzerinde tekrar dururum. Konu sonunda hazırladığım çalışma kâğıtlarıyla çocukları ölçerim.*’ şeklinde cevap vermiştir. Eda soru- cevap yaparak ve konu

sonunda hazırladığı çalışma kağıtlarıyla çocukları ölçeceğini, konu aralarında ise küçük çalışma kağıtlarıyla anlattığı yere kadar ki konulardan öğrencilerin ne anladığını değerlendireceğini belirtmiştir. Eda ölçme değerlendirme yöntemlerinden bahsetmemiştir. Eda dersinin sonunda kısa bir süre ayırarak öğrencilere sorular yöneltmiştir. Bu sorular aşağıdaki gibidir:

'Peki, Kurtuluş Savaşı içinde bizim kaybettiğimiz hangi savaştı?'

Kurtuluş Savaşı kaç tane cephede yapıldı? Kim sayacak bana Kurtuluş Savaşı'nın cephelerini.

Sakarya meydan savaşında Atatürk ne olarak görev yapacak?'

Eda'nın sorduğu sorular ölçme değerlendirme yapmaktan ziyade dersi tekrar etmeye yönelik basit sorulardır. Bu sorular sınıf geneline sorulduğu ve sadece gönüllü öğrencilerin cevapları alındığı için yeterli bir ölçme değerlendirme değildir.

4.4.3. Oya'nın Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular

'Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve becerilere sahip olup olmadığından nasıl değerlendirirsiniz?' Sorusuna Oya'nın cevabı *'Değerlendirme yaparım. Açık uçlu sorular sorarım.'* şeklindedir. Oya değerlendirme yapacağını ve açık uçlu sorular soracağını belirtmiştir.

Oya 'Nasıl bir ölçme değerlendirme yöntemi izlersiniz?' sorusunu da *'Soru sorarak, tekrar tekrar anlatarak. Açık uçlu sorular sorarım. Neler öğrendiklerini tek tek anlatmalarını isterim.'* şeklinde cevap vermiştir. Oya soru sorarak öğrencileri değerlendireceğini, açık uçlu sorular sorarak öğrencilerin öğrendiklerini tek tek anlatmasını isteyeceğini belirtmiştir. Oya dersinin sonunda soru- cevap şeklinde öğrencilerini ölçmeye çalışmıştır. Burada kullandığı sorular şu şekildedir:

Mustafa Kemal Samsun'a ne zaman çıkmıştı? Neden çıkmıştı?

19 Mayıs'ta Samsun'a çıktı ve Kurtuluş Savaşını başladı. Peki, oradan sonra nereye geçti?

Havza'da ne yapmıştı?

Havza'dan sonra nereye geçti?

Amasya'da ne yaptı?

Peki, Amasya Genelgesinin önemi neydi?

Amasya'dan sonra nereye geçti?

Erzurum'dan sonra?

Erzurum ve Sivas'ta ne yaptı Atatürk?

Peki, bu kongrelerdeki amaç neydi?

Osmanlı Devletiyle imzalanan Sevr Anlaşmasının önemi neydi?

Öğretmen bu şekilde öğrencileri değerlendirirken zil çalmış ve öğretmen dersi bitirmiştir. Oya bu değerlendirme için herhangi bir hazırlık yapmamış aklından konu tekrarına yönelik sorular sormuştur. Bu sorular sınıf geneline sorulduğu ve sadece gönüllü öğrencilerin cevapları alındığı için yeterli bir ölçme değerlendirme değildir.

4.4.4. Banu'nun Ölçme Değerlendirme Bilgisine İlişkin Bulgular

'Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve becerilere sahip olup olmadığından nasıl değerlendirirsiniz? Sorusuna Banu'nun cevabı *'Derse katılımından, sorulara verdiği cevaplardan ve ders içindeki tavırlarından. Aynı zamanda milli günlere olan saygı, sevgi ve heyecanından.'* şeklindedir. Banu derse katılımından ve ders içindeki tavırlarından diyerek öğrenciyi öğretim sürecindeki başarısına göre değerlendireceğini belirtmiştir. Öğretmen *'Nasıl bir ölçme değerlendirme yöntemi izlersiniz?'* sorusunu da *'Mümkün olduğunca onların fikirlerini alır ne öğrendiklerini sorarım. Dersin başında ortasında ve sonunda konuyla ilgili sorular sorarak ve onların düşüncelerini alarak. Ünite sonunda ise genel değerlendirme yaparak.'* şeklinde cevap vermiştir. Banu öğrencilere neler öğrendiklerini soracağını, dersin başında sonunda, konuyla ilgili sorular sorarak ve onların düşüncelerini alarak, ünitenin sonunda ise genel değerlendirme yaparak öğrencileri değerlendireceğini belirtmiştir. Banu dersinde ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde bulunmamıştır.

4.5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MÜFREDAT BİLGİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın **"Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi 'Milli Mücadele Dönemi' konularındaki müfredat bilgileri nasıldır?"** sorusuna cevap aranmıştır. Milli Mücadele konuları 4. sınıfta 2 kazanımla ifade edilmiştir. Bu kazanımlar şöyledir:

1. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak milli mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.

2. Milli mücadelenin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.

Sınıf öğretmenlerinin müfredat bilgilerine ilişkin bulguları değerlendirmek amacıyla öğretmenlere mülakatlar yapılmış ve öğretmenlerin ders anlatımları değerlendirilmiştir. Kitaptaki konuyla ilgili bilgilere içerik analizi yapılmış ve öğretmenlerin ders anlatımlarıyla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yaparken araştırmacı tarafından geliştirilen müfredat kontrol ölçeği kullanılmıştır.

Sosyal bilgiler ders kitabına göre hazırlanan kodlar ve tanım tablosu şu şekildedir:

Tablo 4.6.: Müfredat Tanım Tablosu

Kodlar	Tanımları
Mondros	1. Dünya Savaşı sonunda Mondros Anlaşması imzalanması
İşgaller	Mondros Anlaşmasının hükümlerine göre yurdumuz işgal edilmesi
İşgal bölgeleri	Ülkenin batısını Yunanlılar, doğusunu Ermeniler, güneyi Fransızlar işgal etti.
Bölgesel direniş	İşgaller karşısında halkın bölgesel direnişe geçmesi
Tekâlif-i milliye	Tekâlif-i milliye emirlerinin ne olduğu
Antep'in kurtuluşu	Gaziantep savunması
Samsun	19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün Samsun'a çıkışı
Milli bilinç	İşgallere karşı protesto ve mitinglerle halkın bilinçlendirilmeye çalışılması
Düzenli ordu	Bölgesel direnişlerin yetersiz kalması sonucu düzenli ordunun kurulması
Bölgesel savunma	Ordu kurulmadan önce halkın bulunduğu yeri koruması
Havza Genelgesi	M. Kemal'in Havza'da işgallere tepki gösterilmesini istemesi
Amasya Kongresi	Amasya Kongresi ve alınan kararlar
Erzurum Kongresi	Erzurum Kongresi ve alınan kararlar
Sivas Kongresi	Sivas Kongresi ve alınan kararlar
Misk-ı Milli	Ülkenin sınırlarının belirlenmesi
Sevr	Sevr Barış Antlaşması
Batı cephesi	Batı cephesinde Yunanlılarla yapılan savaşlar
1. İnönü Savaşı	1. İnönü Savaşı ve sonuçları
2. İnönü Savaşı	2. İnönü Savaşı ve sonuçları
Eskişehir-Kütahya Savaşı	Eskişehir Kütahya Savaşı ve sonuçları
Sakarya Meydan Savaşı	Sakarya Meydan Muharebesi
Hatt-ı müdafaa-sathı müdafaa	"Hattı müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır o sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı kanla sulanmadıkça terk edilemez." Sözüyle anlatılmak istenenler
Gazi ve mareşal	Atatürk'e gazi ve mareşallik rütbesinin verilmesi
Başkomutan	Eskişehir Savaşı'ndan sonra Atatürk'e başkomutanlık unvanının verilmesi
Büyük taarruz	Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi
Akdeniz ileri	"Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!" emri
Doğu cephesi	Doğu cephesinde Ermenilerle yapılan savaşlar
Güney cephesi	Güney cephesinde yapılan savaşlar
Kuvay-ı Milliye	Düzenli ordu öncesi Kuvay-ı Milliye birliklerinin buldukları yeri savunması
TBMM	Meclisin açılması
Cumhuriyet	Cumhuriyet yönetimi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu

Bu tanım tablosuna göre öğretmenlerin ders anlatımlarının içeriği analiz edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

4.5.1. Ayşe'nin Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular

Ayşe'nin müfredat bilgisini değerlendirmek için; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele hakkında sizden neleri kazandırmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Ayşe'nin cevabı '*Milli Mücadele'deki Atatürk'ün rolünü ve 1. Dünya'dan Cumhuriyet'e kadar Türkiye ve çevresini anlatmam isteniyor.*' şeklindedir. Ayşe ünitenin kazanımlarını doğru bir şekilde ifade etmiştir. Öğretmenin müfredatta yer alan konular hakkındaki bilgisini değerlendirmek için öğretmene; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele konusunda sizden neleri anlatmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Ayşe'nin cevabı '*Milli Mücadelede Atatürk'ün rolünü kavratmamız isteniyor. Milli mücadelede Atatürk'ün gittiği şehirler, yaptığı kongreler, genelgeler, yapılan savaşlar, bu savaşların önemi, neden TBMM açıldı, neden cumhuriyet yönetimi, antlaşmalar ve önemi, işgaller, Türk milletinin payı.*' şeklindedir. Ayşe müfredatta yer alan konuları eksiksiz bir biçimde belirtmiştir.

Müfredatın bilgi ve beceri yönünü değerlendirmek için 'Bu konunun bitiminde öğrencilerin hangi bilgi ve becerilere sahip olmasını istersiniz?' sorusu öğretmene yöneltilmiştir. Ayşe'nin cevabı '*Milli Mücadelede Mustafa Kemal'in etkisini bilmelerini, Genel hatlarıyla Milli Mücadeleyi bilmelerini, Türk halkının gösterdiği dayanışmayı hayatlarında da kullanma becerisini kazanmalarını isterim.*' şeklindedir. Ayşe burada kazanımın bilgi ve değer boyutunu belirtmiş, ama görsel materyallerin sorgulanması ve yaşanmış olayların derlenmesini hedefleyen beceri boyutunu değerlendirmemiştir.

Öğretmene müfredattaki Milli Mücadele Dönemi'ni anlatan konularla ilgili sorulan 'Sizce Sosyal Bilgiler Programındaki Milli Mücadele dönemini anlatan konular yeterli /yeterli değil. Hangi yönlerden?' sorusunu Ayşe '*Yeterli değil. Bir kere çok karışık. Sosyal bilgiler kitabı çok sıkıcı, ilgi çekmiyor. Ben bile okurken sıkılıyorum. Yeteri kadar süre verilmemiş. Üstünde çok durulmamış.*' şeklinde cevap vermiştir. Ayşe, müfredattaki Milli Mücadele konularını sıkıcı bulmakta ve öğrencilerin ilgisini çekmediğini düşünmektedir. Konuların karışıklığı ve bu konulara az süre verilmesi öğretmenin müfredatta gördüğü eksikliklerdir.

Öğretmenin müfredattaki değişiklikleri nasıl takip ettiğini öğrenmek için ‘Müfredattaki değişimleri takip ediyor musunuz? Takip ediyorsanız nasıl takip ediyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Ayşe’nin cevabı ‘Çok da takip etmiyorum. Kitaba bakıyoruz. Ne anlat dediyse o kadarını vermeye çalışıyoruz.’ şeklindedir. Ayşe, diğer 3 öğretmen gibi müfredatı kılavuz kitaplardan takip etmektedir.

Ayşe’nin ders içeriğini değerlendirmesi sonuçları şu şekildedir.

Tablo 4.6.1: Ayşe’nin müfredat bilgisinin değerlendirilmesi

Kodlar	Anlattı	Anlatmadı
Mondros	X	
İşgaller	X	
İşgal bölgeleri	X	
Bölgesel direniş	X	
Tekâlif-i milliye	X	
Antep’in kurtuluşu	X	
Samsun	X	
Milli bilinç	X	
Düzenli ordu	X	
Bölgesel savunma	X	
Havza Genelgesi	X	
Amasya Kongresi	X	
Erzurum Kongresi	X	
Sivas Kongresi	X	
Misk-ı Milli	X	
Sevr	X	
Batı cephesi	X	
1. İnönü Savaşı	X	
2. İnönü Savaşı	X	
Eskişehir-Kütahya Savaşı		X
Sakarya Meydan Savaşı	X	
Hatt-ı müdafaa-sathı müdafaa	X	
Gazi ve mareşal	X	
Başkomutan	X	
Büyük taarruz	X	
Akdeniz ileri	X	
Doğu cephesi	X	
Güney cephesi	X	
Kuvay-ı Milliye		X
TBMM	X	
Cumhuriyet	X	

Ayşe müfredatla ilgili sorulara yeterli cevaplar vermiş ve müfredatta anlatılan konuların hemen hemen hepsine değinmiştir. Öğretmen dersinde sadece Eskişehir Kütahya Savaşı'ndan ve Kuvay-ı Milliye birliklerinden bahsetmemiştir. Buradan öğretmenin müfredat bilgisi yeterlidir denilebilir.

4.5.2. Eda'nın Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular

Eda'nın müfredat bilgisini değerlendirmek için; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele hakkında sizden neleri kazandırmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Eda '*Milli Mücadele yıllarında Türk Milleti'nin yaşadığı zorluklar, Milli Mücadelenin nasıl kazanıldığı, Mustafa Kemal Atatürk'ün milli mücadeleye etkisi*' şeklinde cevap vermiştir. Eda ünitenin 'Milli Mücadele'nin kazanılmasında Atatürk'ün rolünü fark eder.' şeklindeki kazanımını doğru bir biçimde belirtmiş 'Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.' şeklindeki kazanımını net bir şekilde belirtmemiştir.

Öğretmenin müfredatta yer alan konular hakkındaki bilgisini değerlendirmek için öğretmene; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele konusunda sizden neleri anlatmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Eda '*Atatürk'ün öğrenim hayatından başlayarak sırasıyla ilk askeri zaferi, Çanakkale Zaferi, 1. Dünya Savaşı, kongreler, Kurtuluş Savaşı TBMM'nin açılışı*' cevabını vermiştir. Öğretmen müfredatta yer alan konuları doğru bir şekilde belirtmiştir.

Müfredatın bilgi ve beceri yönünü değerlendirmek için; 'Bu konunun bitiminde öğrencilerin hangi bilgi ve becerilere sahip olmasını istersiniz?' sorusu öğretmene yöneltilmiştir. Eda '*Bu konunun bitiminde Atatürk'ün milli mücadele yıllarındaki rolü nü fark etmesini, anlamasını isterim. Milli Mücadele sürecinde Türkiye'yi ve yakın çevresini anlatabilmesini isterim.*' demiştir. Eda burada Milli Mücadele Dönemi'nin müfredatta yer alan kazanımlarını vermiştir.

Müfredattaki Milli Mücadele Dönemi'ni anlatan konularla ilgili sorulan 'Sizce Sosyal Bilgiler Programındaki Milli Mücadele dönemini anlatan konular yeterli /yeterli değil. Hangi yönlerden?' sorusuna Eda '*Yeterli hatta fazla konular çok ayrıntılı.*' şeklinde cevap vermiştir. Eda müfredatta yer alan konuları fazla ve ayrıntılı bulmaktadır.

Öğretmenin müfredattaki değişiklikleri nasıl takip ettiğini öğrenmek için; ‘Müfredattaki değişimleri takip ediyor musunuz? Takip ediyorsanız nasıl takip ediyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Eda’nın cevabı: ‘*Takip etmiyorum. Kılavuz kitaba göre gidiyorum.*’ şeklindedir. Eda da diğer 3 öğretmen gibi müfredatı kılavuz kitaplardan takip etmektedir.

Eda’nın ders içeriğinin değerlendirmesi şu şekildedir:

Tablo 4.6.2.: Eda’nın müfredat bilgisinin değerlendirilmesi

Kodlar	Anlattı	Anlatmadı
Mondros	X	
İşgaller	X	
İşgal bölgeleri	X	
Bölgesel direniş	X	
Tekâlif-i milliye	X	
Antep’in kurtuluşu	X	
Samsun	X	
Milli bilinç	X	
Düzenli ordu		X
Bölgesel savunma	X	
Havza Genelgesi		X
Amasya Kongresi	X	
Erzurum Kongresi	X	
Sivas Kongresi	X	
Misk-ı Milli	X	
Sevr		X
Batı cephesi	X	
1. İnönü Savaşı	X	
2. İnönü Savaşı	X	
Eskişehir-Kütahya Savaşı	X	
Sakarya Meydan Savaşı	X	
Hatt-ı müdafaa-sathı müdafaa		X
Gazi ve mareşal	X	
Başkomutan	X	
Büyük taarruz	X	
Akdeniz ileri	X	
Doğu cephesi	X	
Güney cephesi	X	
Kuvay-ı Milliye		X
TBMM	X	
Cumhuriyet	X	

Eda müfredatla ilgili sorulara yeterli cevaplar vermiş ve müfredatta anlatılan konuların çoğunluğunu öğrencilerine aktarmıştır. Buradan öğretmenin müfredat bilgisi yeterlidir sonucu çıkarılabilir.

4.5.3. Oya'nın Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular

Oya'nın müfredat bilgisini değerlendirmek için; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele hakkında sizden neleri anlatmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Oya'nın cevabı '*Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongresi, Kuvay-ı Milliye, TBMM, Cepheleler, savaşlar, Atatürk' ün Samsun'a çıkışı.*' şeklindedir. Oya burada Milli mücadele Dönemi konularıyla ilgili kazanımları ifade etmemiş anlatılması gereken konuları söylemiştir. Öğretmenin müfredatta yer alan konular hakkındaki bilgisini değerlendirmek için öğretmene; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele konusunda sizden neleri anlatmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Oya'nın cevabı '*Kongreler anlaşmalar savaşlar. Kitapta ne verilmişse onu anlatırım.*' şeklindedir. Oya programda yer alan kazanımları ve konularla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamakla birlikte kitapta ne verilirse onu anlatırım demiştir.

Müfredatın bilgi ve beceri yönünü değerlendirmek için, 'Bu konunun bitiminde öğrencilerin hangi bilgi ve becerilere sahip olmasını istersiniz?' sorusu öğretmene yöneltilmiştir. Oya'nın cevabı '*Kongreleri anlaşmaları, nasıl bir süreç izlendiğin bu günlere nasıl geldiğini bilmelerini.*' şeklindedir. Oya da Ayşe ve Eda gibi kazanımın bilgi boyutuna sahip olmasını istemektedir. Kazanımın beceri boyutuna değinmemektedir.

Öğretmene müfredattaki milli mücadele dönemini anlatan konularla ilgili sorulan 'Sizce Sosyal Bilgiler Programındaki Milli Mücadele dönemini anlatan konular yeterli /yeterli değil. Hangi yönlerden?' sorusuna Oya'nın cevabı '*Yeterli genel başlıklar veriliyor. Ayrıntıya girmiyor. Bu kadarı bile öğrencinin kafasını karıştırıyor. Sosyal'de Çok sıkıcı ve gereksiz konular var.*' şeklindedir. Oya müfredatta yer alan konuları yeterli bulmaktadır. Ama sosyal bilgiler dersinde çok sıkıcı ve gereksiz konular olduğunu düşünmektedir.

Öğretmenin müfredattaki değişiklikleri nasıl takip ettiğini öğrenmek için, 'Müfredattaki değişimleri takip ediyor musunuz? Takip ediyorsanız nasıl takip

ediyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Oya’nın cevabı ‘*Takip etmiyorum kılavuz kitaplardan gidiyorum.*’ şeklindedir. Oya da 3 öğretmen gibi müfredatı kılavuz kitaplardan takip etmektedir.Oya’nın ders içeriğinin değerlendirmesi şu şekildedir:

Tablo 4.6.3: Oya’nın müfredat bilgisinin değerlendirilmesi

Kodlar	Anlattı	Anlatmadı
Mondros		X
İşgaller	X	
İşgal bölgeleri	X	
Bölgesel direniş	X	
Tekâlif-i milliye	X	
Antep’in kurtuluşu	X	
Samsun	X	
Milli bilinç	X	
Düzenli ordu		X
Bölgesel savunma	X	
Havza Genelgesi	X	
Amasya Kongresi	X	
Erzurum Kongresi	X	
Sivas Kongresi	X	
Misk-ı Milli	X	
Sevr	X	
Batı cephesi	X	
1. İnönü Savaşı	X	
2. İnönü Savaşı	X	
Eskişehir-Kütahya Savaşı		X
Sakarya Meydan Savaşı	X	
Hatt-ı müdafaa-sathı müdafaa	X	
Gazi ve mareşal	X	
Başkomutan		
Büyük taarruz	X	
Akdeniz ileri		
Doğu cephesi	X	
Güney cephesi	X	
Kuvay-ı Milliye		X
TBMM	X	
Cumhuriyet	X	

Oya müfredatta yer alan konuların çoğunu anlatmıştır. Ama konunun kazanımlarını doğru ifade edememiş ‘kitapta ne verilmişse onu anlatırım’ demiştir. Buradan Oya’nın müfredat hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucu çıkarılabilir.

4.5.4. Banu'nun Müfredat Bilgisine İlişkin Bulgular

Banu'nun müfredat bilgisini değerlendirmek için; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele hakkında sizden neleri anlatmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Banu'nun cevabı '*Bağımsızlık duygusunu, birlik beraberlik duygusunu öğrencilere aşılama ve bugünlere nasıl geldiğimiz, bu toprakları nasıl canla başla kazandığımız bilincini öğrencilerde uyandırmak.*' şeklindedir. Banu burada müfredat bilgisinden ziyade kazanımın değer boyutunu öne çıkarmıştır. Öğretmenin müfredatta yer alan konular hakkındaki bilgisini değerlendirmek için öğretmene; 'İlköğretim 4. sınıf öğrencileri için Milli Mücadele konusunda sizden neleri anlatmanız istenmektedir?' sorusu yöneltilmiştir. Banu'nun cevabı '*Bağımsızlığın neden önemli olduğu ve bunun yanı sıra vatan millet ve geçmiş sevgisi, milli birlik ve beraberlik duygusu.*' şeklindedir. Öğretmen programda yer alan kazanımları ve konularla ilgili yeterli bilgi vermemiş kazanımın değer boyutunu anlatmıştır.

Müfredatın bilgi ve beceri yönünü değerlendirmek için 'Bu konunun bitiminde öğrencilerin hangi bilgi ve becerilere sahip olmasını istersiniz?' sorusu öğretmene yöneltilmiştir. Banu'nun cevabı '*Atatürk, yurt, millet sevgisi. Milli birlik ve beraberlik, bağımsızlık duygusu*' şeklindedir. Banu'ya yöneltilen bu 3 soruda birbirinden farklı olmasına rağmen hepsine aynı cevabı vermiştir. Öğretmen müfredat bilgisi yerine dersin duyuşsal boyutunu öne çıkarmaktadır.

Öğretmene müfredattaki milli mücadele dönemini anlatan konularla ilgili sorulan 'Sizce Sosyal Bilgiler Programındaki Milli Mücadele dönemini anlatan konular yeterli /yeterli değil. Hangi yönlerden?' sorusuna Banu '*Yeterli değil. Konu çok kısa bir zamana yoğun olarak yayılmış. Bu konu örneklerle uzun bir zamana yayılmalıydı. Ders kitabındaki konu yoğunluğu nedeniyle olan karmaşaya giderilmeliydi. Milli mücadele konuları için ayrılan zaman yetersiz. Yavaş yavaş konular pekiştirilerek ele alınmalıydı. Hepsi bir anda anlatılmamalıydı.*' şeklinde cevap vermiştir. Banu müfredatta yer alan konuları yeterli bulmamaktadır. Konuların yoğun olmasına karşın zamanın az olduğunu, bu yoğunluğun karmaşaya sebep olduğunu belirtmiştir. Milli Mücadele konularına daha çok zaman ayrılmasını, konuların yavaş yavaş pekiştirilerek alınması gerektiğini söylemiştir. Öğretmenin müfredattaki değişiklikleri nasıl takip ettiğini öğrenmek için "Müfredattaki değişimleri

takip ediyor musunuz? Takip ediyorsanız nasıl takip ediyorsunuz?” sorusu Banu “*Kılavuz kitaptaki kadarıyla takip ediyorum.*” şeklinde cevap vermiştir. Banu da diğer 3 öğretmen gibi müfredatı kılavuz kitaplardan takip etmektedir. Banu’nun ders içeriği ise şu şekildedir:

Tablo 4.6.4: Banu’nun müfredat bilgisinin değerlendirilmesi

Kodlar	Anlattı	Anlatmadı
Mondros	X	
İşgaller	X	
İşgal bölgeleri		X
Bölgesel direniş	X	
Tekâlif-i milliye	X	
Antep’in kurtuluşu	X	
Samsun	X	
Milli bilinç	X	
Düzenli ordu		X
Bölgesel savunma		X
Havza Genelgesi		X
Amasya Kongresi	X	
Erzurum Kongresi	X	
Sivas Kongresi	X	
Misk-ı Milli	X	
Sevr	X	
Batı cephesi	X	
1. İnönü Savaşı	X	
2. İnönü Savaşı	X	
Eskişehir-Kütahya Savaşı	X	
Sakarya Meydan Savaşı	X	
Hatt-ı müdafaa-sathı müdafaa	X	
Gazi ve mareşal	X	
Başkomutan	X	
Büyük taarruz	X	
Akdeniz ileri	X	
Doğu cephesi		X
Güney cephesi	X	
Kuvay-ı Milliye	X	
TBMM	X	
Cumhuriyet		X

Banu müfredatta yer alan konuların büyük çoğunluğuna değinmiştir. Müfredattaki kazanımlar hakkında net cevaplar vermese de konuların ele alınışıyla ilgili yorumlarda bulunmuştur. Buradan Banu'nun müfredat bilgisi kısmen yeterlidir sonucu çıkarılabilir.

4.6. TARTIŞMA

4.6.1. Sınıf Öğretmenlerinin Milli Mücadele Konularındaki Alan Bilgileri

Öğretmenlerin alan bilgilerini değerlendirmek için alan bilgisi sınavı yapılmış ve bulgular bölümünde ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Bunun sonucunda öğretmenlerin alan bilgilerinde eksiklikler ve kavram yanılgıları görülmüştür.

Öğretmenlerin alan bilgisi sınavı puan verilerek değerlendirildiğinde öğretmenler 100 puan üzerinden 30- 55 arası puanlar almışlardır. Buradan öğretmenlerin milli mücadele konularındaki alan bilgilerinin yeterli olmadığı sonucuna varılabilir. Öğretmenler mülakatlarda da alan bilgilerini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler, alan bilgisi yeterli olmayan öğretmenlerin etkili öğretim yapamayacağını belirtmiş ve ders anlatımlarında da konu bilgileri yetersiz olduğu için ders kitaplarına bağlı olarak derslerini anlatmışlardır. Buradan alan bilgisinin pedagojik alan bilgisini etkilediğini sonucu çıkartılabilir. Canbazozlu (2008), konu alan bilgisinin pedagojik alan bilgisinin gelişimini etkileyen bir faktör olduğunu, ancak konu alan bilgisinin tek başına pedagojik alan bilgisini etkilemediğini ifade ederken; Uşak(2005) konu alan bilgisi ile pedagojik alan bilgisi arasında bir ilişki olmadığını ifade etmiştir. Çalışma bu yönüyle Canbazozlu (2008)'in çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

4.6.2. Sınıf Öğretmenlerinin Milli Mücadele Dönemi Konularına Özgü Pedagojik Bilgisi

Sınıf öğretmenlerinin Milli Mücadele Dönemi konularına özgü pedagojik bilgisine ilişkin sonuçlar için öğretmenin hazırlık etkinlikleri, öğretim yöntem ve teknikleri, materyal kullanımı ve dersin işlenişi değerlendirilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin derse girmeden önce konuyu yalnızca kılavuz kitaptan okudukları görülmektedir. Öğretmenlerin ders için plan yapmadıkları görülmüştür. Öğretmenler derse hazırlanma olarak konu çalışmayı görmektedirler. Öğretmenler milli mücadeleyi öğretmenin en iyi yolu olarak görseller kullanılmasını ve konunun somutlaştırılarak anlatılmasını görmektedir. Öğretmenler yöntem teknik hakkında drama düz anlatım ve soru cevap yöntemlerini kullanacaklarını belirtmiş, derslerinde ise düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmışlardır. Sosyal bilgiler gibi sözel yoğunluğu fazla olan derslerin öğretilmesinde yapılandırıcı yaklaşımın önerdiği öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerinin daha yoğun kullanılması gerekirken, öğretmenlerin geleneksel yöntemler kullanması öğretmenlerin yöntem teknik konusunda eksiklikleri olduğu sonucunu ortaya koyar. Öğretmenlerin dördü de derse etkili bir giriş yapabileceklerini belirtmişlerdir. Fakat sadece Ayşe dersine giriş yaparken dersin öneminden bahsetmiştir. Eda sadece konudan haberdar etmiş Oya ve Banu ise kitaptan konunun sayfasını söyleyip konuyu okutarak derse giriş yapmıştır. Öğretmenler bu derste haritalar, CD, fotoğraf, video, gibi görsel araçları kullanabileceklerini söylemişlerdir. Ancak materyal olarak sadece 2 öğretmen harita kullanmıştır bunun dışında materyal kullanımı olmamıştır. Dersin kazanımı görsel materyallerden yola çıkılarak kurtuluş savaşını betimlemesi iken öğretmenler materyal kullanmamaktadır. Öğretmenlerin klasik tarzda eğitim yapması, derslerinde teknolojik araçları kullanmaması Kurtulgan ve Köstüklü'nün (2010, s.177) ve Bal'ın (2011) çalışmalarıyla paralellik arz etmektedir.

4.6.3. Öğretmenlerin Öğrenci Zorlukları Ve Kavram Yanılgularına İlişkin Bilgileri

Öğretmenler öğrencilerin zorlanacakları noktalar ve bu zorlukların çözümü hakkında fikir sahibidir. Öğretmenlerin hepsi tarih konularının soyut olduğu, öğrencilerin soyut konuları anlamakta güçlük çektiği bu nedenle öğrencinin anlaması için dersin somutlaştırılması gerektiği hakkında hemfikirdir. Öğretmenler genel olarak derslerini anlatırken de öğrenci seviyesini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Fakat derslerini anlatırken öğrencinin anlamasından çok dersi anlatmaya önem verdikleri görülmüştür. Öğretmenler öğrencinin derse katılımı için sadece soru cevap

yöntemini kullanmaktadır. Öğretmenler öğrenme güçlüğü çeken zor anlayan öğrenciler için derslerinde herhangi bir etkinlikte bulunmamaktadırlar.

4.6.4. Öğretmenlerin Ölçme Değerlendirme Bilgileri

Öğretmenler klasik ölçme değerlendirme yöntemlerini benimsemişlerdir. Dört öğretmen de genel olarak açık uçlu sorular, çoktan seçmeli testler, doğru yanlış soruları ve boşluk doldurma gibi teknikleri kullanacaklarını belirtmiş ancak herhangi bir ölçme değerlendirme aracı hazırlamamışlardır. Öğretmenlerden üçü mülakatlarda öğrenciyi değerlendirirken öğrenme sürecini de değerlendirmeye katacakları yönünde görüş bildirmişlerdir. Fakat süreci değerlendirmek için gözlem formu, performans değerlendirme gibi teknikler kullanmadıkları gözlenmiştir. Öğretmenlerin 2'si dersinin sonunda kısa bir zaman ayırarak öğrencilere konuyla ilgili bilgi basamağında sorular yönletmiştir. Uşak(2005)'inde belirttiği gibi öğretmenler derste öğrencilerin dersi anlayıp anlamadıklarına dair derinlemesine sorular sormak yerine dersi anlatmayı tercih etmektedir.

4.6.5. Öğretmenlerinin Müfredat Bilgileri

Araştırmanın bu alt problemindeki bulgular değerlendirildiğinde Sınıf öğretmenlerinin müfredatı takip etmedikleri, sadece kılavuz kitaplarda verilen kadarını bildikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Kılavuz kitaplarda müfredatla ilgili bilgiler verildiği için öğretmenler müfredat hakkında genel bilgiye sahiptir. Öğretmenler müfredatta yer alan kazanımı ifade ederken kazanımı oluşturan bilgi, beceri ve değer öğelerinden kandırılmak istenen bilgi ve değeri mülakatlarda açıklamış ve ders anlatımlarında bunlar üzerinde yoğunlaşmışlardır. Fakat bu kazanımla hedeflenen beceri boyutuna 4 öğretmende hem mülakatlarda hem derslerinde değinmemişlerdir.

Pedagojik alan bilgisiyle yapılan araştırmalar genelde öğretmen adaylarıyla yapılmıştır (Uşak,2005; Canbazoglu, 2008). Bu çalışmalarda öğretmen adaylarının müfredat hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirtilirken; öğretmenlerle yapılan bu çalışma da öğretmenlerin müfredat hakkında genel bir bilgiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi, milli mücadele konularındaki pedagojik alan bilgileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma metodolojisinin desenlerinden biri olan durum çalışması(örnek olay) kullanılmıştır. Görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen veriler, bulgular ve yorumlar bölümünde detaylı olarak verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayanarak elde edilen sonuçlar ve benzer araştırmalar için öneriler yer almaktadır. Sonuçlar alt problemlerine göre ele sırayla ele alınmıştır.

5.1. SONUÇ

Bu araştırmada 4 sınıf öğretmenin milli mücadele konularındaki pedagojik alan bilgileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak; öğretmenlerin konu alan bilgilerinin yetersiz olduğu ve bunun öğretmenlerin pedagojik alan bilgilerini etkilediği görülmüştür. Öğretmenlerin pedagojik alan bilgisinin bileşenleri olan öğrenci zorlukları ve kavram yanlışları, ölçme değerlendirme bilgisi, konuya özgü pedagoji bilgisi ve müfredat bilgilerinde eksiklik olduğu görülmüştür.

Literatürde yapılan çalışmalarda pedagojik alan bilgisinin bileşenlerinin iç içe olduğu belirtilmektedir (Magnusson ve diğ., 1999). Bu çalışmada da PAB'ı oluşturan bileşenlerin birbirini etkilediği ve iç içe olduğu görülmüştür. Geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini seçen öğretmenler ölçme değerlendirmede de geleneksel yöntemleri kullanmış, öğrenci anlayışlarını işin içine katmamışlardır.

Öğretmenlerin mülakatlarda verdiği cevaplarla ders anlatımları karşılaştırıldığında öğretmenlerin pedagojik alan bilgisini oluşturan alt bileşenlere ait teorik bilgiye sahip oldukları fakat uygulamadıkları görülmüştür. Buradan pedagojik alan bilgisinin öğrenilen bir bilgi türü olmadığı ve uygulamayla geliştirilebileceği söylenebilir.

Öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalarda pedagojik alan bilgisinin kişiden kişiye farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu çalışmada aynı meslek deneyime sahip ve benzer şartlarda çalışan da öğretmenlerin pedagojik alan bilgilerinde çeşitli farklılıklar olsa da genel olarak bir benzerlik görülmüştür.

5.2. ÖNERİLER

- Mesleki deneyimi az olan 4 öğretmenle yapılan bu çalışma daha tecrübeli ve farklı sayıda öğretmenlerle yapılabilir.
- Bu araştırma ilköğretim 4. Sınıf milli mücadele konularıyla ilgili yapılmıştır. Farklı derslerde ve farklı konularda benzer araştırmalar yapılabilir.
- Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin konu alan bilgilerinin ders kitabıyla sınırlı olduğu ve öğretmenlerin kendilerini konu alan bilgisi yönünden yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Bu durumda üniversitede verilen tarih ve tarih öğretimi derslerinin daha işe vuruş olarak verilmesi önerilebilir.
- Öğretmenlerin derslerinde uygulayacakları etkinlikleri ve kullanacakları yöntem ve teknikleri planlamaları önerilebilir.
- Öğretmenlerin teorik bilgilerinin pratiğe dökülebilmeleri için üniversitedeki derslerin daha uygulamalı olması önerilebilir.
- Öğretmenlerde görülen eksikliklerin giderilmesi için MEB tarafından hizmet içi eğitimler düzenlenmesi önerilebilir.
- Buradan öğretmenlerin konuyla ilgili uygun materyalleri bildikleri ama kullanmadıkları sonucuna varılabilir. Bu materyallerin kullanılması için okul idaresi ve MEB'in öğretmenlere destek vermesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akar, Ekrem. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Verdikleri Değer Ve Mesleki Yeterlilikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocahisar Üniversitesi, Afyon.
- Akdağ, Hakan. (2009). *Sosyal Bilgiler Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri*. (R. Turan, A. F. Sümbül, H. Akdağ, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, (ss.3-23), Ankara, PegemA Yayıncılık.
- Al, H. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Akademik Yazım Kuralları*. 2. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E., Bayraktaroğlu, S. (2002). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (2.Baskı). Adapazarı, Sakarya Kitabevi.
- Ataünal, Aydoğan. (2003). *Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen*, Ankara, Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Avcı Yavuz, Esra. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Başarı Düzeylerine Ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Ata, Bahri. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. C. Öztürk (Der.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 71–83). Ankara, PegemA Yayıncılık.
- Bal, M.Suat. (2011) *Tarih Öğretmen Adaylarının Haçlı Seferleri Konusunda Pedagojik Alan Bilgileri*. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 31, ss.239-261.
- Barr, R., Barth, J., Shermis, S. (1977). *Defining the Social Studies*, Bulletin, 51, Washington, D.C, National Council for the Social Studies.

- Baysal, Nurdan. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Programlarının Felsefi Temelleri*, (Tanrıöğen, A. Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, İstanbul. Lisans Yayıncılık.
- Bela, H.Benathy. (1969). *Instructional Systems*, Fearon Publishers, California. ss.25-34.
- Binbaşıoğlu, Cavit. (1983). *Genel Öğretim Bilgisi: Eğitim Programları, İlke, Yöntem Ve Teknikler*. Binbaşıoğlu yayınevi.
- Boz, Nihat. (2004). *Öğrencilerin Hatasını Tespit Etme ve Nedenlerini İrdeleme*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 06 – 09 Temmuz. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Canbazoğlu, Sedef. (2008). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Maddenin Tanecikli Yapısı Ünitesine İlişkin Pedagojik Alan Bilgilerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Fen Bilgisi Bilim Dalı.
- Cochran, K. F., DeRuiter, J. A., King, R. A. (1993). *Pedagogical Content Knowing: An Integrative Model for Teacher Preparation*. Journal of Teacher Education, 44, 263–272.
- Çakır, Recep. (2008). *Preservice And Inservice Basic Education Computer Teachers' Professional Growth In Terms Of Their Perceptions Of Teaching, Pedagogical Competencies And Subject Matter Knowledge*. Doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Bölümü.
- Çepni, S. (2005). *Araştırma Ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon
- Çilenti, Kamuran. (1984). *Eğitim Sosyolojisi ve Öğrenme*, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Davis, C. E. (2003). *Prospective Teachers Subject Matter Knowledge of Similarity*. Mathematics Educations . Ph.D Thesis, Raleigh.
- Demirel, Özcan. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, PegemA Yayıncılık.

- Demirel, Özcan. (2008). *Öğretme Sanatı Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, PegemA Yayıncılık.
- Dershimer, G. M., Kent, T. (2003). *The Complex Nature and Sources of Teacher's Pedagogical Knowledge*. In J. Gess-Newsome and N.G. Lederman (Eds.), *Examining Pedagogical Content Knowledge*. (21–50). Dordrecht, The Netherlands, Kluwer Academic Publishers.
- Deveci, Handan. (2003). *Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Deveci, Handan ve Çengelci, Tuba. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi*, II. Sosyal Bilimler Kongresi. 26-28 Mayıs, Van: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Doğanay, Ahmet ve diğ. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (C. Öztürk, Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, (180-219), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dönmez, Gülден.(2009). *Matematik Öğretmen Adaylarının Limit Ve Süreklilik Kavramlarına İlişkin Pedagojik Alan Bilgilerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara üniversitesi
- Dündar, Şahin. (2008). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarının Yapılandırma Özellikler Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erden, Münire. (2000): *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, İstanbul: Alkım Kitabevi.
- Fidan, Nurettin ve Erden, Münire. (1987). *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları, Ankara.
- Gall, J.P., Gall, M.D., Borg, W.R. (1999). *Applying Educational Research: A Practical Guide* (4th Ed.). New York: Longman.
- Grossman, P. L. (1990). *The Making of a Teacher: Teacher Knowledge and Teacher Education*. New York: Teachers College Press.

- Gudmundsdottir, S. (1990). *Values in pedagogical content knowledge*. Journal of Teacher Education, ss.44-52.
- Gündüz, Mevlüt ve diğ. (2007). *Öğretmenlik Mesleğinin Genel Sorumluluk ve Yeterlilikleri*, (G.Ocak, Ed.), Öğretim İlke ve Yöntemleri, (394-413), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Güven, Bülent. (2003): *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Bağımlılık-Alan Bağımsızlık Bilişsel Stil Boyutlarına Uygun Olarak Hazırlanan Öğretim Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi*, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Gözütok, D.F. (2006). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Ekinoks Yayınları. 110–111.
- Halis, İsa. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Nobel Yayınları
- Hüçüptan, Levent. (2006). *Bilgisayar Destekli Öğretimin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işıksal, Mine. (2006). *A Study On Pre-Service Elementary Mathematics Teachers' Subject Matter Knowledge And Pedagogical Content Knowledge Regarding The Multiplication And Division Of Fractions*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- İşman, Aytekin. (2008). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Pegem Yayınları.
- Kahyaoğlu, Mustafa ve Yangın, Selami. (2007) *İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterliliklerine İlişkin Görüşleri*”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:15 No:1 Ss. 73-84
- Kan, Çiğdem. (2006). *Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı*. Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:14, No:2, Ekim 2006, s.537-544.

- Karaduman, Hıdır. (2005). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Derse İlişkin Tutumlara Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Küçükahmet, Leyla. (2008). *Etkili Öğretimin İlkeleri*. Türkiye Özel Okullar Birliği Dergisi, 3, ss. 28-35.
- Kılıç, Abdurrahman ve Acat M. Bahattin. (2005). *Öğretmen Adaylarının Algılarına Göre Öğretmen Yetiştirme Programlarındaki Derslerin Gereklik ve İşe Vurukluk Düzeyi*. Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 17, ss.21-36.
- Kurtulgan, Kürşat ve Köstüklü, Nuri. (2010). *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, Öğretmen Ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, ss.173 -196.
- Magnusson, S., Krajcik, J., Borko, H. (1999). *Nature, Sources and Development of Pedagogical Content Knowledge for Science Teaching*. In J. Gess-Newsome and N.G. Lederman (Eds.), *Examining Pedagogical Content Knowledge*. (95–132). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Programı*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2008). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Promat Grup, Ankara.
- MEB. (2011). *Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlilikleri*. <http://otmg.meb.gov.tr/alansinif.html>
- Memişoğlu, Hatice. (2001): *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı*, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Meydan, Ali ve Akdağ, Hakan. (2008). *Sosyal Bilgilerde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, (B. Tay-A. Öcal, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, (146-188), Ankara: PegemA Yayıncılık,
- Merriam, S.B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco. Jossey-bass Publishers.
- Nas, Recep. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa.
- NCSS. (2002). *Creating effective citizens*, National Council for the Social Studies. <http://www.ncss.org/positions/effectivecitizens>
- Oğuzkan, Ferhan. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Emel Matbaacılık.
- Ortak, Saban. (2004). *Atatürk Devri Eğitim Politikalarında Yabancı Uzman Raporlarının Etkisi*. Doktora Tezi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Otluoğlu, Rahmi ve Öztürk, Cemil (2002): *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özdemir, Ayse Fatma. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Başarısına Katkısı*, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Saban, Ahmet(2000). *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Saban, Ahmet(2004): *Öğrenme Öğretme Süreci*, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Safran, Mustafa ve diğ. (2008). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış*, (B. Tay-A. Öcal, Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, (ss.2-17), PegemA Yayıncılık. Ankara.
- Safran, Mustafa. (2004). *İlköğretim Programlarında Yeni Yaklaşımlar*. Sosyal Bilgiler Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, MEB. Yıl.5 sayı 54-55.

- Segall, A. (2004). *Revisiting pedagogical content knowledge: the pedagogy of content/ the content of pedagogy*. *Teacher and Teacher Education*, 20:489-504.
- Shulman, L.S. (1986). *Those Who Understand; Knowledge Growth Dn Teaching*, *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
- Shulman, L.S. (1987). *Knowledge and Teaching: Foundations Of The New Reform*, *Harvard Educational Review*. 57 (1), 1-22.
- Sönmez, Veysel(1993): *Eğitim Felsefesi*, Ankara: Adım Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel(2001): *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, (Dokuzuncu Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel(1999): *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul. MEB.
- Sönmez, Veysel. (2005): *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, Ersan. (1998-2004): *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sahin Yanpar, Tugba. (2004). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Oluşturmacı Yaklaşım Sonucunda Ortaya Çıkan Öğrenen Çalışmaları Değerlendirilmesi*. XIII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya. s.1-12.
- Şeker Mustafa. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenme Stillerine Uygun Etkinliklerin Kullanılmasının Öğrencilerin Öğrenme Düzeyi Ve Kavram Yanılgularının Giderilmesi Üzerindeki Etkililiğinin Araştırılması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şişman, Mehmet ve Acat, Bahattin. (2003). *Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1) ss.235-250.

- Uşak, Muhammed. (2005). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çiçekli Bitkiler Konusundaki Pedagojik Alan Bilgileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Uşak, Muhammed. (2009). *Preservice Science and Technology Teachers' Pedagogical Content Knowledge on Cell Topics*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9 (4), ss.2033-2046.
- Uşun, Salih. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünver, Naim ve Kıldan, Oğuzhan. (2006). *Öğretim Araçları. Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. (Editör Ahmet Doğanay, Emin Karip). Ankara; Pegem Yayıncılık.
- Tamir, Pinchas. (1988). *Subject matter and related pedagogical knowledge in teacher education*. Teaching and teacher education, ss.99-110
- Tuan, H. L. (1996). *Investigating the nature and development of pre-service chemistry teachers' content knowledge, pedagogical knowledge and pedagogical content knowledge*. Proceeding of the National Science Council Part D: Mathematics, Science and Technology Education, 6(2), ss.101-112.
- Titiz, Osman. (2005). *Yeni Öğretim Sistemi*. İstanbul. Zambak Yayınları.
- TTKB. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Programı*. <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=38>
- Veal, W. R., Tippins, D. J., Jefferson, J. B. (1998). *The evolution of pedagogical content knowledge in prospective secondary physics teachers*. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED443719.pdf>
- Yaşar, Şefik ve Gültekin, Mehmet. (2006) *Anlamlı Öğretim İçin Etkili Öğretim Stratejileri*. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Edt: Cemil Öztürk). Ankara: Pegem A Yayınları, 111-134,

- Yalın, Halil İbrahim. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşildere, Sibel; Akkoç, Hatice. (2008). *İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Sayı Örüntüleri İle İlgili Pedagojik Alan Bilgilerinin İncelenmesi*. VIII. Uluslar arası Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.
- Yıldırım, Ayhan. (2009). *İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Yönteminin Kullanımına İlişkin Sosyal Bilgiler/Sınıf Öğretmenlerinin Tutumları*. Afyon Karahisar.
- Yıldırım, Ahmet ve Şimşek, Hasan. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Yılmaz, Alev. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

EK 1. KONU ALAN BİLGİSİ ANKETİ

- 1) Mustafa Kemal Samsun'a çıktuktan sonra görüş ve düşüncelerini hangi genelge ile ilk defa duyurmuştur? Bu genelgenin önemli 3 maddesini yazınız.
- 2) Erzurum ve Sivas Kongreleri Kurtuluş Savaşında birlik ve bütünlük için neyi ifade eder? Ayrı ayrı açıklayınız.
- 3) 1. Dünya Savaşını Osmanlı için bitiren ateşkes antlaşması hangisidir? Barış antlaşması hangisidir? Barış antlaşmasının imzalanması neden gecikmiştir?
- 4) Tekâlif-i milliye nedir? Tekâlif-i Milliye emirleri nelerdir?
- 5) TBMM'nin açılışından sonra yapılan ilk iş düzenli ordu kurmak olmuştur. Bundaki amaç nedir?
- 6) Aşağıdaki olayları kronolojik sıraya diziniz.
 - Sakarya Savaşı
 - 2. İnönü Savaşı
 - Atatürk'ün Samsun'a çıkışı
 - Sivas Kongresi
 - Başkumandanlık Meydan Muharebesinin kazanılması
 - Amasya Genelgesi
 - 1. İnönü Savaşı
 - Erzurum Kongresi
 - TBMM'nin açılışı
- 7) Aşağıdaki olayları tarihleriyle eşleştiriniz.

Amasya Genelgesi	26-30 Ağustos 1922
Erzurum Kongresi	23 Ağustos- 13 Eylül 1921
Sivas Kongresi	22 Haziran 1919
1. İnönü Savaşı	6-10 Ocak 1921
2. İnönü Savaşı	4 Eylül 1919
Sakarya Savaşı	27 Mart- 1 Nisan 1921
Başkumandanlık Meydan Muharebesi	23 Temmuz 1919

- 8) Amasya Görüşmeleri; İstanbul hükümeti- Mustafa Kemal ilişkisine nasıl bir boyut katmıştır?
- 9) Mustafa Kemal ‘Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!’ emrini hangi savaş sırasında ve niçin söylemiştir?
- 10) ‘Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile sulanmadıkça terk edilemez.’ Sözü ile Atatürk ne demek istemiştir?
- 11) Amasya Genelgesinin yayımlanma amacı nedir? Amasya Genelgesinde yer alan “Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararlılığı kurtaracaktır.” cümlesi neyi ifade etmektedir.
- 12) TBMM Hükümetinin imzaladığı ilk antlaşma ve uluslar arası alandaki ilk başarısı olarak görülen antlaşma hangisidir ve hangi devletle imzalanmıştır?
- 13) Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli özelliği nedir?
- 14) Londra Konferansının amacı ve önemi nedir?
- 15) Misak-ı milli nedir? Nerede kabul ve ilan edilmiştir?
- 16) Mustafa Kemal hangi savaştan sonra başkomutanlığa getirilmiştir?
- 17) I. Alaşehir Kongresi
II. Sivas Kongresi
III. Afyon Kongresi
IV. Erzurum Kongresi
- Yukarıdaki kongrelerin hangilerinde manda ve himayenin reddi kararı alınmıştır?

18) Aşağıdaki antlaşmaların hangisi TBMM hükümeti tarafından yapılmıştır?

- A) Berlin Antlaşması
- B) Bükreş Antlaşması
- C) Kars Antlaşması
- D) Atina Antlaşması
- E) Paris Antlaşması

19) Milli Mücadele döneminde Anlaşma Devletleri Sevr Antlaşmasını biraz değiştirmek amacıyla Londra Konferansını toplamak zorunda kalmıştır.

Bu durum aşağıdakilerin hangisinin bir sonucudur?

- A) Eskişehir ve Kütahya Savaşları
- B) 2. İnönü Savaşı
- C) Sakarya Savaşı
- D) 1. İnönü Savaşı
- E) Başkomutanlık Meydan Savaşı

20) Türk Milli Mücadelesinin haklılığı ilk kez aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- A) Mudanya Konferansı
- B) Habord Raporu
- C) Moskova Antlaşması
- D) Paris barış Antlaşması
- E) Amiral Bristol Raporu

EK 2. MÜLAKAT SORULARI

1. Kendinizi milli mücadele konularında yeterli buluyor musunuz?
2. Bir kişinin konu alan bilgisi nasıl gelişir?
3. Konu alan bilgisinin sosyal bilgiler öğretimindeki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?
4. Sizce bir öğretmenin pedagoji bilgisi nasıl gelişir?
5. İlköğretim 4. Sınıf öğrencileri için Milli Mücadele hakkında sizden neleri kazandırmanız istenmektedir?
6. İlköğretim 4. Sınıf öğrencileri için sizden neleri anlatmanız istenmektedir?
7. Bu konunun bitiminde öğrencilerin hangi bilgi ve becerilere sahip olmasını istersiniz?
8. Sizce Sosyal bilgiler programındaki milli mücadele dönemini anlatan konular yeterli/yeterli değil. Hangi yönlerden?
9. Müfredattaki değişimleri takip ediyor musunuz? Takip ediyorsanız nasıl takip ediyorsunuz?
10. Bir öğretmen neler yaparsa derse hazırlanmış olur? / bir öğretmen derse nasıl hazırlanmalıdır?
11. Dersinizi hazırlarken hangi ölçütleri dikkate alıyorsunuz?
12. Dersinizi planlarken her zaman önem verdiğiniz nokta nedir?
13. Öğretmenin yaptığı ders hazırlı öğretmeni ve öğrencileri nasıl etkiler?
14. Bu konu için nasıl bir hazırlık yaparsınız?
15. Bu ders için hangi yöntem ve teknikleri kullanırsınız?
16. Her türlü teknolojinin ve imkanın olduğu bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz? Tersine hiçbir imkanınızın olmadığı ve oldukça kalabalık bir sınıfta bu konuyu nasıl işlersiniz?
17. Bu konu için materyal kullanır mısınız? Hangi materyalleri tercih edersiniz?
18. Öğrencilerin dikkatini nasıl konuya çekersiniz?
19. Bir öğretmen dersini anlatırken geliştirme aşamasında neler önem kazanır?
20. Dersinizi günlük olaylarla ilişkilendirir misiniz? Bunu nasıl yaparsınız?
21. Size göre milli mücadele konusunu öğretmenin en önemli yolu nedir?
22. Sizce çocuklar tarih konularına ilgi duyuyorlar mı?

23. Sizce çocuklar tarih konularını öğrenirken zorluk çekiyorlar mı? Evetse A) Tarihler B)Olaylar C)Kavramlar D) İlişkiler E) Günümüze yansıması Anlamakta güçlük çekiyorlar
24. Sizce öğrenciler ders esnasında nerelerde zorlanır ya da yanlış anlayabilirler?
25. Öğrenme güçlüğü çeken /konuyu anlamayan öğrenciler için nasıl bir yol izlersiniz?
26. Bir öğretmen dersinde konunun öğrencinin aklında kalma süresini uzatmak için neler yapabilir?
27. Öğrenci katılımını nasıl sağlarsınız?
28. İlgili alanı farklı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için neler yapılabilir?
29. Konuyu nasıl anlamlı hale getirebilirsiniz? Nasıl somutlaştırabilir ve öğrenci düzeyine indirgeyebilirsiniz?
30. Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve becerilere sahip olup olmadığını nasıl değerlendirirsiniz?
31. Nasıl bir ölçme ve değerlendirme yöntemi izlersiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Ayşe Nur KILINÇ 1986 yılında Gaziantep/İslahiye’de doğdu. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden 2008 yılında mezun oldu. 2009 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Ayşe Nur KILINÇ 2008 yılından bu yana Gaziantep’te bir ilköğretim okulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evlidir ve İngilizce bilmektedir.

VITAE

Ayşe Nur KILINÇ was born in İslahiye, Gaziantep in 1986. She graduated from the department of the primary school education at Çukurova University in 2008. After graduating, she began to study her master degree on primary education at Gaziantep University. Ayşe Nur KILINÇ has been recently working in a primary school since 2008 in Gaziantep. She is married and can speak English.